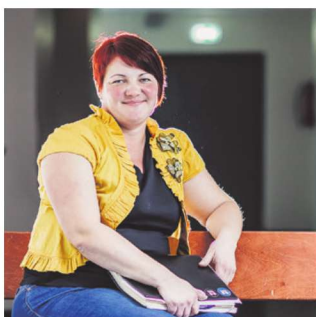

Lk 7

Lk 10-11

Kersti Mäevälja:

Lk 12-13

Lk 4

Lk 20

OÜ KÜLMALINE

**Mitsubishi
Electric ja
Fujitsu
õhksoojus-
pumbad**

Tallinna mnt. 50, Rapla
www.kulmaline.ee
Tel 533 01 720

~RAPLAMAA Sõnumid

KOLMAPÄEV, 28. november 2018 Nr. 48 (3058)

Sõltumatu nädalaleht | www.sonumid.ee | Hind 2.15 €

TAMREX

VALI ÕIGED KINDAD

Külmakahjustusi saavad kõige kergemini keha perifeersed piirkonnad (sõrmed, varbad, põsed, nina ja kõrvad), kus soojaga varustav vereringe osutub külmas ebaküllaldaseks.

44-385

- Elastne tekstiil pöidla välisküljel
- Tugevdatud õmblused
- Puutetundlik ehk **TouchScreen** materjal
- Soojapidav neopreen
- 3M helkurribad
- 3D lõige
- Elastne kangas käeseljal ja sõrmede välisküljel
- Pehme soonik

Veekindel ja hingav PU-membraan
 Veekindlus: 15 000 mm.
 Hingavus: 7 000 g/m² / 24 h

Töökinnaste valimine nõuab pisut kaasamõtlemist, süvenemist ja aega. Vahel ei osata õigesti hinnata riske, teinekord aga seab töökeskkond või ilm omad piirangud.

Mugavus
 Õige suurusega hästi istuvad kindad on käes mugavad ja kaitsevad käsi nii, et te ei märkagi seda.

Vastupidavus
 Kinnaste valmistamiseks kasutatud materjalid, töökeskkond ja ilm määravad selle, kui hästi kindad kestavad.

Soojapidavus
 Kihiline lähenemine töötab ka kinnaste puhul. Vastupidava pealiskanga alune Thinsulate vooder on ülimalt õhuke, kuid väga heade isolatsioonomadustega kangas, mis hoiab teie käed soojas. Veekindel membraan kinnastes kaitseb niiskuse ja vihma eest!

Hingavus
 Ka käed vajavad õhutust, kui temperatuur kinnastes tõusma hakkab. Hea õhutusega kindad hoiavad teie käte head tervist!

TAMREX WinterPRO9000 Touch Screen talvekindad
25€

Soojad lateksvahuga töökindad
4.50€

A+ kitsenahast talvised softkindad
9.70€

Loomanahast Hi-Vis talvekindad
11€

WinterPRO6000 Veekindlad Touch Screen talvekindad
18€

A+ sünteetilisest nahast fliisvoodriga softkindad
4.90€

WonderGrip THERMO PLUS veekindlad soojad töökindad
7.90€

WinterPRO6000 talvised A+ kitsenahast softkindad
14.03€

Hinnad sisaldavad käibemaksu 20% ja kehtivad kuni kaupade jättkub!

TAMREX OHUTUSE OÜ

Tel 654 9900 Faks 654 9901 e-post: tamrex@tamrex.ee www.tamrex.ee

TAMREX OHUTUSE OÜ

Tel 654 9900 Faks 654 9901 e-post: tamrex@tamrex.ee www.tamrex.ee

TALLINN Laki 5, Pärnu mnt 130, Katusepapi 35 • **TARTU** Aardla 114, Ringtee 37a • **PÄRNU** Riia mnt 169a Savi 3 • **RAKVERE** Pikk 2 • **JÕHVI** Tartu mnt 30 • **VÕRU** Piiri 2 • **VILJANDI** Tallinna 86
VALGA Vabaduse 39 • **NARVA** Maslovi 1 • **HAAPSALU** Ehitajate tee 2a • **PAIDE** Pikk 2 • **JÕGEVA** Tallinna mnt 7 • **TÜRI** Türi-Alliku • **RAPLA** Tallinna mnt 2a • **KEILA** Keki tee 1 • **KURESSAARE** Tallinna 80a

Juhtkiri

Seni oleme tänavakaklusi võõristusega vaadanud

On ajalooline tõde, et Eesti poliitikas on seni saadud hakkama kätt üksteisele külge panemata. Ägedaid ja kohati ka inetuid ning solvavaid vastandumisi on olnud küll, kuid lõpuks on asjad ikkagi sõnadega klaariks tehtud. Isegi siis, kui kokkuleppele pole jõutud või kokkuleppe sõlmimine on algusest peale välistatud. Vägivaldal avalikus ruumis on harrastanud mujalt tulnud mujalttuhnute dirigeerimisel. Viimati, nagu mäletame, 26. aprillil 2007.

Nüüd, 26. novembril 2018, said sellega hakkama ka eestlased. Loomulikult on need kaks täiesti vastandlikku sündmust, mida ei ole võimalik kõrvutada, kuid mõningaid ettevaatlikuks tegevaid paralleele võib tõmmata siiski. Üldjuhul ei ole inimesed suure grupina ju iseendast veel vaenulikud, küll aga väga kergelt manipuleeritavad ja üsna lihtlaseid demagoogiavõtteid kasutades vihale aetavad ning ühes suunas liikuma pandavad.

Sellised asjad ei juhtu äkki ega ootamatult. Näiteks olime 2007. aastal tunnistajaks sellele, kuidas Moskvast tulnud või Moskvat teeninud provokaatorid valmistasid massi väljastumisteks ette. Me kõik teadsime, et see peab juhtuma, ei teadnud ainult seda, millal see juhtub ja millised võivad olla tagajärjed. Ka esmaspäeval vägivaldseks muutunud EKRE miiting ei saanud kellelegi ootamatu olla. Tegelikult oli juba mõnda aega prognoositud, et varem või hiljem võib midagi niisugust sündida. Seda on ette valmistanud teadlik demagoogiline poliitilise viha õhutamine.

Üks paralleel veel nendest kahest eelmainitud sündmusest: mõlemal juhul on vägivalda taga seisnud inimesed hiljem väitnud, et väljaastumisi provotseerisid teised, esimesel juhul siis Eesti Vabariigi valitsus, kes otsustas pronkssõduri Tõnismäelt ära viia, teisel juhul sotsid ja eurosaadik Indrek Tarand, kes olid tulnud „võõrast“ miitingut takistama, ja said, mida ise tellisid. Teisisõnu on poliitikud hukkamõistu asemel õigustust otsinud ja oma rolli varjates süüd teiste kaela lükanud.

Seni on igasugune vägivald poliitikas Eestis ja eestlaste hulgas võõristust tekitanud. Sellised asjad on kuulunud teistesse kultuuridesse. Paraku näitavad märgid, et tänavakaklused ja üldse igasugune poliitiline arvetõendamise võib saada Eesti elu üheks osaks, millega peame hakkama arvestama. Kui see nii peaks juhtuma, oleks patt selles ainult EKRE-t kui esialgu ainsat vägivaldaideoloogia viljelejat süüdistada. Samavõrd on selles süüd kõigil ülejäänud poliitilistel parteidel, kes sündivat vaikides häbelikult pealt vaatavad.

Ajaleht 30 aastat tagasi

Kaks paralleelset organisatsiooni

Ühistöö 6. detsembril 1988: „30. novembril 1988 loodi Tallinnas Poliitharidusmajas töökollektiivide vabariikliku konverentsi otsusega uus ühiskondlik organisatsioon: Eesti NSV töökollektiivide ühendnõukogu – ENSV TKÜN. Konverentsile valiti 614 delegaati, kes esindasid umbes 120 000 põhiliselt liidulise alluvusega (vahetult Moskvast juhitava – toim) ettevõtete töötajat, samuti mitmete vabariikliku alluvusega tööstusettevõtete töötajat Tallinnast, Narvast, Kohtla-Järvelt, Sillamäelt, Raplast ja mõningatest muudest keskustest. Konverentsist võttis osa 572 delegaati.

Mõni päev enne konverentsi sai teatavaks, et sel-

lest tahavad osa võtta veel mitmesaja töökollektiivi esindajad. Poliitharidusmajas kõik soovijad ei oleks ära mahtunud. Korraldajatega saavutati leppimus, et peetakse ühine asutamiskonverents kahes saalis – Poliitharidusmajas ja Tallinna linnahallis. Et aga ette oli näha lahkavamusi, otsustati konverentsil programmi ja põhikirja lõplikul kujul mitte vastu võtta. Kahjuks ei õnnestunud seda leppimust täita. Ei toimunud ka kahe saali koosolekutest osavõtjate kohtumist silmast silma. Tallinna linnahalli oli kokku tulnud 2722 delegaati, kes olid valitud 736 töökollektiivi poolt. Sellel koosolekul otsustati moodustada Eesti NSV töökollektiivide liit, mis ei nõustunud Poliitharidusmaja koosolekul vastu võetud põhikirja toetama.”

Südamelt ära

100 aastat aktiivset kodanikku

Karin Ratas, sihtasutuse RAEK vabaühenduste konsultant

Minult on tihti küsitud, et kas raplamaalased on piisavalt aktiivsed. Harilikult küsija ei täpsusta, mida ta selle all silmas peab ning ma võin vaid eeldada, et selle all mõeldakse kodanikuaktiivsust, sest just kodanikuühiskonda puutuv on see, millega mina oma igapäevatoos kokku puutun.

Ja nii ma olen alati vastanud, et jah, on küll. Sest kõik need väga, väga paljud inimesed, kellega ma oma töö tõttu kokku puutun, just seda ongi. Need on inimesed, kes mõistavad, et muutus algab meist endist ning selle asemel, et oodata kellegi abi või ära tegemist, pannakse ise käed külge.

26. novembril tähistati Eestis kodanikupäeva, sest just sel päeval 1918. aastal võttis Maanõukogu vastu määruse Eesti kodakondsuse kohta. Kodanikupäevaga algas ka tänavune kodanikuühiskonda tutvustav ÜHISNÄDAL. Sellel aastal kuulub Ühisnädal EV100 juubeli programmi ja sündmusi jagub igasse maakonda. Juubeliaastale kohaselt on ka nädala tunnuslause „100 aastat aktiivset kodanikku“. Aktiivsetele kodanikele on pühendatud ka tänane Raplamaa Sõnumite lisaleht, Koduloolane, mis kõneleb Raplamaa seltsitegevusest 100

aastat tagasi. Alustades 19. sajandi lõpust, mil kodanikuaktiivsus Eestis oli pead tõstmas, vabariigi alguseni välja.

Kodanike aktiivsus on aastakümnete jooksul läbinud mitmeid muutusi. Taasiseseisvunud Eesti algusaja kodanikuühendusi võib võrrelda saja aasta tagustega, sest lisaks uute loomisele taastati ka palju vanu seltse. Nii on püsinud traditsioonid ja järjepidevus mitmes valdkonnas, nagu näiteks Kaitseliidu tegevus, perenaiste- või muusikaseltsid.

21. sajandil on aga ühistegevuse tulemusena aina suurenenud ühingute ühiskonnas kaasaraakimise roll ja nii oleme jõudnud väikestest mängu- ja lauluseltsidest Vabakonnani. Raplamaal on tänase seisuga 989 mittetulundusühingut ja sihtasutust. (Eestis on Äriregistri andmetel registreeritud 22 557 ühingut.) Mitte kõik need ei ole tavapärased kodanikuühendused. See ametlik statistika sisaldab ka näiteks korteri- ja aiandusühinguid. Samuti võib nende hulgast leida aktiivselt mitte tegutsevaid või juba tegevust lõpetavaid ühendusi.

Juriidiliste ühingute number iseenesest ei määragi kodanike tegelikku aktiivsust. Nii mõneski külas või kogukonnas toimetatakse edukalt aastaid ilma selleks mingit juriidilist tegutsemisvormi omamata.

Martin Noorkõiv, Eesti Vabaühenduste Liidu nõukogu esimees on ühes oma kõnes öelnud: „Eesti kodanikuühiskonna tänane seis on suhteliselt hea. Eriti kui võrrelda seda riikidega mujal Ida-Euroopas. Meil on väga palju erinevaid kodaniku-

ühendusi, kes on võtnud ette mõne ühiskondliku probleemi lahendamise; meil on sekkuvad kogukonnad, kes märkavad otsuseid, mis on läbi rääkimata või riivavad nende õiglustunnet; meil on ettevõtlikud noored, kes teevad heategusid ja oskavad kaasata teisi nendesse; ning meil on Eestis igal aastal järjest enam inimesi, kes lisaks palgatööle on avatud ka vabatahtlikule osalemisele ning annetamisele.“

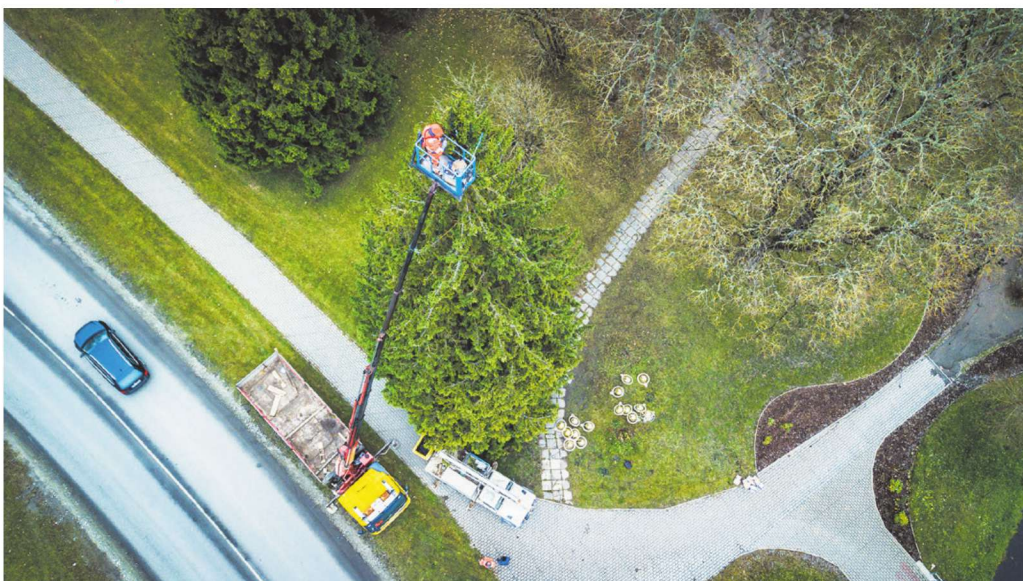
Täna tunnustatakse Raplamaa aktiivseid kodanikke. Tunnustusüritusel „Raplamaa aasta tegu“ tädatakse neid, kes oma igapäevase palgatöö kõrvalt teevad rohkem kui neilt oodatakse, neid, kes soovivad oma kogukonnale midagi tagasi anda või tahavad, et nende kogukonnad püsiks ja oleksid elamisväärsed ka tulevastele põlvetele. Selline vabatahtlik tegevus võiks olla ja peaks olema eeskujuks meile kõigile.

Ühisnädalal võid ka sina, kes sa pole veel otsustanud, kuidas oma kodukoha heaks rohkem panustada, liituda enda elukoha läheduses tegutseva seltsi või ühinguga, kus ka oma vabatahtlik panus anda. Võib-olla on just sinul oskusi, mida su küla selts või mõni muu ühendus vajab. Sest nagu on öelnud Ameerika kultuuriantropoloog Margaret Mead: „Ära iial kahtle, kas väike pühendunud kodanikest mõttegrupp suudab maailma muuta. See on ju tegelikult ainus, mis üldse kunagi maailma muutnud on.“

ÜHISNÄDAL

Foto ja tekst: Siim Solman

Päevapilt

Rapla linna jõulukuusk sai ehted külge just õigel ajal. Loetud päevade pärast tuli ka lumi maha.

Küsitlus

Kas olete kursis ränderaamistiku sisuga?

Ergo, tehnik: Ei ole näinud ja ei ole kuulnud.

Argo, piirdeaia paigaldaja: Ei ole uurinud seda asja.

Aili, pensionär: Ei ole, aga võtku see ränderaamistik vastu.

Helju, pensionär: Me kuulame ja vaatame ja arvame, et tuleb mõistlikult suhtuda. Väga hea, et see asi niimoodi lõppes.

Reelika, kodune ema: Ei ole, aga kõik pasundavad, et see pidi halb asi olema. Kuna ma pole asjaga kursis, ei oska seisukohta võtta. Ajakirjandus on selle üles paisutanud, aga keegi pole otseselt seda sisu lugenud.

Heino, pensionär: Mõnevõrra küll. Ajalehest olen lugenud ja inimestelt ja EKRE-lt olen kuulnud, aga arvan, et sinna pole vaja oma nina toppida.

Küsis Mari Tammar
Pildistas Siim Solman

Töötukassa ja Kohila Vineer allkirjastasid koostööleppe

250 töötajaga Kohila Vineer OÜ on üks Rapla maakonna suurimaid tööandjaid. Neljapäeval, 22. novembril allkirjastasid koostööleppe Eesti Töötukassa ja Kohila Vineer OÜ. Leppe sisu näeb ette senisest tihedamat koostööd.

Siim Jõgis

Töötukassa Raplamaa osakonna tööandjate konsultant Andrei Mitt ütles, et tihe koostöö on kahe asutuse vahel toimunud ka seni ning leppe allkirjastamine annab sellele juriidilise vormi. Mitt rääkis, et töötukassa vahendab Kohila Vineer OÜ-le uusi töötajaid pidevalt ning samuti pakutakse neile erinevaid teenuseid. Näitena tõi ta välja tööpraktika toetused.

Rapla maakonna piires on töötukassal varasemast sarnane koostöölepe Rapla Tarbijate Ühistu ja Saarioinen OÜ-ga. Eestis on sarnaseid leppeid sõlmitud kokku 47. Neljapäeval andsid koostööleppete allkirja töötukassa juhatuse esimees Meelis Paavel ning Kohila Vineer OÜ juhatuse

Koostööleppete andsid allkirja töötukassa juhatuse esimees Meelis Paavel ning Kohila Vineer OÜ juhatuse liikge Ruth Grünthal.

Foto: SIIM SOLMAN

liikmed Ruth Grünthal ja Andres Laht.

Koostööleppeni viis pikk eeltöö. Juba 2018. aasta jaanuaris külastasid töötukassa Raplamaa osakonna töötajad tehast. Tutvuti erinevatele ametikohtadele esitatavate nõuetega ning tehase juhtkond andis ülevaate tööjõuvajadusest. Koostööleppe allkirjastamiseni jõuti seega üheteist kuu pikkuse eeltöö tulemusena. Kohapeal jõuti

kokkuleppele ka selles, et järgmisel suurel Raplamaa töömessil 2019. aasta aprillis teeb ettekande Kohila Vineer OÜ personalijuht Anu Õun.

Kohila Vineer OÜ kommentaar: “Koostöö Eesti Töötukassaga on olnud pikaajaline ja mitmekülgne. Nende abiga on otsitud tehnikuid mehhatroonikuid, operaatoreid, tõstukijuhte, vineeri kvaliteedi kontrollijaid ja vahetuse meistreid. Samuti on

meie ettevõtte olnud esindatud Raplamaa töömessidel.”

Kohila Vineer OÜ on Latvijas Finieris'e tütarettevõtte, põhitegevusalad on kasespooni ja -vineeri tootmine ning tootearendus. Kohila Vineer OÜ on pälvinud tiitlid “Raplamaa äritegu 2016”, “Aasta välisinvestor 2016” ja “Uustulnuk 2012”. 2015. aastal tunnustas töötukassa Raplamaa osakond ettevõtet “Aasta tööandja” tiitliga.

ROL kiitis arengustrateegia heaks, nüüd on kord volikogude käes

Siim Jõgis

Raplamaa Omavalitsuste Liit (ROL) andis oma heakskiidu Rapla maakonna arengustrateegia ja tegevuskava dokumentidele.

Roheline tuli anti dokumentidele neljapäeval, 22. novembril, kui Järvakandi kultuurihallis oli koos ROL-i täiskogu. Dokumentide koostaja ning ROL-i arendusjuht Tavo Kikas ütles, et sellega süda veel päris rahul ei ole. Nüüd tuleb heakskiit saada kõigilt neljalt Raplamaa vallavolikogult – Kehtnast, Kohilast, Märjamaalt ja Raplast.

Kikas lisas, et arutelud ja töö lähevad edasi. Mõlemad dokumendid on saajaprotsendiliselt valmis ning huvilistele kättesaadavad ROL-i veebilehel internetis. Seaduse kohaselt tuleb arengustrateegia volikogudel heaks kiita 15. jaanuariks. Kikas avaldas lootust, et ideaalsel juhul jõuaks Rapla maakonnas teha seda juba detsembri jooksul. “Tahaksime detsembrikuu volikoguistungitel arengustrateegiale heakskiidu saada, aga kuidas seal tegelikult läheb, ei oska muidugi ennustada,” sõnas Kikas.

Loomulikult on õhus ka võimalus, et volikogude liikmetelt tuleb negatiivset tagasisidet või täiendusettepanekuid. Kui selline olukord peaks tekkima, sõltub edasine tegevuskava nende sisust, rääkis Kikas. Samas kinnitas ta, et suuri muudatusi enam tegema hakata ei jõua. Väiksemad täiendused saab jooksvalt dokumenti juurde panna. Suuremate muudatuste korral peavad need ootama 2019. aastani, enne kui neid menetlema jõuab hakata. 2019. aastasse on planeeritud ka seire, kuidas arengustrateegia tegevuskava oleks kõige parem hakata täide viima.

Rapla maakonna arengustrateegia avalikud arutelud said alguse juba 2018. aasta juunikuus. Nüüd jätkusid need oktoobri lõpus ja novembri alguses ning tipnesid suure Raplamaa arengukonverentsiga 15. novembril.

Õigusest, õiglusest ja nende omavahelistest seostest

Külaülikooli kuuenda hooaja teine külaline oli sel esmaspäeval vandeadvokaat ja advokatuuri esimees Hannes Vallikivi, kes rääkis õigusest ja õiglusest.

Helerin Väronen

Vallikivi alustas loengut Eesti Põhiseadusega, mille preambulas on kirjas, et riik on rajatud vabadusele, õigusele ja õiglusele. Ta sõnas, et kui me suudaks elada kuldreegli järgi „ära tee teistele seda, mida sa ei taha, et sulle tehtaks”, ei oleks meil teisi seadusi vajagi. Elu on aga palju keerulisem.

Me oleme kuulnud mõistet õigusriik, kuid kas me teame, mida see tegelikult tähendab? Lühidalt seletades ei otsusta inimese üle mitte valitseja meelevald, vaid kõik käitumismäärused on kirjas seadustes

ja need seadused on kõigile ühetaolised. Täna mõistes iseloomustab õigusriiki mitu elementi. Üks neist on näiteks see, et inimesed peavad teadma, mida reeglid ette kirjutavad, ehk reeglid peavad olema selged ja avaldatud. Avaldamata seadused ei ole täitmiseks kohustuslikud.

Hiljem esitas publik selle kohta küsimusi, sest on ju nii palju dokumente, millele pannakse peale tempel AK ehk „Asutusesiseseks kasutamiseks”. Ideaalmaalmas ei tohiks see Vallikivi sõnul tavakodanikke mõjutada, kuid tegelikkus on selline, et nende dokumentide põhjal võetakse

vastu meie elu mõjutavaid seaduseid. Vallikivi soovitus kodanikule on sellise probleemiga silmitsi seistes vaidlus läbi viia. Kodanikud on need, kes saavad sundida riiki vastavalt õigusriigi printsiipidele tegutsema.

Õigusriigi printsiipidest lähtudes tegi Vallikivi järelduse, et seadused ja menetlused peaksid olema pigem jäigad, kuid vaatamata jäikusele ei garanteeri need õiglast tulemust, kuna “elu on alati mitmekesisem ja kirjum, kui on seadus”.

Teatud olukordades on vaja Vallikivi sõnul seaduste paindlikkust, kuid piiri tajumine on keeruline. Järelikult on vaja mingit ankrut, mille külge otsused aheldada, ja selleks on õigus. Kuigi paragrahvi väänamine on pigem negatiivse tähendusega, võiks see Vallikivi arvates olla

positiivne, kui seda on tehtud õiglase asja eest.

Põgusalt peatus Vallikivi ka mõistel JOKK, st olukorda, kus juriidiliselt on asjad korras, kuid mis rahvale pettumust valmistab. Peamises põhjuseks, miks teatud olukordi niimoodi nimetama on hakatud, peab Vallikivi ressurside ebapiisavust. Rohi selle vastu oleks maksimaalne avatus ja avalikkus. Ideaalolukorda, et kõik oleks rahul, ei saa küll tekkida, kuid seadus saab neid olukordi õiglaseks muuta. Siinkohal tuleb aga vahet teha normi/seaduse ebaõiglusel ja rakendamise ebaõiglusel, et aru saada, kelle poole sõrme viibutama peab. Enamasti võimaldab seadus teha õiglasemaid otsuseid, nii et tuleb küsida, kas ametnik, seaduseandja, kohtunik on olnud piisavalt õiglase meelega.

Peale JOKK-i on olemas ka

mõiste MOKK, ehk moraalselt on kõik korras. Poolnaljatomisi võiks küsida, kas JOKK pluss MOKK võrdub OK. Vallikivi sõnul see aga nii lihtne ei ole, kuna moraal on sisuliselt defineerimatu. “Õiglus, millele viitab põhiseadus, ei ole õigustermin, vaid filosoofiline mõiste ja paraku on ta suhteline,” seletas Vallikivi.

Kust aga tuletada, mis on õiglane? Kas näiteks rahva enamuse arvamus? Kuid inimene on ekslik ja seda on näidanud ka ajalugu, et ainuüksi rahva enamuse arvamus ei ole õigluse sisu määramisel lähtuda ei saa. Selleks, et inimesed kogeaks riiki õiglasena, peavad võimukandjad käima kooskõlas aluspõhimõtete (võrdne kohtlemine, solidaarsus, demokraatia jne) ning olema püüdlid, empaatilised, mõistvad ning lahendama ebakõlad seadustes ja nende

rakendamises.

Küsimustevoorus toodi välja asjaolu, et seadused on tavainimese jaoks liiga keerulised, viitamisi on palju. Vallikivi sõnas, et seadused on oma loojate ohvrid ja praegu pole piisavalt inimesi, kes panustaks normi- ja seadusloomesse, seaduste parandamisse ning toimetamisse. Kuid Vallikivi usub, et ühest küljest lähevad seosed seaduste vahel selgemaks, samas läheb elu keerulisemaks ja lihtsustada seda, mis on keeruline, saab vaid teatud piirini.

Valupunktina toodi välja ka see, et mingi kohtuasja puhul ei keskenduta enam niivõrd teole endale kui selle menetlemisele. Vallikivi oli selle väitega nõus, tõdedes, et menetlusseadused lähevad aina detailsemaks, paksemaks ja menetlus on aina keerulisem.

Politseiteated

Kohila vald

25. novembril sai politsei teate, et Kohila vallas on talu õuelt varastatud kaks jalgratast. Tekitatud kahju on 500 eurot.

Rapla vald

24. novembril kella 22.30 paiku toimus liiklusõnnetus Tõrma külas Kõrgu-Lipstu tee 1. kilomeetril, kus alkoholi joobetunnustega 41-aastase mehe juhitud ATV kaldus

teadmata asjaoludel teelt välja vastu kiviaeda ja paiskus külili ning juht jäi sõiduki alla. Juht toimetati Põhja-Eesti Regionaalhaiglasse.

24. novembril sai politsei teate, et Raplas Kauba tänaval asuvas lõbustusasutuses lõi 20-aastane naine teist 20-aastast naist. Politsei pidas 20-aastase naise kahtlustatavana kinni.

Politsei- ja piirivalveamet

Päästeteated

Põles vahelagi

20. novembril kell 15.49 teatati Häirekeskusele tulekahjust Märjamaa vallas Leibre külas. Põles kahekordse elumaja vahelagi. Päästjate saabudes olid majaomanikud oma jõududega korstnajala juurest tulekahju kustutanud. Ahju minev slepe oli ehitatud laele liiga ligidale ja süüdanud laematerjali. Päästjad avasid osaliselt vahelage ning kontrollisid termokaameraga tulekoldeid. Sündmus lõpetati kell 16.29.

Kõrbev toit pani tööle suitsuanduri

21. novembril kella 17.04 ajal kõrbes Kehtna vallas Kaerepere alevikus korteri köögis pliidil toit. Tekkinud suitsust hakkas tööle suitsuandur. Toiduvalmistamise ajal magama jäänud mees aeti üles, süttinud toit eemaldati pliidilt ja ruumid tuulutati. Päästjad hoiatavad, et toitu pliidile valmima jättes ei tohi minna pikutama või kodust lahkuda, sest pliidile unustatud toidust võib alguse saada raskete tagajärgedega tulekahju.

Liinibuss ja sõiduauto põrkasid kokku

26. novembril kell 17.44 said päästjad väljakutse liiklus- avariile Rapla valla Lipa külla. Tee libeduse tõttu oli toimunud liinibussi ja sõiduauto kokkupõrge ning mõlemad sõidukid sõitsid kraavi. Päästjad aitasid autojuhi sõidukist välja ning andsid kiirabile üle tervisliku seisundi kontrollimiseks. Bussis olnud reisijad ning bussijuht viga ei saanud. Päästjad puhastasid tee õnnetuse tagajärgedest ning likvideerisid autol süttimisohu.

Vineeritehases süttis ventilatsioonisüsteem

27. novembril kell 2.03 teatati Häirekeskusele tulekahjust Kohila vineeritehases. Päästjad tuvastasid, et põlema oli süttinud vineeritehase kuivati ventilatsioonisüsteem. Inimesed olid tehasest evakueeritud ning päästjad tegelesid ventilatsioonisüsteemi avamise ja kustutamisega. Päästjad said tulevikule piiri peale poole tunniga ning suuremaid kahjustusi tehasele ei tekkinud.

Päästjate saabudes põles kahekordse elumaja esimesel korrusel asunud elutuba. Foto: SIIM SOLMAN

Tulekahju Loo tänaval

25. novembril kell 12.21 teatati Häirekeskusele tulekahjust Rapla linnas Loo tänaval. Päästjate saabudes põles kahekordse elumaja esimesel korrusel asunud elutuba. Omaniku arvates võis tulekahju alguse saada elektripistikü süttimisest. Inimesed tulekahjus kannatada ei saanud. Tulekahju likvideeriti kell 13.39.

Lääne päästekeskus

Märjamaa-Pärnu bussiliiklus saab hädavajalikku täiendust

Hiljutisel Põhja-Eesti ning Pärnumaa Ühistranspordikeskuse töökohtumisel otsustati avada uus bussiliin Märjamaa-Pärnu ning kooskõlastati Tallinna-Pärnu rongiliikluse asendusbussiliini graafik.

Marko Liibak

Kuigi praegu teenindab Märjamaa-Pärnu vahelist lõiku mõlemas suunas viis bussiliini, on uut liini Pärnusse oodatud Märjamaal kaua.

MTÜ Pärnumaa Ühistranspordikeskus vanemlogistik Avo Rahu rääkis, et hommi-kuse bussi lisamine on olnud märjamaalaste kauane soov ning nüüd on see mure lahendatud. Praegused bussid Märjamaalt Pärnusse väljuvad alles pärastlõunal ja õhtuti. Rahu lisas, et uue liini buss hakkab Märjamaalt sõitma 6.40 ning jõuab suvepealinna 7.45.

„Paljud Märjamaa elanikud jõuavad nii näiteks kella 8-ks tööle. Samuti saavad õpilased paremini käia Pärnu kutsekoolides või Tartu Ülikooli Pärnu kolledžis,“ kirjeldas Rahu ja lisas, et samuti käib palju inimesi Märjamaalt Pärnu haiglasse arsti juurde.

Bussiliin 334 Märjamaa – Pärnu-Jaagupi – Pärnu saab olema käigus tööpäevadel. Märjamaalt hakkab buss väljuma kell 6.40 ning Pärnusse jõuab kell 7.45, sõites mööda põhimaanteed ja tehes kõik peatused.

Pärnust Märjamaale väljub uus buss kell 16.40 ning jõuab Märjamaale kell 17.43. Liini hakkab teenindama AS Hansa Bussiliinid.

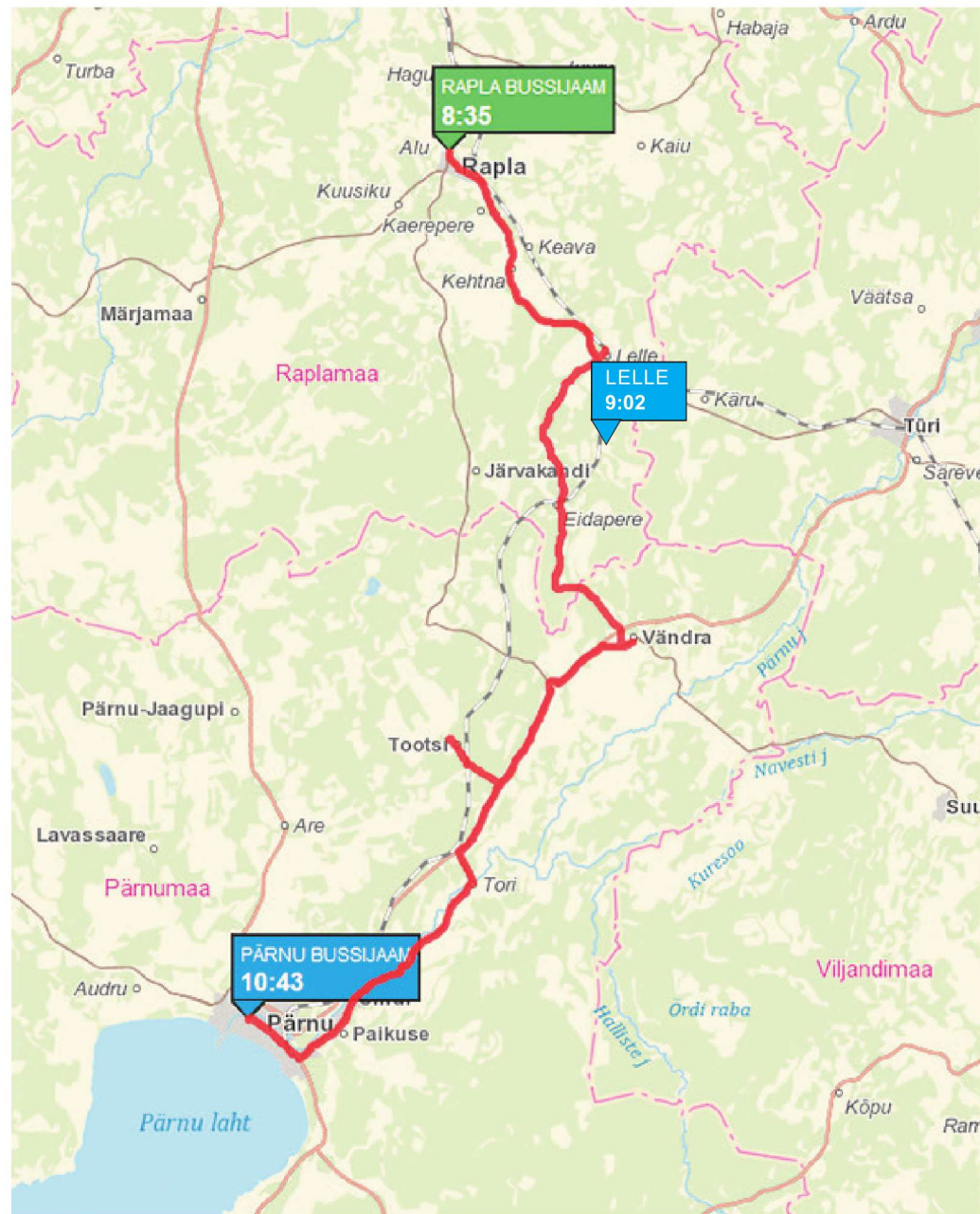
Rahu sõnul ei ole praegu täpselt teada, millal uus bussiliin alustab, kuid tema kinnitusele tahetakse seda teha kindlasti veel selle aasta sees.

Pärnu rongi asendusbussiliin paigas

Et juba järgmisel nädalal, alates 9. detsembrist rongid enam Tallinnast Pärnusse ei sõida, panid transpordikeskused paika Pärnu rongi asendusbusside graafiku.

Alates 9. detsembrist alustab bussiliin number 333 Pärnu – Tootsi – Vändra – Lelle – Pärnu. Sel liinil hakkavad bussid väljuma kolm korda päevas.

Samuti leiti ühistranspordikeskuste kohtumisel lahendus Koogiste rongipeatusest bussiliinide loomiseks Lelle ja Raplaga. Sel lõigul hakkavad

Alates 9. detsembrist saab Raplast ja Lellest Pärnusse vaid bussiga nr 333. Buss alustab sõitu Rapla bussijaamast ning peatub muuhulgas ka Valtus, Kehtnas ja Lokutal. Pikema tee ja rohke-mate peatuste tõttu pikeneb sõiduaeg. Kui rongiga sai Raplast Pärnusse 1 tunni ja 35 minutiga, siis bussiga kestab sõit 2 tundi ja 8 minutit. Lellest kulus Pärnusse jõudmiseks rongiga 1 tund 18 minutit, bussiga on sõiduaeg 1 tund 41 minutit. Ja ehkki lisandunud on üks väljumine mõlemas suunas ning Pärnus peatub buss linna keskel bussijaamas, jõuab esimene buss Raplast Pärnusse alles 10.43 ning viimane väljumine Pärnust on toodud senisest veelgi varasemaks - buss sõidab Pärnust välja juba kell 16.15.

Kaart: Peatus.ee

sõitma bussid liininumbriga 12 ja 40.

Ratastoolikasutajatel on võimalik tellida liinile 333 endale sobivale reisile inva-võimekusega buss, teatades Hansa Bussiliinide dispetšerile 48 tundi ette (iga päev kell 8-18). Liini katseperioodi kestel, kuni 31. jaanuarini, analüüsitakse sõiduplaanide ja busside sobivust sõitjatele ning vajadusel tehakse muudatusi.

Kõige varem 1. oktoobrist järgmisel aastal on kõik Pärnu maaliinide bussid, sh ka liinidel 333 ja 334, ilma ast-meteta sisenemise ja avatava kaldteega.

Liikumispuudega inimesed muretsevad

Eesti Lihasehaigete Seltsi esimees Jüri Lehtmets ütles paar nädalat tagasi ERR-i uudiste-

saates „Aktuaalne kaamera“, et tema suurim mure on see, et igal suvel Pärnus taastusravil käies on rong saanud oluliseks osaks tema infrastruktuurist, mis aitab tal sihtkohta jõuda.

Rongiga saab Lehtmets sõita mugavalt ja iseseisvalt, vajades abi vaid ukseupule vajutamisel. Rongi asemel hakkavad nüüd sõitma bussid, kuhu üheksa kuu jooksul ratastooli ega jalgrattaga ei pääse.

Pärnumaa Ühistranspordikeskuse juhataja Andrus Kärpuk ütles, et 9. detsembrist madala põhjaga bussi veel kasutada ei saa. „Meil on käimas alles hankeprotsess selleks, et tuua kõigile liinidele madala sisenemisega ja invarambiga bussid,“ rääkis Kärpuk.

„Vahest ongi kõige kurvem see, et jälle saavad liikumispuuetega inimesed sõnumi, et riiki ei saa usaldada ja riik

ei arvesta sinuga piisavalt,“ kommenteeris Jüri Lehtmets.

Madala põhjaga busse sooviti liinile tuua juba jaanuarist, kuid hanget lükkasid edasi kohtuvaidlused. Lehtmets võttis ette ja kirjutas Pärnu Ühistranspordikeskusele, sealt soovitati tal pöörduda bussifirmasse.

Kärpuk rääkis „Aktuaalses kaameras“, et 9. detsembrist alates on võimalik ratastooliga sõita juhul, kui helistatakse 48 tundi ette Hansa Bussiliinide Pärnu osakonna dispetšeri telefonile. „Kahe päeva jooksul suudetakse leida vastav buss ja saata see siis just seda Pärnu-Rapla liini teenindama,“ sõnas Kärpuk uudistesaaetes.

Valitsus otsustas peatada Pärnu reisirongiliiklust mullu suvel, viidates raudteetaristu kehvale tehnilisele seisukorrale.

Valitsuskriis Märjamaal

20. novembril loeti Märjamaa vallavolikogu istungil ette kuue volikogu liikme ühisavaldus vallavanema Villu Karu umbusaldamiseks. Avalduses oli öeldud, et KOV-i valimiste järel moodustatud koalitsioon on lagunened ning usalduslik koostöö valla juhtimisel puudub. Umbusaldushääletus toimub järgmisel volikogu koosolekul 18. detsembril.

Mari Tammar

“Pärast kohalikke valimisi moodustasime koalitsiooni. Me leppisime seal mõnedes asjades kokku ja juhtisime tähelepanu valupunktile. Vallavanem Villu Karu andis seal terve rea lubadusi. Hilisemas tegevuses neid asju aga ei hakatud lahendada – pigem vastupidi,” selgitas umbusaldamise põhjusi Raivi Laaser, kes luges volikogus ka umbusaldusavalduse ette.

„Koalitsiooni moodustamisel sõlmisime kolme valimisliidu vahelise koalitsioonilepingu. Suur osa lepingu punktidest on tänaseks juba ellu viidud või aktiivses töös. Lähiaegadel avalikustatakse ka ülevaade koalitsioonilepingu täitmisest.

Koalitsiooni sõlmimisel oli kuum teema vallavalitsuse personali küsimused. Need küsimused on tänaseks leidnud lahenduse selliselt, nagu kokku lepiti,” kommenteeris Villu Karu.

Teede ehitus

“Mind isiklikult, kuna ma olen teedeehituse insener, erutab eriti küsimus sellest, et meil oleks teed korras. See oli ka minu lubadus oma valijatele,” rääkis Laaser. “Me võtsime teede temaatika kohe ka revisjonikomisjonis ette, et vaadata olukord üle. Villu Karu oli ka eelmise perioodi vallavanem ja seal oli meeletut raiskamist. Me tõime kõik need puudused järk-järgult välja. Volikogu koosolekutel ma pidevalt küsisin, miks me ei tegele nende asjadega, ja need vastused, mis sealt tulid – neid vastuseid nagu ei olnudki. Ka teised meie inimesed, kes osalevad komisjonide töös, on tõstatanud erinevaid küsimusi ja pakkunud lahendusi. Aga asi seisab, nende asjadega lihtsalt ei tegeleta,” selgitas Laaser.

Villu Karu ütles Laaseri väidete kohta teede hoolduse puudustest, et need põhinevad tema ainuisikulisel arvamusel. „Neid väiteid ei ole suutnud tõestada ka revisjonikomisjon, ega võtnud neid menetleda õiguskaitseorganid, kui vastav avaldus sinna tehti. Neid väiteid ei ole kinnitanud ükski ekspertiis ega omanikujärelevalve esindaja. Vallavalitsuse eestvõttel on käesoleval aastal viidud mustkatte alla 4,84 km kruusateid ja ehitatud üks uus sild. Ka ollakse graafikus plaanitud teede hooldustöödega,” ütles Karu.

„Mingeid ekspertiise teede küsimustes pole tehtud,” väitis aga Laaser. „Õiguskaitseorganitega suhtlemiseks puudus revisjonikomisjonil igasugune ressurss ja vallavalitsus nende väljatoodud probleemidega pole tegelenud,” on Laaser veendunud.

Üks umbusaldamise põhjusi puudutab Laaseri sõnul ka investeerimisi. “Spordihoone ehitus venis meil väga pikalt ja selle ettevalmistamise

protsess oli puudulik, samuti Pillerpalli lasteaed. Karu väitis, et me ei saa seda ehituse maksust soodsamaks, aga volikogu oli kindlameelne ja surus otsuse läbi, et me selle pakkumisega hankesse ei läheks, sest see oli üleloomulikult kallis. Tänaseks on selgunud, et saimegi järgmises hankes 300 000 eurot kokkuhoidu. See tähendab seda, et hanked olid halvasti ja ebaprofessionaalselt ettevalmistatud,” tõi Laaser välja probleemkohti.

„Nii spordihoone ehituse kui ka lasteaia rekonstrueerimise ettevalmistus on käinud koostöös vallavolikoguga. Hangete läbiviimise on kaasatud vallavolikogu esindaja ja kogu info hangete ettevalmistamisest ning tulemustest on olnud kõigile volikogu liikmetele kättesaadav, lisaks on vallavalitsus asjakohast infot regulaarselt jaganud vallavolikogu istungeil,” väitis Karu.

„Lasteaia hanke puhul tuli esimesele hankele pakkuma ainult üks ehitusfirma, teisele hankele 8 ettevõtet. Ehituse hinna alanemist ei osanud ennustada isegi asjatundjad. Olukord ehitusturul viitas pigem vastupidisele. Vallavanemana olen ma rahul, et minu kartused täide ei läinud. Otsuse lasteaia ehitus edasi lükata tegi ikkagi volikogu ja selles ei saa kuidagi vallavalitsust süüdistada, sest kordushange tehti sama projekti alusel nagu eelmise hange. Ka spordihoone ehituse edasilükkamise põhjus oli esimesel hankel pakutud hind, mille tõttu esialgset projekti korrigeeriti. Teisel hankel pakuti ka hinda, mis omavalitsusele jõukohane,” selgitas Karu.

Suhtlemisprobleemid

Kolmas umbusaldamise põhjus on Laaseri sõnul see, et vallavanem pole tõstatatud probleemidele piisavalt reageerinud. “Tema peaks võtma konstruktiivset kriitikat tõsiselt ja nendele küsimustele vastama. Vastuseid, põhjendusi ja selgitusi aga ei tule,” rääkis Laaser. “Vallavanem peaks olema avatud koostööle, võtma iga probleemi, mis volikogu pingist tuleb, tõsiselt ja neile mingit moodi vastama. Jagama informatsiooni ja teavet. Võib-olla tal on see informatsioon ja teave olemas, aga volikogu liikmeni see ei jõua,” selgitas Laaser.

„Kõigile esitatud küsimustele olen alati vastanud. Suurema osa tehtud ettepanekutega on ka arvestatud. Kirjalike päringute puhul on tõestusmaterjal olemas. **Konstruktiivset** kriitikat olen võimeline ka arvestama. Võin isiklikult käe südamele pannes öelda, et ma ei ole kellegi ees ust kinni löönud ega kellegi oma abist või nõust ära öelnud, aga koostöö on kahepoolne,” kommenteeris Villu Karu ja lisas, et kuuleb selliseid etteheiteid enda aadressil esmakordselt.

Küsimusele, kas umbusaldajatel on ka uus vallavanema kandidaat pakkuda, ei soovinud Laaser veel vastata. “Kuna asi on praegu veel värske ja mul pole volitusi seda nime välja öelda, ei taha ma seda praegu ka teha, aga loomulikult me oleme seda arutanud,” rääkis Laaser.

Raivi Laaser.

Fotod: SIIM SOLMAN

Teisipäeval jätkus Kehtna Elamu OÜ endise juhi kohtuasi

Siim Jõgis

Teisipäeval, 27. novembril sai jätku Kehtna Elamu OÜ endise juhi Aivo Tuurma kohtuasi. Lääne ringkonna-prokuratuur süüdistab teda Kehtna Elamu OÜ vara omastamises.

Protsess Tuurma üle sai alguse juba oktoobri lõpus ning jõudis teisipäeval, 27. novembril kirjalike tõendite esitamiseni. Istungid

toimuvad Pärnu maakohtu Rapla kohtumajas ning protsessi juhatab kohtunik Endla Ülviste.

Süüdistuse kohaselt sõlmis Aivo Tuurma OÜ Kehtna Elamu juhatuse liikmena lepinguid iseendaga ning omastas aastatel 2011-2014 asutuse eelarvevahendeid. Prokurör Küllike Kask on varem selgitanud, et süüdistuse järgi sõlmis süüdistatav vallale kuuluva ettevõtte esindaja ehk ametiisikuna iseendaga lepingu oma

isikliku auto kasutamiseks ettevõtte heaks. „Avalikke ülesandeid täitev ametiisik ei tohi sõlmida iseendaga tehinguid, see toob kaasa ilmselge huvide konflikti,” selgitas Kask. Eeluurimisega tuvastati tekitatud kahjusumma ligikaudu 26 000 eurot, suurem osa sellest rahast kulus liisingumaksete tasumiseks ning auto remondi- ja hoolduskuludeks.

Teisipäeval istungil selgitas Aivo Tuurma kaitsja kohtule, et

kõik kõnealused tehingud on Aivo Tuurma toime pannud Kehtna Elamu OÜ nõukogu liikmete teadmisel. Ta lisas, et seda kinnitab nõukogu esimehe Hans-Jürgen Schumanni allkiri nendel dokumentidel. „Nõukogu liikmete selja taga ei tehtud midagi,” ütles ta. Samuti rõhutas ta, et kui Tuurma tegi selle autoga isiklike sõite, on ta alati ostnud kütuse enda raha eest.

Raplaa Sõnumid pakkus võima-

lust süüdistust kommenteerida ka Aivo Tuurmale, kes sellest loobus. Ta ütles, et ei ole valmis enne kommentaare jagama, kui kohtunik on oma otsuse teatavaks teinud.

Riigi Teataja veebilehel on kirjas, et protsess jätkub kolmapäeval, 16. jaanuaril 2019. Kehtna Elamu OÜ saajaprotsendiline omanik on Kehtna vallavalitsus.

GoInvite ja ksülitoolsiirup pääsesid Ajujahil TOP 30 sekka

Siim Jõgis

Pühapäeval, 25. novembril selgus Ajujahi 100 parema äriidee seast TOP 30, kes pääsesid edasi Ajujahi arenguprogrammi. Nende seas on kaks Raplamaa juurtega äriideed.

Tervise ja biomeditsiini valdkonnast vääriskohal TOP 30 (D-vitamiiniga) ksülitoolsiirup/-sprei ning info- ja kommunikatsioonitehnoloogia valdkonnas mobiilirakendus GoInvite.

Nende mõlema taga on tegusad naisterahvad Raplamaalt. (D-vitamiiniga) ksülitoolsiirup/-sprei ideega

osaleb Ajujahil Hedy Lehtmets, kes tutvustas oma äriideed nii: "Ksülitooli tarbimine on kauauuritud terviseedenduslik meede. Väikelastele (0-3 a) on sellest looduslikust ainest kõige enam kasu, sest siis areneb suuõõne mikrofloora. Seepärast on oluline luua ohutu lahendus pastillide ja närimiskummi kõrvale, mida spreina ja D-vitamiiniga saaks kasutada ka täiskasvanud."

TOP 30 sekka pääsemine tähendab ühtlasi ka seda, et nüüd ootab ees Ajujahi arenguprogramm ja kohtumised võimalike investorite ning mentoritega.

Teise Raplamaa esindajana

jõudis sedavõrd kõrgele kahe õe – Enelin ja Evelin Miti äriidee GoInvite. Nende idee kirjeldus kõlab nii: "GoInvite on äpp seltskondlikele inimestele, mis võimaldab kutsuda endale külalisi või leida huvipakkuvat kohta, kuhu külla minna." Evelin Mitt rääkis, et sellesse mobiilirakendusse saaksid eraisikud üles panna koduüritused, kuhu nad ootavad külalisi, kes võivad olla täiesti võhivõõrad inimesed. Näidetena tõi ta lauamängu- või filmiõhtu. Lähiv idee oleks uute tutvuste loomine. Mitt rõhutas, et tegemist on eraisikutele, mitte suurtele ettevõtetele suunatud rakendusega.

Järgmine samm äriidee teostamisel on tema sõnul see, et kõik detailid tuleb selgeks mõelda. Ideaalsel juhul jõuaks kogu kuvand juba jaanuaris arendaja kätte.

Ajujahi ellukutsuja EAS-i ettevõtluse keskuse direktori Tanel Rebase sõnul on kõik 30 edasi pääsenud äriideed ja meeskonnad suure potentsiaaliga. "Edasi ootab kõiki edasipääsu saanud meeskondi ees intensiivne arenguprogramm, kus tehakse koostööd mentoritega ja osaletakse koolitustel. Siit edasi on kõik nüüd meeskondade endi kätes, et sellest maksimum võtta," rääkis ta.

Sisuturundus

Vetaris peetakse oluliseks häid diagnostikavahendeid

Üle 20 aasta Raplas tegutsenud loomaarstikliinikus Vetar pannakse suurt rõhku diagnostikavahenditele ja uute teenustena ongi nimekirjas Idexx biokeemia vereuuring ja röntgenuuring.

"Kõige tähtsam on võimalikult täpne diagnoos," sõnas kliiniku juhataja Sigrid Valtšuk ja just seepärast on biokeemiamasin kasutusel iga päev. Sellega saab uurida vere põhinäitajaid, näiteks maksa ja neeru näitajaid ning ka hormoone. Näiteks kilpnäärmehormooni uuritakse eriti tihti kassidel. Vereproovide vastused saabuvad umbes poole tunniga.

Kliinikumis on tööl kolm loomaarsti, peale Valtšuki on seal veel Triinu Merisalu ja Andrus Allas. Lisaks kaks abist, kellest üks on pidevalt kohal, ning registraator. "Üksi ei tee me midagi, me oleme meeskond," sõnas Valtšuk ja lisas, et näiteks vereproovi võtmisel on vajadus koostöö järele eriti suur.

Teine uus diagnostikavahend on röntgenuuringud. Ka seda kasutatakse Valtšuki sõnul pidevalt, kuid mitte massiliselt. Järjest rohkem ollakse aga selle teenuse võimalikkusest teadlikud. Varem pidid inimesed oma lemmikuga röntgenuuringute jaoks Tallinna või Pärnu sõitma, nüüd on see teenus palju lähemal olemas.

Koostöös loomakaitsealsete toimuvad iga aasta ka kiibistamise ja steriliseerimise kampaaniad. Samuti võtab Vetar osa erinevate loomatoidu tootjate kampaaniatest. Vetaris on olemashead

Loomaarstikliiniku Vetar biokeemiamasin on kasutusel iga päev.

Foto: SIIM SOLMAN

kliinikuserjad - Royal Canin, Platinum ja täiesti uuena on valikus Itaaliast pärit sari Farmina, kus kasutatakse kvaliteetset liha ja köögivilja. Kõrgemast hinnaklassist on saada Hill's ja Virbac tooted.

Lemmiku söögilaud tuleb hoida mitmekesine, nagu inimesel endalgi. Vale toitumine võib kaasa tuua mitmeid terviseprobleeme, näiteks liiga valgurikka toidu nagu kanaliha söömine võib kassil põhjustada luude hõrenemist ja seeläbi luumurde.

Üheks suureks probleemiks on kujunenud lemmikloomade ülekaalulisus. Tuleb arvestada, et pärast steriliseerimist ja kastreerimist muutuvad loomad rahulikumaks ning vähemaktiivseks. Seega tuleb loomade

toidusedelit täpsemalt jälgida. Valtšuk sõnas, et tasub järele vaadata loomadele mõeldud päevakoguse grammide arv ja sellest kinni pidada. Üldjuhul sööb kass vähehaaval 9 korda päevas, kuid ülekaalulise kassi puhul, kes ei söö vähehaaval, vaid kõik korraga, ei tohi söögikauss kogu aeg täis olla. Samas on ka selliseid lemmikuid, kelle omanik peab toidugraanulid enne ja pärast söömist üle lugema, et teada saada, kas loom üldse midagi söi. Ülekaalulisus ei pruugi Valtšuki sõnul alati olla tingitud toidust, põhjuseks võib olla ka mõni haigus.

Vetaris on olemas päevane statsionaar, kuid kui arsti juurde saabub kriitilises seisundis lemmikloom, kes vajaks ööpäeva-

ringset järelevalvet, saadetakse nad pärast stabiliseerimist edasi Tallinnasse, kus on olemas 24/7 valve. Erakorralisi juhtumeid küll väga tihti ette ei tule, rohkem on traumasid suvisel ajal, kui loomaarsti juurde on pöördunud näiteks pärast herilase nõelamist, rästikuhammustust ja autoavariid.

Nii mitmedki lemmikute tervisemured avastatakse Valtšuki sõnul regulaarse vaksineerimise käigus, kui arst teeb üldist ülevaatus. Valtšuk panebki loomaomanikele südamele, et looma tuleb arstile näitama käia iga aasta. Põhjaliku ülevaatusel ajal võib arst leida näiteks hamba- või seedeprobleeme, mis omaniku arvates ei vaja tähelepanu, kuid looma heaolu nimel tuleb sellega tegeleda.

20. novembril Rapla riigigümnaasiumis toimunud era-kondade debatil diskuteeriti rändepoliitika, tööjõuturu, valimissüsteemi ja hariduspoliitika üle. Oma seisukohti olid tulnud noortele tutvustama Marina Kaljurand Sotsiaaldemokraatlikust Erakonnast, Kalle Palling Reformierakonnast, Siim Pohlak EKRE-st, Heiki Hepner Isamaast, Hans Liibek Keskerakonnast ja Alar Mutli Vabaerakonnast.

Mari Tammar

Debatt oli mõeldud 11.-12. klassi õpilastele ning selle korraldas kooli ajalooõpetaja Hele Israel.

"Kuivõrd head kriisi ei saa raisku lasta, siis me peame rääkima ka valitsuskriisist," ütles debati sissejuhatuseks moderaator Teet Teder ning avas debati küsimustega, mis puudutasid ränderaamistikku. Kuna leheveergudele kogu debatt ei mahu, olgu siinkohal välja toodud mõned värvikamad mõttevahetused.

Marina Kaljurand: "Kõigepealt ma tahan öelda, et mul on väga hea meel olla teie uues koolimajas, mis on super ilus. Sõbrad, te olete selle kooli esimene lend ja sellistena lähete te ka ajalukku. Ja enne veel, kui ma küsimusele vastan, vaadake, mis on paneelis valesti? (Publikust kõlab vastus: "Üks naine.") Õige! Siis, kui arutatakse hariduse teemat, on kohal õpetajad ja lasteaiaõpetajad, kes on kõik naised. Nii kui läheb asi poliitiliseks ja lähenevad valimised, on kohal kõik mehed. Tüdrukud, tehke omad järeldused.

Nüüd küsimuse juurde. Ma arvan, et selles seltskonnas olen ma ainuke, kellel on olnud ka tegelikult välispoliitika pistmist. Ma olen ainuke, kes on olnud 25 aastat välisteenistuses, olnud suursaadik kuues riigis, olnud välisminister, töötanud ÜRO-s ja ka täna nõustan ma ÜRO peasekretäri. Ma arvan, et see annab mulle õiguse rääkida sellest dokumendist ja võib-olla annab see ka tarkuse rääkida sellest dokumendist teistmoodi kui need, kes iga päev välispoliitikaga kokku ei puutu.

See dokument on palju laiem kui ainult ränne. See dokument on hinnang meie välispoliitikale. 1991. aastal oli meie välispoliitika põhialus see, et me ei jää kunagi ükski. Me tahame olla koos sõprade ja liitlastega. Me tahame olla riigis, kus on raamistik, kus me teame, millised reeglid on lubatud ja millised ei ole. Ja kui Eesti nüüd ei toeta seda rändelepet, siis Eesti liigub esmakordselt 27 aasta jooksul vales suunas. Mõned kolleegid on uhked, et nad on samas paadis Ungari ja Poolaga – mina ei ole. Mina ei taha, et minu riik oleks koos Ungari ja Poolaga.

Jah, ka mina kirjutasin FB-s, et äkki oleks pidanud tõlkima selle teksti eesti keelde varem. Aga uskuge mind, Eestis on vähe inimesi, kes suudavad lugeda ÜRO õiguslikku teksti nii, et nad saavad sellest täielikult ja objektiivselt aru. Lihtne on välja võtta üks lause, lihtne on välja võtta üks punkt, aga näha tervikut, seda peab oskama.

Mina soovitän kõigil, kes kõhklevad, mis on õige ja mis on vale, usaldage Eesti õiguskantslerit. Tema

Oma seisukohti olid tulnud noortele tutvustama Marina Kaljurand Sotsiaaldemokraatlikust Erakonnast, Kalle Palling Reformierakonnast, Siim Pohlak EKRE-st, Heiki Hepner Isamaast, Hans Liibek Keskerakonnast ja Alar Mutli Vabaerakonnast.

Foto: SIIM SOLMAN

Erakondade debatt Rapla riigigümnaasiumis: “Palun kindlaid fakte!”

on öelnud, et sellel lepingul ei ole juriidilisi kohustusi, et see ei sekku Eesti iseseisvusesse, et see säilitab Eesti suveräänsuse. Nii et alati mõelge, kes mida ütleb, miks ütleb ja valige allikad, mis on usaldusväärsed.”

Kalle Palling: “Hea Marina, me tunneme üksteist juba mõnda aega. Tõesti, sinu pikk karjäär välispoliitikas on Eesti riigile hindamatu väärtusega, aga poliitikas on hästi lühike tee, kui nartsissism on sinu parim sõber - ehk et mina, mina, mina. Ma olin kolm aastat Euroopa asjade komisjoni juht ja tegelesin nii Euroopa Liidu asjadega, mis on nii sisepoliitika kui ka välispoliitika. Ja järgmine nädal saab teatavaks, et mind valiti just hiljuti saja kõige mõjukama poliitiku sekka maailmas, kes on alla neljakümne.

Sa räägid võrdsetest võimalustest.

Ma olen pidanud alates 21. eluaastast tõestama, olles Riigikogu liige, et ma ei ole mitte midagi teistsugust selle pärast, et mõned on olnud seal kaks koosseisu, kolm koosseisu ja mõned on üle viiekümne. Kui me oleme Riigikogus, siis meil kõigil on rahva mandaat, me kõik esindame oma valijaid, me ei ole kuidagi teistsugused selle pärast, et me oleme erinevast soost, erinevast rahvusest või erineva vanusega. Nii lihtsalt on. Ja poliitika on ikkagi kompromiss, mitte soolokontsert.

Nii et tulevikuks väike soovitus, et teised inimesed on ka dokumente lugenud, teised inimesed on ka nende asjadega tegelenud ja teised inimesed valutavad ka südant selle pärast, milline on Eesti välispoliitiline joon, mida me hoiame ja kuidas me väljastpoolt paistame ja kuidas me sisepoliitikas lahendame asju nii, et meie ühiskonda ei kista lõhki,

olukorras, kus lõhki kiskumine ei ole absoluutselt põhjendatud.

Ja viimase asjana ütlen, et ränne ja migratsioon on üks teema, millega, nii kurb kui see ka ei ole, peame meie kõik tegelema järgmised mitukümmend aastat. Selleks on kaks põhjust. Maailma rahvastiku kasv ja teiselt poolt kliimamuutused, mis sunnivad väga paljusid inimesi veel rohkem rändama, kui nad seda täna teevad. Ja loomulikult rännatakse nendesse piirkondadesse, kus on elujärg parem. See on teema, millega me peame tegelema ja mille eest me ei saa kuhugi peitu pügeda.”

Räägime riigigümnaasiumist

Heiki Hepner: “Raplamaa Omavalitsuste Liidu esimehena loomulikult rõõmustan selle ilusa kooli üle ja ütlen, et Raplasse oli see õige investering, kuigi siin kõrval on ära unus-

tatud nii Kohila kui ka Märjamaa gümnaasiumid oma investeringute tegemisel. Ma näen, et Raplas peaks sellise kvaliteediga riigigümnaasium olema, aga samamoodi peaks olema ka Kohilas ja Märjamaal. Kas te teate, kui palju oleks läbimõõt sellel ringil, kus gümnaasiumi ei ole, kui Märjamaalt gümnaasium ära kaotada? See oleks 100 km ring, ja me räägime, et Eestimaa peaks olema ühtlaselt kaetud elanikkonnaga. See on regionaalpoliitiline küsimus samuti.”

Alar Mutli: “Ma olen kümne küünega ja varbaküüned appi võtnud ja sõdinud selle riigigümnaasiumi vastu. Ma ei ole riigigümnaasiumite loomise poolt. Ma ei saa mitte kuidagi aru, miks põrgu pärast on nüüd Rapla vallal parem, et ta ei saa otsustada oma gümnaasiumihariduse üle. Meil oli kaks väga head kooli

ja mõlemad majad olid remonditud ja töötasid väga hästi. Aga meilt on täna gümnaasium ära võetud. Meie vallavalitsus ja volikogu ei saa gümnaasiumihariduse üle otsustada – Märjamaa ja Kohila saavad, aga meie peame riigi poole pöörduma. Ja ütleme ausalt, mina riiki ei usalda. Täna on riigigümnaasiumid prioriteet ja siia pannakse palju raha, aga kui see prioriteet ära lõppeb, mis siis saab? Siis jäävad need riigigümnaasiumid jälle vaeslapse ossa.”

Kalle Palling: “Omavalitsuste võimekus panustada haridusse on erinev, aga seetõttu ei peaks kannatama õpilased. Ja seetõttu võttiski riik gümnaasiumihariduse omandamise oma õlule.”

Õpilane Markus-Aleks Trofimov: “Kuidas riik suudab paremini korraldada väiksemate linnade kooli kui omavalitsus? Paluksin täpseid fakte, kuidas riik korraldab seda kooli paremini kui omavalitsus?”

Heiki Hepner: “Mina tegelikult omavalitsuse juhina julgen vastata, et ei korraldagi. (Saalist kõlab aplaus.) Ma olen veendunud, et omavalitsused, eriti nüüd, kui nad on suuremaks saanud, on piisavalt võimekad korraldama ka gümnaasiumihariduse saamist. Riik võiks teha kvaliteedikontrolli, et tase oleks kõikides koolides selline, nagu riik on ette näinud.”

Kalle Palling: “Raplamaal ongi olnud õnnelik olukord, kus on olnud tublid omavalitsused, kes on pööranud haridusele tähelepanu ja on suunanud sinna ka eelarvelisi vahendeid. Aga mitte igalpool Eestis pole haridus olnud omavalitsuste prioriteet. Seepärast otsustati, et riik võtab olulise haridusliku etapi, gümnaasiumihariduse omandamise, enda õlule kanda, et tagada võrdsed võimalused hariduse kvaliteedis ühtlaselt kogu Eestis. Mitte keegi ei surunud Raplale seda riigigümnaasiumi peale.”

Alar Mutli: “Jäta nüüd. Ma olin vallavanem sellel ajal.”

Kalle Palling: “Kuidas see surumine siis käis?”

Ja siinkohal jätkus vaidlus, kas riik saab omavalitsusele kooli peale suruda või ei saa.

Noorte tagasiside

Pärast debatti noortega rääkides kinnitas enamik, et oli huvitav ja selliseid debatte võiks rohkemgi olla. Samas muigasid õpilased poliitikute ümmarguse jutu peale ja nentisid, et neilt konkreetseid vastuseid saada on ikka väga raske. “Aga nagu näha, siis ajavad nad vahepeal siiski ka üsna asjalikku juttu välja,” ütles üks õpilastest.

Teemade ring oli noori puudutav ja kõige olulisemana töid nad välja riigigümnaasiumi küsimuse. Samas nentisid nad, et puudutada oleks võinud rohkem teemasid, näiteks ka kooseluseadust. Õpilasi üllatas see, kui kiiresti hakkas poliitikute omavaheline konkureerimine pihta, ning seegi, et sotsidel ja reformidel oli nii palju ühiseid jooni. Samas kiitsid õpilased, et erakondade vaated tulid debati käigus väga hästi välja ning sai selgeks, kuhu suunas nad tulevikku vaatavad.

Rände- ja pagulasraamistiku A ja O

Illustratsioon: erber-group.net

Ave Lauren,
Euroopa rändevõrgustiku Eesti
koordinaator

Ränne on valdkond, mis kütab kirgi peaaegu kõigis maailma riikides. Viimastel kümnenditel on rände mahud suurenenud ning muutunud. 1970. aastal oli maailmas umbes 84,5 miljonit rahvusvahelist rändajat, ent tänaseks on nende arv kasvanud üle 258 miljoni.

Samal ajal on muidugi kasvanud ka inimeste arv 3,7 miljardilt 7,6 miljardini. Seetõttu ehk olulisemgi muutus on olnud hoopis see, et ränne mõjutab üha rohkem inimgruppe ning riike. Varem rännati eelkõige naaberriikidesse, nüüd pole haruldane maailmajagude vahel liikumine.

Eestlased kasutavad laialdaselt ka ise võimalust rännata. Paljud meist tunnevad kedagi, kes on käinud välismaal õppimas või tööl. Osa on ära ajutiselt, näiteks tuhandet noored, kes on käinud Austraalias tööl, või lausa kümnetesse tuhandetesse ulatuvad pendelrändajad Soome suunal. Teised aga lahkuvad püsivalt.

Ränne sisaldab endas palju võimalusi. Rändekogemused annavad inimestele töö- ja elukogemusi, värskeid ideid ja ka paremaid rahalisi võimalusi.

Seega pole ränne iseenesest probleem, tihti on see väga positiivne! Kuid sellega võib kaasneva probleeme nii riikidele, rändajatele kui ka vastuvõtjatele kogukondadele. Eesti kontekstis avalduvad need näiteks tühjaks jäävate maakohadena, ebaseadusliku töötamisena, sisserändajate kiusamisena (seda ka eestlaste suhtes teistes riikides)

ja mitmel muul viisil.

Üha rohkem riike on aru saanud, et selliste katsumustega toimetulekuks on meil vaja teha koostööd. Koostööd aga ei saa me teha üksi. Selleks peaksid ühe laua taha koonduma kõik riigid: need, kust rännatakse välja; need, mille kaudu liigutakse, ja need, kuhu suundutakse. Viimastel nädalatel palju meediakaja leidnud ÜRO raamistikud ongi üks olulisi samme sellise koostöö suunas.

ÜRO juhtimisel on töötatud välja kaks erinevat dokumenti – rände- ning pagulasraamistik.

ÜRO ränderaamistik käsitleb seda rännet, mida on maailmas kõige rohkem – inimeste liikumist teise riiki tööle, õppima, pere juurde või mõnel muul sarnasel eesmärgil. Samas ÜRO pagulasraamistik käsitleb sundrännet – inimeste liikumist teise riiki, kuna nende elu ja turvalisus on ohus.

Ränderaamistik, millele Eesti meedia senini keskendunud on, proovib luua alused koostööks, leppides kokku rännet puudutavates üldistes põhimõtetes, et tulevikus oleks ränne paremini reguleeritud, turvalisem ja seaduslik.

Euroopas on reeglina inimeste liikumine hästi korraldatud, kuid me tahame, et see oleks seda ka teistes riikides ja maailmajagudes. See aga ei tähenda, et sellega loodetakse rännet suurendada või ebaseaduslikku rännet kaitsta. Ränne toimub või ei toimu ÜRO ränderaamistiku olemasolust sõltumata.

Pagulasraamistik aga keskendub inimestele, kes on põgenenud oma koduriigist, sest mingil põhjusel – olgu see vale poliitiline kuuluvus, usk või midagi muud – on tema elu ja inimväärikus otseses ohus ja nad vajavad kaitset. Selliseid inimesi ei tohiks seostada muudel põhjustel rändavate isikutega, sh majandusmigrantidega ehk inimestega, kes rändavad seetõttu, et neil ei ole tööd või üle piiri on palgad kõrgemad.

Toetusavaldis ränderaamistikule on märk seadusliku ja reeglitekohase rände väärtus-

tamisest, mitte toetusest ebaseaduslikule rändele.

Ränderaamistiku üheks peamiseks eesmärgiks on sulgeda ebaseadusliku rände kanaleid. Ebaseaduslikust rändest võidab eelkõige organiseeritud kuritegevus. Inimsugeldamine ja -kaubandus on nende jaoks üha olulisemad ebaseadusliku sissetuleku allikad relva- ja narkokaubanduse kõrval. Meie huvides on see, et keegi ei teeniks kasu teiste inimeste kannatuste arvelt ning selline piiriülene kuritegevus ei õõnestaks üldist julgeolekut.

Ränderaamistik keskendub suuresti tegevustele, mis tagavad parema kontrolli ja korralduse rände üle. Näiteks selleks, et riigid saaksid paremini kaitsta oma piire, innustab raamistik parandama koostööd ja andmevahetust. Samas ei kohusta see riike muutma rändeseadusi. Seaduslikku rännet saavad riigid reguleerida vastavalt soovidele ning vajadusel piirata nende isikute sisserännet, kes ei panustaks riigi heaolule.

Keegi ei peaks olema sunnitud rändama vastu oma tahtmist. Kuigi rändemahud on suurenenud ja rändeliigid mitmekesistunud, on valdav enamus maailmast jätkuvalt 'paikne' (258 miljonit on ainult umbes 3,6% kogu maailma rahvastikust). Need, kes soovivad rännata, peaksid saama seda teha, kuid seda vastavalt kehtestatud reeglitele. Samas ei peaks keegi olema sunnitud lahkuma oma kodust vastu oma tahtmist. Sel põhjusel on oluline tegeleda ka rände algpõhjustega.

Vajadus globaalse pagulasraamistiku järele tuleneb soovist ühiselt otsida lahendusi sõja ja tagakiusamise ehk sisuliselt surma ja piinamise eest põgenenud inimeste liikumisega seotud väljakutsetele. Kriisikoldeid tuleb üha juurde. Hetkel on suurim pagulaskriis Venetsueelas ja Lõuna-Ameerikas, mitte Euroopas. Ning teised kriisid, sealhulgas Lähis-Ida riikides nagu Palestiina ja Süüria, on kestnud juba aastaid.

Vahel tekib aga vajadus lahendada oma kodust majanduslikel põhjustel. Ka paljud eestlased on läinud välismaale, eriti maapiirkondadest, kuna kodukohas ei leia tasuvat tööd ning pere üleväljastamiseks tuleb lahendusi otsida piiri tagant. Ränderaamistik

innustab riike tegelema väljarände põhjustega, et inimestel ei oleks põhjust koduriikidest lahkuda vastu oma tahtmist.

Ränderaamistik ei muuda sisserännet inimõiguseks

Kõigil inimestel on õigus samadele üldistele inimõigustele ja põhivabadustele, mida tuleb igal ajal austada, kaitsta ning järgida. See peegeldab ka Eesti põhiseaduses ja ühiskonnas juurdunud väärtusi – kes iganes nad poleks ja kus iganes nad ka viibiks, kõikide inimeste inimõigusi austatakse.

Ränderaamistik ei muuda sisserännet inimõiguseks. Inimõiguste ülddeklaratsiooni kohaselt on igal inimesel õigus lahkuda ükskõik millisest riigist, kaasa arvatud kodumaa (Artikkel 13), aga sellega ei kaasne ilmtingimata õigust siseneda mõnda teise riiki.

Oluline on aga märkida, et inimõiguste kohaselt on igaühel tagakiusamise korral õigus taotleda ja kasutada varjupaika teistes riikides. Seda õigust reguleerib rahvusvaheline pagulasõigus, mis paneb paika täpsed kriteeriumid – näiteks sõjaohu eest põgenemine –, mis annavad inimestele sellise võimaluse.

Kumbki raamistik ei piira riikide võimalusi oma rändepoliitika ise kujundada. Rände reguleerimine ja riigipiiride kaitse on teemad, mis on kaasaja riikidele omariikluse seisukohast võtmeküsimused. Seetõttu on arusaadav, et tuntakse muret selle üle, kas raamistiku võib ohustada riikide suveräänsust. Kõik riigid – mitte ainult Eesti – soovivad säilitada õigust ise otsustada, kuidas oma piire kaitstakse ning keda ja kui palju riiki lubatakse.

Eesti Vabariigi õiguskantsleri hinnangul ei saa ÜRO ränderaamistikku pidada rahvusvaheliseks lepinguks ja sellega

ei kaasne lepingule omaseid kohustusi. Raamistikuga ei ole seega võimalik ühineda või mitte ühineda ega ka seda allkirjastada, vaid tegemist on poliitilise toetuse avaldusega rändega ühiselt tegelemiseks. Samuti ei saa õiguskantsleri hinnangul dokumendi heakskiitmisega riigile tekkida õiguslikke kohustusi, sest dokumendi tekstis on õiguslikult siduvate kohustuste tekkimine sõnaselgelt välistatud. Ränderaamistik ei ole ülimuslik Eesti põhiseaduse ega seaduste suhtes.

Ka pagulasraamistik pole õiguslikult siduv. Küll on erinev see, et pagulasi puudutavate küsimuste reguleerimiseks on olemas selged ja ühtsed rahvusvahelised reeglid, millega Eesti on ammu liitunud ning millest pagulasraamistik ka lähtub (1951. aasta pagulasseisundi konventsioon ning 1967. aasta protokoll). See tähendab, et need reeglid on Eesti seaduste osa juba täna. Riikide panused pagulasraamistikus soovitatud tegevustesse on vabatahtlikud ning riigid saavad osaleda neile sobival viisil, nt humanitaarabi ja arengukoostöö raames, milles Eesti juba aastaid osaleb.

Raamistike põhiline väärtus on üleilmne koostöö rände juhtimisel. Kuigi tegemist pole õiguslikult siduvate dokumentidega, on need kaks raamistikku olulised, sest toovad esmakordselt rände lähte-, transiit- ja sihtriigid ühe laua taha.

Kui vaatame näiteks ränderaamistikku, siis senini on globaalse rände katsumused olnud ainult arenenud riikide ehk peamiste sihtriikide lahendava. Raamistiku toetades näitavad paljud väljaränderiigid esmakordselt valmisolekut pühenduda nii väljarände põhjuste vähendamisele kui ka oma kodanike tagasivõtmisele riikidest, kus neil pole õigust viibida.

Euroopa Liidu liikmesriigid juba lähtuvad mõlemas raamistikus sõnastatud põhimõtetest, kuid nüüd saame julgustada ka teisi riike meiega samu ideale jagama ja reegleid järgima. Kui Euroopa riigid sellest võimalusest praegu loobuvad, pole teada, millal selline võimalus uuesti tekib.

Ränderaamistik ei muuda sisserännet inimõiguseks. Inimõiguste ülddeklaratsiooni kohaselt on igaühel õigus lahkuda ükskõik millisest riigist, kaasa arvatud kodumaa, aga sellega ei kaasne ilmtingimata õigust siseneda mõnda teise riiki.

Reedel, 23. novembril külastas Rapla maakonda Euroopa Parlamendi saadik Urmas Paet. Lisaks mitmele ettekandele jõudis ta läbi astuda ka Raplamaa Sõnumite toimetusest.

Siim Jõgis

Arutelude käigus kerkisid üles ÜRO ränderaamistiku lepe ning sellest tulenenud poliitilised pinged Eestis. Paet märkis, et seoses selle leppega on olnud palju asjatut hirmutamist. Kuni sinnamaani välja, et üks osa ühiskonnast usub, et leppe heakskiitmisel tuleb Eestisse 17 miljonit immigranti. "Kus on terve mõistus ja ratsionaalsus?" küsis Paet selle peale.

Samuti ütles ta, et kui Reformierakonnal avaneb võimalus, peaksid nad valitsusvastutuse võtma juba nüüd, kolm kuud enne parlamendivalimisi.

Mis pilguga vaadatakse Euroopa pealinnast meie valitsuskriisi?

Oleneb, kes vaatab. Need, kes rohkem teavad ja jälgivad, vaatavad seda üllatunult. Nad saavad aru, mis on selle valitsuskriisi näiline ja mis on tegelik põhjus. Seal peab olema midagi muud, ränderaamistik ei saa olla tegelik põhjus.

Kas see midagi muud võib olla parlamendivalimised, mis järgmise aasta märtsis toimuvad?

Mina isiklikult olen veendunud, et see ongi põhiline põhjus, pluss mõned minevikust klaarimata jäänud asjad.

Kas rändelepe on pelgalt ettekääne?

Mina näen seda küll nii, jah.

Kui suur on mainekahju Eestile Euroopa poolt vaadates?

Mainekahju ei ole õige sõna. Mina näen sellega seoses kahte probleemi. Esiteks see, et sise- ja välispoliitika on läinud puntrasse. Lühiajaline eesmärk lähenevate valimiste kontekstis võimaldab tuua ohvriks ükskõik mille. Tundub, et ükskõik mis teema on hea, kui see aitab kellelgi oma profiiti tõsta.

See on Eesti poliitikas suhteliselt uus nähtus. Olukorda, kus valimiskampaanias üldse vahendeid ei valita, ma ei mäleta, et midagi sellist oleks varem olnud. Mis puudutab seda, kuidas see väljapoole paistab, siis see sõltub sellest, kuidas lugu lõpeb ja mis Eesti valitsuse positsiooniks jääb. Probleem on meie usaldusväärsus. Ungari ja USA puhul ei ole ränderaamistiku paktille vastuseisumine üllatav. Eesti puhul oleks, sest me toetame ühtset tugevat Euroopat. Majanduslikult ja julgeoleku poolest on see meile oluline.

Mis on teie arvamus Marrakechi ränderaamistiku leppe kohta?

See ei ole klassikaline riiki

Euroopa Parlamendi saadik Urmas Paet: "Lühiajaline eesmärk lähenevate valimiste kontekstis võimaldab tuua ohvriks ükskõik mille. Tundub, et ükskõik mis teema on hea, kui see aitab kellelgi oma profiiti tõsta." Foto: SIIM SOLMAN

Urmas Paet:

Rändelepe on ettekääne, valitsuskriisi tegelik põhjus on valimised

devaheline kokkulepe. Seetõttu kasutan selle kohta ka terminit deklaratsioon. Mõnedes kohtades võib sõnastuse üle viriseda. Samas tasub silmas pidada, et see on koostatud 193 riigi koostöös. See ei ole kaugeltki Euroopa- või veel vähem Eesti-keskne.

Keegi ei saa vaielda, et maailmas on seoses rändega probleeme. Sinna alla kuuluvad nii legaalne kui ka illegaalne ränne, inimkaubandus, laste õigused. Selge on, et ÜRO peab seda probleemi adresseerima. Igal juhul on Eesti huvi, et ÜRO oma autoriteediga mõjutaks neid riike, kes tekitavad probleeme. Võidelda tuleb illegaalse rände ja inimkaubanduse vastu. Eestis ei ole sellega küsimust, meie seadused on korras. Pigem puudutab see lepe eestlasi ja nende õigusi, kes on ise immigrantidena välismaale läinud.

Selle kohta on öeldud ka mittesiduv lepe. Kas see on täpne kirjeldus?

ÜRO puhul ongi paljud asjad mittesiduvad, need on lihtsalt poliitilised deklaratsioonid. Euroopa Liidu puhul saab teha

siduvaid lepinguid, sest riigid on enam-vähem samas väärtusruumis. 193 maailma riiki ei ole kõik ühes väärtusruumis. Paljud ÜRO dokumendid ongi deklaratsioonid, mis väljendavad hoiakuid. Ei tasu unustada, et selles dokumendis rõhutatakse riikide suveräänsust migratsiooniküsimuses. Lõppude lõpuks otsustab iga riik ise, milline on tema migratsioonipoliitika.

Kas president Kaljulaid peaks sõitma Marrakechi, et ÜRO ränderaamistiku lepe allkirjastada?

Allkirju sellele dokumendile ei anta. See on kõnepidu, kuhu tulevad riikide esindajad kohale. Tutvustatakse oma vaateid selles küsimuses. Ei ole suurt vahet, kas seda kõnet peab Eesti poolelt välisminister, peaminister või president. Aga ma leiän, et Eesti peaks oma hoiakuid kindlasti Marrakechis väljendama. Probleem on selles, et sõnad nagu ränne ja migratsioon on Eestis väga laetud. Sisu väga kedagi ei huvitagi, juhe jookseb kokku juba siis, kui keegi neid sõnu kuuleb.

Kas tuli ootamatuna, et ränderaamistiku temaatika niiviisi Eestis plahvatas?

Kui sisuliselt vaadata, siis ei tulnud. Eestis on rändetemaatika ju mitu aastat kerinud ja selle pealt on ka üks erakond sündinud. Igasuguseid ütlmisi ja hirmutamisi kaasneb sellega. Öeldakse ju, et hirmul on suured silmad. Täna käisin inimestega kohtumas ja minu juurde tuldi väitma, et neil on kindlad andmed selle kohta, et Eestisse paigutatakse 17 miljonit immigranti. Kus on terve mõistus ja ratsionaalsus? See on probleem, et osa meie ühiskonnast räägib ja usub sellist juttu. Puhast nonsens, kuhu tänu hirmutamisele on osa ühiskonnast jõudnud. Osa poliitilisi jõude püüavad sellise teema pealt profiiti lõigata.

Öeldakse ju, et hirmul on suured silmad. Täna käisin inimestega kohtumas ja minu juurde tuldi väitma, et neil on kindlad andmed selle kohta, et Eestisse paigutatakse 17 miljonit immigranti.

Pole midagi teha. Valimised on tulemas.

Kas Eesti peaks kuni valimiseni vastu vähemavalitsusega või tuleks Reformierakonnal juba nüüd valitsusvastutus haarata?

Aega ei ole raisata. Kui on võimalus ja vajadus, siis Reformierakond peaks minema valitsusse. Võib küll tunduda, et kolm kuud ei ole pikk aeg, aga selle sisse jääb 2019. aasta riigieelarve vastuvõtmine. Me näeme selgelt, et selles eelarves on asju, mida seal ei peaks olema, ja asju, mida seal peaks olema. Lühike vastus teie küsimusele on, jah, tuleks küll. Näiteks aktsiisipoliitika muutmiseks. Praegu voolab Eesti raha Läti ja põhjus on vale aktsiisipoliitika.

Te vihjate alkoholiaktsiisile?

Jah, inimesed ostavad kõrgete hindade tõttu kaupu Lätist. See suretab välja Lõuna-Eesti majandust. Rehkenduste järgi on kahe aasta jooksul Eestist välja läinud 340 miljonit eurot, mis ei ole meie eelarvesse jõudnud. Teine teema on jätkuv töötavate pensionäride maksustamine, mis tuleks ära muuta. Kõik need on eelarvelised küsimused, mis vajavad korrigeerimist. Me võiksime päästa ühe aasta. Praeguse eelarvega ei saa rahul olla.

Te kasutasite terminit "päästa".

Jah, sest raha väljavool Eestist jätkub vale aktsiisipoliitika tõttu. Ega see lõppenud ole. See kasvab kogu aeg. Seni, kuni püsib suur hinnaerinevus, olukord ei parane. Eriti hull on see, et paljud Lõuna-Eesti restoranid ja väikekauplused on selle tõttu tegevuse lõpetanud.

Hiljuti tuli Prantsusmaa president Emmanuel Macron lagedale ideega luua Euroopa armee. Ta põhjendas, et seda on vaja selleks, et kaitsta Euroopat nii Venemaa kui ka Ameerika Ühendriikide eest. Ühendriigid on ikkagi liitlased olnud. Mida sellest president Macroni väljaütlemisest arvata?

See oli tal igal juhul ebaõnnestunud väljaütlemine. Taustalugu on see, et alates Trumpi presidendiks valimisest on Euroopa ja Ameerika Ühendriikide suhted olnud sassis. Ja seda mitte ainult poliitilisel, vaid ka isiklikul tasandil. Nii Macroni kui ka Trumpi kui ka teiste vahel.

Kui sisuliselt rääkida, peabki Euroopa oma kaitsmiseks rohkem panustama. Suhteliselt selge on see, et mingit Euroopa armeed ei teki. Poliitilise loosungina see küll kõlab, aga sisuliselt ei ole see õige. Samuti on selge, et Euroopa ei tee kaitsekoostööd Ameerika Ühendriikide vastu. Macroni väljaütlemine oli küll ebaõnnestunud, aga selle taustaks olid Euroopa ja Ameerika sassis suhted, mis Trumpi valimise tõttu tekkisid.

“Raplamaa aasta tegu” nominendid 2018

Foto: HELEEN VÄRONEN

Mängutoast perekeskuseks

Perekeskus Fookus, Jane ja Joel Schelejev

Algul Piilupardi mängutoana alustanud, praegu nime Perekeskus Fookus kandev keskus on ainulaadne asutus mitte ainult Raplas, vaid kogu maakonnas. Lisaks võimalustele pidada keskuse ruumides sünnipäeva või tähistada muid sündmusi, korraldab keskus ka koolitusi ja infopäevi lapsevanematele.

Raplamaa rahvarõivakursuste korraldamine

MTÜ Raplamaa Perenaiste Selts Pauliine, Anne Ummalas

Raplamaa territooriumil on asunud erinevad kihelkonnad, millest lähtuvalt on maakonna rahvarõivad väga erinevad, sest mõjutajad on olnud erinevad piirkonnad: Põhja-Eesti, Läänemaa ja Pärnumaa. Traditsioonid ei püsi isenesest, neid tuleb hoida ja edasi kanda. Raplamaa perenaiste seltsi Pauliine eestvedaja Anne Ummalas oskab seda ning juba kolmas kord toimuvad tema eestvedamisel rahvarõivaste valmistamise kursused.

Foto: SIIM SOLMAN

Näituse “Eesti kui mõtteline ruum” korraldamine

Kairi Orgusaar, Raplamaa Kaasaegse Kunsti Keskus

On oluline, et ka maakonnalinnades on selliseid professionaalseid kaasaegse kunsti tegelejaid ning keskusi, kes aitavad mõtestada ümbritsevat läbi kunsti, nagu seda on Raplamaa Kaasaegse Kunsti Keskus. EV100 kunsti-programmi kuuluv näitus “Eesti kui mõtteline ruum” on ilmekas näide sellest, et ka Eesti väikelinnades on võimalik korraldada tähelepanuväärseid kunstisündmusi.

Raikküla klubihoone korrastamine

MTÜ Raikküla kultuurikeskus, Tõnu Rahula ja Ene Kangur

MTÜ Raikküla Kultuurikeskus on hea näide ettevõtja ja kultuuriinimeste koostööst. Nõukogude perioodil rajatud uhke kultuurikeskus on Raikküla kandi isetegemise süda olnud juba mitmeid aastakümneid. Viimastel aastatel ilmutas hoone ilmselgelt väsimuse märke, seetõttu koostati projekt LEADER-i meetmesse, saadi positiivne vastus ning kolmkümmend aastat remontimata hoone on tänaseks saanud uue hingamise.

Foto: SIIM SOLMAN

Foto: TAIMO TAMMIK

Kogukonnaraamatu “Inglise sõnas ja pildis” väljaandmine

Aare Hindremäe

3. mai Maalehes ütleb Sulev Oll: „Kus on ikka vägev raamat! Vana ei saanud sellist terve riigigi kohta kokku, nüüd aga mahtus kõvade kaante vahele vaid ühe küla rohkete piltidega võrtsitatud ajalugu. Ning kui uskuda koostaja juttu, jäänud 200 lehekülje jagu väärt materjali veel väljagi.“ 20. aprillil 2018 toimus Inglise külas raamatuesitlus, mis oli ühtlasi EV 100 Inglise kogukonnakingitus ja panustamine programmi „Eesti vabariik igas külas“.

Konverents “Vaimne kultuuripärand Raplamaal” ja külapäev “Iira 777”

Rapla Käsitöö- ja Kunstiselts, Ivi Sark

Konverents “Vaimne kultuuripärand Raplamaal” toimus 23. märtsil ja sellega tähistati käsitööseltsingu SÜSTIK 15. tegevusaastat. Konverentsil käsitleti mõistet vaimne kultuuripärand tänapäeval Raplamaal, kuidas seda säilitada ja edasi anda tulevastele põlvkondadele.

Külapäev “Iira 777” toimus 15. septembril ja fookuses olid endise Rapla Metsamajandi tegemised aastatel 1966-1992. Rapla metsamajand, mille hallata oli 9 metskonda ning mille tegutsemise ajal tekkis Iira külla väike kortermajade asum, on täna toimekas kant. Külapäeval paigaldati mälestustahvel, millel ka EV100 kingituse tähis.

Foto: FB/ Kabala-Lõpemetsa rippisilla taastamine

Kabala-Lõpemetsa rippisilla taastamine

Veiko Siniroht

Kabala ja Lõpemetsa küla ühendab 62 m pikkune ja 1,25 m laiune rippisild, mis on ehitatud 1975. aastal. 2018. aasta maikuus tuli kohtumisel Rapla valla esindajatega jutuks lagunenu rippisild ning Veiko Sinirohu algatusel otsustati sild korda teha. Puhastati võsa, vahetati silla laudis, Miku talu valmistas lõuna ja pakkus peavarju söömiseks. Veiko Siniroht tegeleb ka ajaloo uurimisega, et paigaldada silla juurde silla lugu jutustav silt ja viidad.

Kooriteos “Mulda pandud seemneterast”

MTÜ Ettevõtlikud Naised Raplamaal ja Pärt Uusberg
Juhan Liiv on öelnud: Kuskil peab alguskokkukõla olema. Selline alguskokkukõla tekkis maakonna ettevõtlike naiste ja helilooja Pärt Uusbergi vahel, kellel paluti luua kooriteos Eesti Vabariigi 100. aastapäeva kingituseks. Ja nii valmiski Ly Ehini luuletusest muusikateos „Mulda pandud seemneterast“. Teose esmaettekanne oli emakeelepäeval, 14. märtsil Rapla kultuurikeskuses.

Kohila valla luulepäev

MTÜ Headuse Puu

Luulepäeva, milles osalevad lasteaialapsed, on Kohilas peetud juba 2007. aastast. Sel aastal tähistati Eesti Vabariik 100 ühe üritusena ka suurt luulepidu. MTÜ Headuse Puu aktiivsed naised on selle ettevõtmise eestvedajad ja olgu mainitud, et suvel korraldavad nad lasteaialastele ka põnevaid laagreid. Ühingu liikmed on võtnud oma südameasjaks isamaalisuse kasvatamise valla lastes. Seepärast on ka luulepäeva teemad tihti isamaalised.

Foto: AARE HINDREMÄE

Vabaõhulavastus “Rapla 1941”

Piia Pöder, Toomas Tõnisson, Tõnis Tõnisson

Tõnis Tõnissoni uurimuste põhjal loodud ajalooline vabaõhulavastus „Rapla 1941“ eristus väga suurel määral neist, mida seni Raplas nähtud. Etenduse kohta on Piia lausunud: „Kaheaastane töö kulmineerus kahe tunniga ilusal augustikuu öhtul. Mõneti on kahju, sest kordusetendusi plaanis ei ole. Seda enam on kahju, et huvi piletite vastu oli suur ning kõik soovijad pääset ei saanudki. See illustreerib ilmekalt, et inimeste huvi oma kodukandi ajaloo vastu on suur.“

Foto: MARIS ADOMA

Hageri kihelkonnapäevad

Hageri Haridusselts, Maria Saarna ja Virve Õunapuu

Hageris möödus 30 aastat esimestest kihelkonnapäevadest. Virve Õunapuu on öelnud: „On suurepärane aeg oma kultuuripärandit väärtustada ja vääristada, märgata ja säilitada võimalikult palju oma lastele ja lastelastele eelmiste põlvkondade poolt loodut. Selleks võib olla käega katsutav ja silmale nähtav arhitektuuripärand – vähesed säilinud rehetared-reheahjud, veskid-mõisad, linnused ja kindlused, või meiegi aladel paiknevad militaar- ja kaitserajatised, või siis lihtsalt maastik kui pärand – külatanumad, põlispõllud, piirikivi, allikad ja hiiepaigad. See võib olla ka miskit peent ja tabamatut, mida on raske isegi sõnadesse panna, sest ta on nii omane, igapäevane, argine.“

Foto: AARE HINDREMÄE

Koduvalla aabitsa töövihik

Mai Pärt ja Kehtna lasteaed Siller

2016. aastal said Kehtna valla lapsed endale Koduvalla aabitsa. Nüüd on valminud väga tänuväärne järg aabitsale, töövihik, mis on ideaalne õppematerjal Kehtna valla lastele. Mai Pärti abistasid ka Kehtna lasteaia teised tublid õpetajad. Koduvalla aabitsa töölehed on üles ehitatud nii, et need sobiksid erinevas vanuses lastele, aga ennekoike eelkooli ja algklasside lastele. Töövihiku kujundas Kujunduskoda, keeletoimetaja oli Jane Markus.

Foto: MARIS ADOMA

Sutlema öölaulupidu

Sutlema küla selts

Selle aasta 11. augustil korraldas Sutlema küla selts Öölaulupeo, mis oli mõeldud kõikidele inimestele, kes elavad Kohila vallas ja ka kaugemal. Mõte tekkis soovist õnnitleda Eesti Vabariiki 100. sünnipäeva puhul. Ettevalmistused peoks algasid aasta varem, kui kutsuti inimesi üles looma Kohila valla külade koori, et laulupeol esineda. Külade pealt tuli kokku ligikaudu 20 inimest ning projektis löid kaasa ka Kapa Kohila Kammerkoor ja Lambertus.

Foto: SIIM SOLMAN

Kogukonna huvide eest seismine

Perekond Jõekaar (Mailis Kullerkupp-Jõekaar ja Alvar Jõekaar)

Tänu perekond Jõekaare usinale ning tublile teavitustööle said Härgla ja naaberkülade (Pirgu, Purila, Seli, Lõiuuse, Vankse) elanikud teada lähedusse lubjakivikarjääri rajamise plaanist ning õigel ajal teavitada Keskkonnaametit oma arvamusest. Perekond Jõekaar jagas põhjalikku infot, mida selline kaevandus endast kujutab ja kuidas elu- ning looduseskeskkonda mõjutama hakkaks. Nende eestvedamisel on loodud grupp, kus jooksvalt hoitakse kohalikke kursis kõigega, mis seondub plaanitava karjääriga.

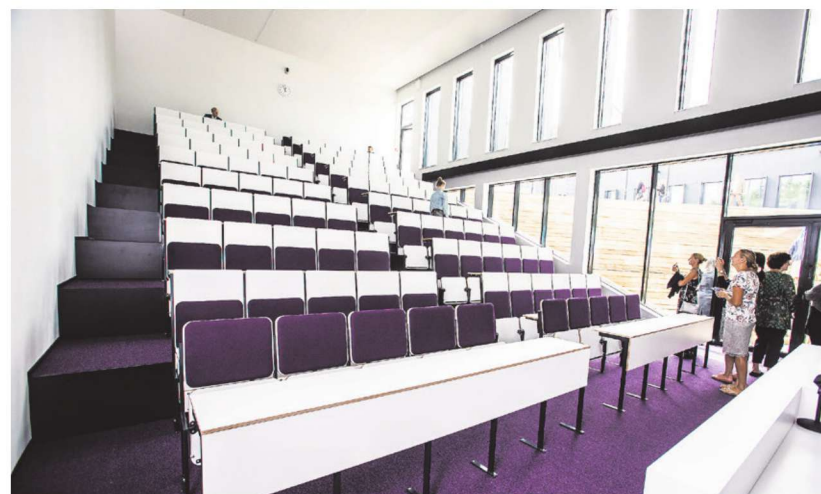

Foto: SIIM SOLMAN

Kogukonnakool

Rapla Gümnaasium, Sirje Kautsaar ja Aime Klandorf

Sel aastal avatud Rapla riigigümnaasiumi eesotsas on meeskond, kelle prioriteet on õpilased ning koostöö kogukonnaga. Selle raames viidi ellu projekt “Kogukonnakool”. Projektiga kaasati suur hulk Raplamaa elanikke, kutsudes neid üles panustama tänaste gümnaasistide haridusse. Tänu uudsele lähenemisele valikainete pakkumisel on uue kooliga seotud paljud kogukonna liikmed, kellele Raplamaa noorte käekäik korda läheb.

KERSTI MÄEVÄLJA: Kõik need 12 aastat on olnud ikka väga tramm

Kersti haaras pildile suure märkmiku, kuhu mahuvad mõlema asutuse tööülesanded.

Fotod: SIIM SOLMAN

Kersti Mäevälja on erakordselt tegus naine, kes on viimased kaks ja pool aastat töötanud kahel ametipostil korraga. Ta on Kehtna põhikooli huvijuht ning viimased 12 aastat olnud Kehtna klubi juhataja. Lisaks panustab ta agaralt kogukonda ja kasvatab oma nelja last.

Mari Tammar

Selle aasta lõpus annab Kersti aga Kehtna klubi juhataja ameti üle, proovib vahelduseks puhata ning lubab hakata raamatuid lugema.

“Ma tegin teile teed. Ma ise kohvi ei joo ja ma ei julge kunagi kohvi inimestele pakkuda, sest ma tavaliselt teen hästi kange, nii et inimesed ei maga nädal aega veel pärast,” naljatab Kersti, kui me temaga kargel ennelõunal Kehtna põhikoolis kohtume. Lauale on ta seadnud

valmis puuviljad, kommid ja kohvitassid.

Kuidas sa jõuad korraga olla Kehtna põhikooli huvijuht ja Kehtna klubi juhataja?

Graafik on nii, et kaheksast kolmeni olen siin koolis ja kolmest kaheksani olen klubis. Aga üks ma olen ikka väsinud ka.

Mis on olnud kirkamad hetked Kehtna klubi juhatajana?

Kõikide kollektiivide loomi-

ne. Kui ma tulin klubisse tööle, ei olnud ühtegi teist kollektiivi peale segakoori. Nüüd on meil segarahvatantsurühm Umbsõlg, naisrahvatantsurühm, eakate tantsuansambel ja lauluansambel ja ka segakoor, aga teine segakoor nimega Corvus. Mulle tundub, et nüüd on kõik olemas, mida võiks üks alevik tahta - näiteringidega on ainult keeruline.

Kui keegi tahab midagi teha ja tuleb mu juurde jutuga, et kuule, see ring võiks olla, siis me oleme proovinud alati leida võimaluse see ring teha. Kõik grupid on sündinud nii, et nad on ise tahtnud sündida. Ma pole pidanud kedagi kättpidi kuskile tooma. Eriti hästi käivitus Corvus.

Sa laulad ise ka?

(Kersti naerab) Laulsin. Kui sa oled klubi juhataja, siis sa saad ühel hetkel aru, et ei saa kõikides

ringides ise osaleda.

Kogukonna kultuuritöötaja tööülesanded on väga seinast sein. Ühel hetkel tõstad toole, teisel hetkel keedad moose.

Olen ka jõulupraadi teinud. Kui ma tulin, olin ma jumala roheline, siis ma arvasingi, et kõike peab ise tegema. Siis ma kleepisin kuulutusi, lõikasin paberist tähti välja, et oleks ikka silmatorkavad kuulutused. Siis ma tegin jõulupraadi, aga ajaga see muutus. Mingil hetkel sain aru, et kõike ise teha ikkagi ei jõua ja hakkasin mingeid asju sisse ostma ja tellima. Aga teha olen ma saanud küll kõike. Olen saanud, laulda, tantsida, korraldada, eest vedada ja takka lükata.

Kehtna klubi eripära on läbi aastate olnud see, et meil pole oma maja. Väga palju sellest

tööst moodustab kolimine. Kui otsustad teha sündmuse Keava saalis, tähendab see, et kolid niidist kuni lauani kõik sinna. Nendes kohtades kohapeal ei ole vajalikku inventari – nõud, kaunistused jms. See võtab väga palju aega ära, mida tahaks sisusse panustada. Aga inimestevahelised suhted peavad olema korras, siis saab teha mida iganes. Kui kaks asutuse juhti läbi ei saa, oleks neid saale võimatu riskasutada, aga ajaga on meil läinud suhted jumala heaks.

Ühtegi probleemi teiste ruumide kasutamisega ei ole. Minu arvates on see lausa suurepärase. Meil on kõik kollektiivid mööda Kehtnat laiali. Loomulikult oleks parem küünarnukitunne, kui inimesed saaksid klubis kokku. Nii et üks kollektiiv lõpetab ja teine alustab ja vahepeal on võimalik muljeid vahetada, aga nad

näevad jaanuaris, kui on Kehtna klubi pidu, ja sellel aastal tegime mardipäeva peo.

Hoolimata sellest, et oleme erinevates kohtades, pole koostööga probleemi olnud. Selle kõige paremaks tõestuseks oli Opereti pidu, tähistasime sellega Kehtna operetiteatri algusaastaid. Siis kõik kollektiivid osalesid selles taaslavastuses. Ma kirjutasin selle kokku stsenaariumiks ja Urve Pregeliga sai see koos lavastatud. See oli ülling. Ma arvan, et see on pidudest kõige uhkem ja kõige lõbusam, mille ma endaga kaasa viin ja mida ma kauaks meenutama jään.

Sa aitasid kaasa ka Kehtna uue laululava sünnile.

Suurema töö tegi ikka ära Anne Ummalas, aga mina pakusin välja idee müüa tantsuplatsi ja meil läks tegelikult päris hästi. Päris palju ruutmeetreid sai maha müüdud. Aga kuna see laululava on nüüd kohustuslikus korras viis aastat kultuuriseltsi oma, küllap ma korraldan seal midagi ka siis, kui ma enam klubi juhataja ei ole. See piir kogukonnatöö ja kultuuritöö vahel ongi väga õrn. Me oleme siin männituka talgud mitu aastat kevadel ja sügisel teinud ning mina võtan seda kui kogukonnatööd. Aga samas ma tahan, et klubis käiks ikka terved inimesed ja nad ka liiguks, nii et see piir seal vahel on nii õrn. See kõik on selline puder ja kapsad. Teed, sest peab tegema, ja ma tahan teha.

Tean, et teed oma asju alati hingega ja paned oma tegemistesse ka palju unetunde. Miks sa seda teed?

Aga miks mitte? Kehtna on minu kodu olnud kogu aeg. Ma sündisin Kehtnas. Olen siit ära käinud ainult siis, kui ma koolis olin ja ühe aasta Saksamaal. Ma lihtsalt tahan teha. Ma ei kujuta ette, et seda männitukka ei puhaatataks või seda laululava ei oleks. Päriselt ka, ma tahan lihtsalt teha ja ma arvan, et ma jään mingeid asju tegema ikka siis ka, kui ma enam klubi juhataja ei ole. Ma küll lubasin, et ma ei hakka kedagi kummitama (*naerab*), aga ma kindlasti hoian silma peal.

Paljud räägivad, et Kehtna on magala ja siin on raske ja keeruline rahvast liigutada ja tegelikult on küll nii. Vahel teed üritusi ja mitte keegi ei tule. Aga kipun unustama, et tegelikult on sadakond inimest, kes käivad majas iga nädal midagi tegemas (lauluringis, tantsuringis). Kui ma olen suutnud tuua need inimesed iga nädal korra kodust välja, siis see on juba väga hästi. Ja kes sündmustel käia ei taha, need ei käi niikuinii.

Sa oled kaasanud sündmuste korraldamisse ka oma kogukonda. Kui lihtne või raske on inimesi kaasata?

Kui küsida julged, siis tavaliselt ära ei öelda. Mul on pigem selle küsimisega probleeme. Kui ise ära teed, siis oled kindel, et saab tehtud – väga lihtne on teha kõik asjad ise ära. Teed

nii, nagu sa tahad. Aga mul ei ole olnud selliseid kordi, et kui ma tõepoolest olen läinud kellegi käest abi küsima, ma poleks seda saanud. Inimesed on tegelikult abivalmid ja neile tuleb anda võimalus. Aga Kehtna on päris suur alevik ja siin ei saa teha selliseid asju, nagu külas saab teha.

Ma ise elan Vastjal ja meil on seal seitse talu. Me käime üksteise sünnipäevadel, me käime suvel koos reisil. Kõik need seitse talu panemegi autod ritta, meil on üheksa autot, ja sõidame Võrumaale. Aga ma ei saa sedasama asja tuua Kehtnasse, sest siin see ei toimi. Siin on väga oluline, et sa pead tundma inimesi.

Kasutasid enne sõna kogukonnatöö, mida sa selle all mõtled?

See männituka korrastamine näiteks ei ole klubi juhataja töö – sae ja kirvega võsavahel ringi joosta. Aga see peab tehtud saama. Kui me ise ei tee ja ise ei mõtle selle peale, et mingid asjad teevad meie enda kodukoha ümbrust paremaks ja ilusamaks, siis kes teeb?

Miks tuli otsus klubi juhataja kohalt ära tulla?

Kaks ja pool aastat tagasi, kui ma tulin kooli tööle, siis ma tundsin, et hakkavad natuke mõtted otsa saama. Aga siis ma ei olnud valmis veel vastu võtma seda otsust, et ma tulen sealt täitsa ära. Siis ma õnneks leidsin Seily ja kaks pead on kaks pead ja särts tuli tagasi, mõtted hakkasid jälle liikuma. Aga praegu see otsus tuli isikliku elu sunnil. Ma ei loobuks klubist, kui ma saaksin oma isiklikku elu teistmoodi sättida. Aga ma ei ole selle juures kurb. Vahel öeldakse, et inimene peab töökohta vahetama siis, kui kõik on väga hästi. Ma saangi üle anda väga hästi toimiva rahvamaja, kus on kõik töös. Tuleb kindlasti keegi järgmine, kes on uus ja huvitav.

Mis sulle jõudu annab ja paneb edasi liikuma?

Kui miski õnnestub ja inimesed tuleb pärast sündmust aitäh ütleva, et tal on hea meel, et ta kodust välja tuli ja et ta sai siit elamuse või kogemuse võrra rikkamaks, siis on kindlasti hea meel. Kui mõni koosolek õnnestub ja ma olen suutnud inimestele selgeks teha, mida ma olen tahtnud ja õigeks pidanud, see teeb head meelt. Ma olen saanud tegelikult nii paljude endast suuremate kogemustega inimestega koostööd teha, see on mulle iga päev midagi õpetanud. Ma olen meeletult selle 12 aasta jooksul õppinud ja arenenud. Olen pidanud ka suhtlemist õppima, sest ma olen ise hästi emotsionaalne ja impulsiivne, olen saanud seda natuke tagasi tõmmata.

Ka see, kui su ülemus on su tööga rahul, annab hea tunde. Minu esimene ülemus Rita Triinu Peussa oli näiteks väga suurepärase meeskonna looja ja väga motiveeris oma töötajaid. Temaga oli tore töötada. Ja vii-

mastel aastatel see, et me saame Seilyga koostööd teha – ta on lihtsalt nii andekas, temaga koos töötada on olnud suur rõõm.

Aga koolis on iga päev erinev. Siin ei tea kunagi päeva alguses, millega päev lõpeb. Tegelikult on klubis samamoodi. Aga siin koolis ka, iga sündmus, kontsert, aktus, mis õnnestub, annab jõudu juurde ja mõni hea sõna õpetajatetoast.

Kui lähed koju ja küsid laste käest, et noh, kuidas mul täna koolis õnnestus see või see asi ja kui sealt tuleb positiivne hää, et sa olid ikka väga tubli, siis on okei, et lähme siis homme jälle kõik viiekesi koos koolimajja. Mu lapsed käivad ju kõik siin koolis.

Kuidas sa puhkad?

(*Kersti hakkab naerma*) See on nüüd küll päeva parim küsimus – ma ei puhkagi. Ma päriselt ka ei puhka, pole lihtsalt aega puhata. Nüüd küll viimasel ajal, kui ma tean, et ma lähen klubist ära, olen ma teadlikult teinud aasta lõpu natukene harvemaks. Pole asju nii palju pressinud sinna, et saaks asjad rahulikult üle anda. Nüüd on ikka tulnud selliseid nädalavahetusi ka, kus ma saangi lihtsalt kodus olla. Aga ausalt pean tunnistama, et kõik need 12 aastat on olnud ikka väga tramm, ikka väga kiire tempo. Kur' küll, aga ma õpin praegu alles oma lapsi tundma, ma olen ikka väga palju kodust ära olnud ja nüüd avastan nende puhul mingeid asju.

Mulle meeldib väga kõndida, nendel hetkedel ma puhkan. Kuigi see tundub nagu trenn, aga tegelikult saan olla sellel ajal rahulikult omaette. Mul on suur aed kodus, seal ma puhkan ka, kui ma neid lõputuid peenraid rohin. Ja mul on väga palju sõpru. Need hetked, kui ma nendega olen, on ka puhkus ja lõõgastus. Aga klubi juhataja töö ja ka koolis siin...

Ma olen küll jõulupeol nagu tööl, aga tegelikult on mu ümber ju kõik mu sõbrad ja tuttavad ja pere, see pole nagu töö töö mõttes. Samal ajal, kui ma töötan, saan ma ju olla nendega koos ja tunda ennast hästi. Ma pole väga ka tundnud, et vajaksin puhkust.

Nii et teleka ees heegeldaja sa ei ole ja spaasse puhkama ei sõida?

Tegelikult nüüd elus esimest korda sõidan spaasse neljapäeval. (*Hakkab naerma*) Võtan oma neli last ja läheme üheks ööks spaasse. Lastele lihtsalt kingiti sünnipäevaks üks spaa pakett, see tuleb ära kasutada, aga ma ei ole tõesti spaas käinud ja heegeldaja ma kindlasti ei ole. Ja kõigi nende aastate jooksul ma pole ka väga raamatuid jõudnud lugeda, aga nüüd viimaste kuude jooksul olen kolm raamatut endale ostnud. Ma pole jõudnud neid veel lugeda, aga need on mul kapi peal valmis, et kohe, kui mul jaanuaris tekivad need pikad vabad õhtud, hakkan ma lugema.

Ma väga soovin, et sul oleks

Kersti on humoorikas ja suure eluenergiaga naine.

Teised Kerstist

Anne Ummalas, Kersti kolleeg:

Kersti on ülitugeva eluenergiaga naine. Kui ta oleks elanud paarkümmend tuhat aastat tagasi, oleks ta olnud kindlasti suguharu pealik. Lisaks oma laste kasvatamisele on tal jõudu ja energiat tegeleda ka teiste lastega ja edendada kohalikku elu. Kehtna klubi kollektiivid on Kerstile nagu oma lapsed ja ta tunneb muret nende käekäigu pärast, kuidas nad oma kostüümid selga saavad ja kuidas tantsu- või laulupeole pääsevad. Kerstil on alati usku sellesse, mida ette võtab. Ta suudab ka teisi inspireerida endaga kaasa tulema kas siis põhikoolile välisõppeklassi või terviserada rajama. Vaatamata sellele, et elul on olnud Kerstiga oma plaanid, mida meie siin ei mõista, suudab Kersti alati olla rõõmus ja positiivne ning ikka püstitäi edasi astuda.

nüüd aega ja oidu puhata, et sa ei kipuks kohe jälle kuskile toimetama.

Mu tuttavad ja sõbrad küll ütlevad, et nemad ei usu, et ma pikalt puhkan. Et küll ma leian endale jälle mõne aja pärast, mida hakata tegema. Aga mäh, niitukas on veel nii palju teha, et ma jõuan kõik oma vabad hetked seal olla ja kuna laululava sai nüüd alles valmis, mida ma ise pole saanud kordagi kasutada, siis ma loodan, et ma saan seal ikkagi midagi ka teha.

Kerstiga kohtumine mõjus sellel päeval nagu vitamiinipomm. Oma kärtsult punaste juuste, nakkava naeru ja hooga energiaga pani ta ruumi enda ümber sädelema.

Muuseas, praegu on käimas ka Ühisnädal, mis on pühendatud kodanikuaktiivsuse väärtustamisele. Kersti on kahtlemata suurepärase näide aktiivsest ja pühendunud kogukonna hingest, kes märkab end ümbritsevat ja soovib sellesse panustada.

VII Rapla Selveri Suurjooksu medali kujundus selgub esmakordselt joonistuskonkursil

VII Rapla Selveri Suurjooks toimub 26. mail 2019. aastal, millele registreerimine on nüüd avatud. Kõikidel spordisõpradel on võimalik läbida 10 ja 5 km distants joostes, käies või kepikõndi harrastades. VII Rapla Selveri Suurjooksul antakse esmakordselt start ka poolmaratonile. Kõikidele lõpetajatele kingitavate medalite kujundus valitakse laste ja noorte joonistuskonkursi kaudu.

Medali kujunduse leidmiseks toimub lastele ja kuni 19-aastastele noortele mõeldud joonistuskonkurss. Konkursile saab töid esitada 22. novembrist kuni 28. detsembrini. „Rapla Selveri Suurjooks toimub 2019. aastal seitsmendat korda. Igal aastal tuleb jooksmata üha rohkem lapsi ja noori, mille üle meil korraldajatena on väga hea meel. Selleks, et nad saaksid anda enda panuse jooksule märgiliselt, kuulutame esmakordselt välja joonistuskonkursi. Võidutöö kujundus koostöös medalimeistriga jõuab kõikidele lõpetajatele kingitavatele medalitele,” ütles Rapla Selveri Suurjooksu peakorraldaja

Donatas Narmont.

Joonistuskonkursi parimate tööde valimine toimub rahvahääletusel Facebookis Rapla Selveri Suurjooksu lehel. Hääletus toimub 2.-9. jaanuarini. Rahvahääletusel valitakse välja viis parimat. Üldvõitja viiest tööst valib žürii ja sellest kujundatakse VII Rapla Selveri Suurjooksu

medal. Kõikide osalejate nimed avalikustatakse Rapla Selveri Suurjooksu kodulehel ja ajakirjas Jooksja, kus tuuakse välja ka joonistuskonkursile laekunud piltidest valik. Võidutöö autori joonistusest tehakse VII Rapla Selveri Suurjooksu medal ja lisaks saab auhinnaks Eesti parimalt jooksjalt **Tiidrek Nurmelt** jooksusärgi koos autogrammiga ning kinkekorvi Selverilt. Lisaks saavad viis parimat auhinnaks 30€ väärtuses Partner kinkekaardi, ajakirja Jooksja aastatellimuse ning soovi korral tasuta osaluse VII Rapla Selveri Suurjooksul.

Täpsemad joonistuskonkursi tingimused ja registreerimise info on kirjas <https://raplaselverijooks.ee>.

Head kaasalöömist!

SINU VASTUPIDAVUSALADE AJAKIRI

JOOKSJA

SUUR

JOONISTUSKONKURSS

Kujunda VII Rapla Selveri Suurjooksu medal ja võida vahvaid auhindu!

Osalema on oodatud kõik lapsed ja kuni 19-aastased noored.

LASE FANTAASIAL LENNATA

Lisainfo: raplaselverijooks.ee

RAPLA SELVERI SUURJOOKS TULEB TAAAS!

Pühapäeval, 26. mail 2019

21,1 ja 10 km jooks
5km jooks ja kepikõnd
lastejooksud ja tegevused lastealal

OLE KOHAL! JOOKSEME KOOS!

Registreerimine: raplaselverijooks.ee

100 aastat kodaniku- ühiskonda

Seekordne Koduloolase number on pühendatud 26. novembrist 2. detsembrini kestvale Ühisnädalale, mille deviis on „Sada aastat aktiivset kodaniku”. Teemavalik ei ole juhuslik, sest esmaspäeval, 26. novembril möödus täpselt sada aastat sellest, kui Maanõukogu võttis vastu määruse Eesti kodakondsuse kohta. Nimetatud aktiga loodi ametlikus tähenduses kodaniku mõiste. Seega on täiesti loomulik, et Ühisnädalaga tõstetakse tähelepanu keskmisse kodanike aktiivsus ning liikumise kujunemine saja aasta jooksul.

Koduloolane püüab sel puhul kahes järjestikuses numbris viia huvilised tagasi tänase Rapla maakonna ühistegevuse lätete juurde, teha põgusa tagasivaate pisut enam kui sada aastat tagasi siin toimetanud aktiivsetele inimestele ja nende tegemistele. Riik algab ju üksikisikutest, kes on valmis rahva ühistahtesse panustama.

Ühisnädalaid korraldatakse alates 2013. aastast maakondlike arenduskeskuste eestvedamisel. Ka käesolev kodanikuühiskonna juubelile pühendatud Koduloolase projekt saab teoks Raplamaa Arendus- ja Ettevõtluskeskuse (RAEK) toel. Materjali on ette valmistanud toimekond, mille koosseisu kuuluvad sihtasutuse RAEK MTÜ konsultant Karin Ratas, Mahtra Talurahvamuseumi peavarahoidja Rait Talvoja ja tuntud koduloolane, mitme koduloolise raamatu autor Ants Tammar.

Kodanikuühiskonna lätetest Eestis

Koostanud Tõnis Tõnisson

Eestlaste rahvusliku ärkamise ja omariikluse tekkimise üheks eelduseks oli rahva vabanemine ja organiseerumine. Pärisorjuse kaotamine ning 1860. aastail alanud talude päriksostmine andis eestlastele võimaluse majanduslikuks ja kultuuriliseks edenemiseks, pealegi läks pärast pärisorjuse likvideerimist talurahva kätte järjest enam ka omavalitsuslikke ülesandeid.

Talude päriksostmise olulisus

Olgu siinkohal meenutatud, et talude päriksostmine oli 19.-20. sajandil Eesti- ja Liivimaa kubermangus nähtus, kus talurahvas ostis seni mõisnikele kuulunud mõisamaad. 1849. aastal võeti vastu uus talurahvaseadus Liivimaa kubermangus, millega mõisate valdused jagati mõisa- ja talumaaks ning sai võimalikuks ka talude ulatuslikum päriksostmine. Protssess arenes tunduvalt kiiremini Lõuna-Eestis, kus juba 19. sajandi lõpuks oli

Juuru Haridusseltsi segakoor ja orkester umbes 1913.

Foto: MAHTRA TALURAHVAMUSEUM

enamik talusid talupoegade omanduses. Eestimaa kubermangus sai talude päriksostmise aluseks 1856. aasta Eestimaa Talurahvaseadus. Esimese 20 aastaga osteti Eestimaa kubermangus päriks ca 1500 talu.

Rahvusliku eneseteadvuse kujunemisel oli samavõrra tähtis roll talupoja maailma avardamisel. Euroopas levivad natsionalismi ja rahvusromantismi ideed toitsid ka eestlaste rahvuslikku ärkamist. Aga oma ühiskonna formeerimisel leiti mõndagi järgimisväärtset baltisaksa ühiskonnast. Näiteks võeti eeskujuks sakslaste poolt hästi korraldatud haridussüsteemi, mitmekülgset ajakirjanduselu ja vilka ühistegevuse traditsioone. Viimane hõlmas paljude eripalgeliste seltside kõrval muu hulgas ka laulupidusid, mille olulisust eestlaste rahvustunnete kujunemisel on võimatu alahinnata.

Kuidas sakslaste kõrkus päästis eestluse

Samal ajal leidis rüütelkonna helgemate peade ja sakslastest esto-tilide hulgas neid, kes pidasid tähtsaks enesele väärrika koha ot-singutel olevate eestlaste sulandu-

mist väikesesse saksa kogukonda. Läbi eestlaste saksastamise olnuks lihtsam seda kogukonda oluliselt laiendada ja Vene keskvoimu vastu häälestada. Paraku sai takistuseks aadlikkonna enda kõrkus - isegi Baltisaksa liberaalsete haritlaste meelest oli nende poolt väga suur ühiskondlik ja majanduslik vastutulek asuda eestlaste, aga ka lätlaste, saksastamisele, nende keelelisele kokkusulutamisele.

Tegelikult oli siinne haritlaskond ju juba saksastumiseks küps, sest haridus oli suures osas saksakeelne ja ka suhtlus ühiskonna kõrgemates sfäärides oli saksakeelne. Ometi oli eestlastel raske suuta olla tänulikud selle „teene” eest. Ja mida tänamatumad olid eestlased, seda vaenulikumaks muutus Balti aadlike konservatiivsema enamuse üldine suhtumine igasuguste rahvusliku ärkamise ilmingute vastu, olid need siis suur Aleksandrikooli üritus (1863-1888), laulu- ja mänguseltside ning põllumeeste seltside asutamine või Eesti Kirjameeste Seltsi ellukutsumine (1872-1893).

Nii juhtuski taas, et baltisaksa ühiskond ise oli see, kes pidurdas eestlaste (ja ka lätlaste - meie saa-

tused olid ju paljus väga sarnased) emantsipatsiooni, mõjutades neid püsima igati oma seisuse piirides ja kultuurikeskkonnas ning selle kau-du tõkestas nende kokkusulamist sakslastega.

Ajaloolane Enn Tarvel on viidanud, et kummalisel kombel osutus saksa vähemus taas kord just nagu eesti rahva peamiseks päästjaks, tema iseolemise säästjaks ja hoidjaks. Saksa ühiskond tervikuna, hoolimata mõningatest temas esinevatest romantilistest ja ratsionaalsetest suundumustest, oli traditsiooniliselt konservatiivne ja uuendusmeelsusest kaugel.

Rahvusliku konsolideerumise kiire areng

1850.-1870. aastatel toimusid mur-rangulised sündmused talurahva-hariduses: kujunes välja stabiilne koolivõrk ja mindi üle üldisele kol-meaastasele koolikohustusele. Ka kooli õppekava muutus varasemast mitmekesisemaks. Külakooliõpetajad hakkasid etendama maa vaimu-elus järjest olulisemat rolli.

(Järg 16. lk)

100 aastat
aktiivset
kodanikku!

26.11-02.12
2018
üle Eesti

ÜHISNÄDAL
www.ühisnadal.ee

MAAKONDLIKE
ARENDESKESKUSTE
VÕRGUSTIK
KÜSK Kodanikuühiskonna
Sihtkapital

(Algus lk 15)

Paranenud majanduslik seisund lubas talupojal pöörata tähelepanu rahvuslikule, organisatsioonilisele ja rahvuskultuurilisele tegevusele ning seda kõike ka materiaalselt toetada. Ühiskondlikul alal asutasid eestlased sel perioodil tuleviku mõistes terve rea tähtsaid seltse ja organisatsioone: Aleksandrikooli komitee (1863-1883), Tartu Vanemuise ja Tallinna Estonia (1865), võtsid ette esimese ülemaalse laulupeo korraldamise Tartus (1869), kutsusid ellu Eesti Kirjameeste Seltsi (1871), asusid looma üliõpilasorganisatsioone (1870), millest hiljem (1883) kujunes välja Eesti Üliõpilaste Selts. Rahvuskultuuris jätkus rahvapärandi ja rahvaluule intensiivne kogumine ning talletamine. Alguse sai loometöö eesti rahvusliku maalikunsti ja muusika valdkonnas. Ka rahvusliku ilukirjanduse õitsemise jätkus alanud hooga.

Nagu juba vihjatud, sai eestlaste rahvuslik liikumine majandusliku seisundi paranemisest tugeva tõuke. Tähtis tegur selles arengus oli talupojakihi iseteadvuse ja mõju kasvamine. Ei saa unustada teisegi olulise kandekihi – külakoolmeistrite tähtsust teadlikus rahvuslik-sotsiaalses võitluses. Oluline faktor järgnevas arengus oli loomulikult ka J. V. Jannseni toimetatud Eesti Postimehe ilmumine. Selles katsus Jannsen, kes pidas maarahvast eesti ühiskondlikuks selgrooks, tõsta selle rahvakihi hariduslikku taset, maha suruda ebausku, ebakõlbelist eluviisi ja takistada „kadakasaksastumist”.

Ka venestamise katsetel omad plussid

Muutused toimusid ka keisririigi südames. Kaotatud Krimmi sõjale järgnesid Vene keisririigis kodanlik-demokraatliku iseloomuga reformid, mille taustal hakkas Venemaa poliitilise eliidi seas järjest enam levima utoopiline idee rajada senise, paljudest eripalgelistest osadest koosneva impeeriumi asemele unitaarne rahvusriik. Et aga venelased moodustasid impeeriumi rahvastikust vähemuse, püüti selle eesmärgi saavutamiseks venelaste osatähtsust suurendada mittevenelasi assimileerides ning vene mõju igati laiendades.

Balti provintssides langes venestamise põhiraskus 1880. aastate teise poolde ja 1890. aastate algusesse. Eesmärgiks seati Eestimaa kubermangu talurahvas ümber usustada ja Liivimaa õigeusklikke hoida kiriku rüpes. Kuberner Šahhovskoi kirjutas 1866. aastal: „Eestlased ja lätlased võivad saada vene inimesele lähedaseks, omaks ja tõeliselt ühineda suure vene perekonnaga kõige kiiremini siis, kui neist saavad õigeusklikud. Seepärast tuleb ühendamispoliitika aluseks otse ja avalikult seada õigeusk.”

Kuid erinevalt saksastamisest ei muutunud venestamine eestlastele kunagi ligimeeltavaks. See välistas rahva vabatahtliku venestumise. Riiklike sunnivahenditega sai eesti rahvuslikku arengut vaid ajutiselt pidurdada, eestlaste ümberrahvustamise teele kallutamiseks jäid keisririigi poolt kasutusele võetud vahendid aga liiga napiks.

Koolide venestamine tõi kaasa kooliõpetuse taseme languse, kuid sellest hoolimata jäi Balti provintssides haridus- ja kultuuritase Vene kuber-

mangude omast oluliselt kõrgemaks. Vene kultuuri integreerumise asemel kasutati koolis omandatud riigikeelt pragmaatiliselt kõrgema hariduse omandamiseks või siis mõnes riigiasutuses töökoha saamiseks.

Ka ei suutnud venestamine kõigutada saksa kultuuri rolli Baltikumis. Küll aga kärpis halduslik venestamine ja mitmesuguste seisuslike igandite kaotamine baltisakslaste ühiskondlikku mõju. Saksa keele kasutusala ja baltisaksa privileegide piiramine kahandas ka saksastamise atraktiivsust eestlaste seas. Seeläbi sillutas omakorda ka venestamine tahtmatult teed eestluse jätkuvalle tugevnemisele.

Sajandivahetuse aktiivne seltsielu

Sajandivahetusel vähenes venestamise mõju ühiskondlikule tegevusele ja elavnes ka seltsiliikumine. Rohkesti asutati igasuguseid seltse, ühinguid ja kooperative. Turgutust sai 1870. a asutatud Eesti Põllumeeste Seltsi tegevus, mida juhtis Jaan Tõnisson, kes koos Villem Reimaniga pani aluse ka Eesti Kirjameeste Seltsile (1907) ja koos H. Koppeli, P. Põllu ning teistega Eesti Noorsoo Kasvatuse Seltsile (1906). Tõnisson organiseeris üldse igat võimalikku liiki seltse: haridus-, karskus-, raamatukoguseltse, era- ja ühispiimatalitusi, karjakontroll- ja seemneviljauhinguid ja lõpuks veel ühistegevuslikke panku ja rahaasutusi, nagu Tartu Eesti Laenu- ja Hoiuühisus (1902).

Samal ajal kasvas ka teiste rahvuslike ja kultuuriliste seltside asutamine, nagu teatriseltsid kõigis linnades ja isegi väiksemates asulates. Suuremad neist asusid ehitama isegi uhkeid teatrihooneid. Tööliste huvisid hakkasid kaitsma mitmesugused ametiühingud (1905).

Seltsitegevuse väga levinud vormiks kujunes karskusliikumine. Karskusseltsid väljusid peagi põhikirjalise tegevuse kitsastest raamidest ja omandasid olulise tähtsuse rahvuslikus liikumises. Peale karskuse propageerimise korraldasid nad kontserte, näitemänge, kõnekoosolekuid ja peoõhtuid, levitasid sel moel rahvuslikke aateid ja edendasid rahvuskultuuri.

Karskusseltside kõrval tegutsesid ka juba ärkamisajal asutatud põllumeeste seltsid ning laulu- ja mänguseltsid. Esimesed hoolitsesid põllumeeste kutseoskuste parandamise eest, teised asutasid laulukoores ja orkestreid ning korraldasid kontserte ja kohalike laulupäevi. Asutati ka esimesed spordiseltsid. Esialgu jalgrattasõidu, hiljem raskejõustiku harrastajatele. Tekkisid käsitöölise seltsid, vabatahtlike tuletõrjujate seltsid jne.

Laialdane seltsitegevus aitas kaasa vaimuelu edendamisele ja rahvakultuuri uuendamisele, kindlustas omaalgatuse ja isetegemise traditsiooni püsimise ning tähistas ühtlasi ka kodanikuühiskonna kujunemise algust.

Maaailmasõja ajal seltsitegevus taandus, et siis oma riigi loomise järel taas aktiivselt puhkeda.

Allikad:
Eino Saaremaa „Eestlaste ajalugu 1820-1945”. Elva 1997
Avita Kirjastus „Eesti ajalugu”. Avita, 2017
Alo Särg „Baltisaksa aadel Eesti- ja Liivimaa”. Argo 2018
Enn Tarvel „Eesti rahva ajalugu”. Varrak 2018

Jädivere õpetajate seminari hoone ehitati 1843. aastal. Õpetajate seminari avamise idee pärines algselt parun Berend Johann von Üxküllilt, kuid see jäi siis veel ellu viimata, sest B.J.v. Üxküll suri 1827. aastal. Tema tööd jätkas poeg parun Boris von Üxküll, kes andis koolile tasuta maad ning püstitas koolimaja oma kulul. Kool alustas oma tegevust 1844. aastal.

Õpetajate seltsid kutseühingutena

Ants Tammar

Eesti Vabariigi algusaastatel asutati kohalikke õpetajate ühinguid ja seltse ning maakondlikke õpetajate liite. Need õpetajate ühendused olid kutseühingud, mida kohati nimetati ka õpetajate ametiühisuseks. Tegeldi õpetajate majandusliku olukorra parandamisega ning meie rahvusliku kooli loomise ja hariduselu korraldamisega.

Esimesed õpetajate ühingud ja seltsid

1936. aasta aprillis, õpetajaskonna organiseerimisküsimisel, kirjutati Õpetajate Lehes: „Kui 1917. aasta märtsi päevil vabadus vaevalt koitis, asusid kohe ka õpetajad oma ridu organiseerima. Mõne aastaga loodi ärevail võitluseaastail tugev üksmeelne organisatsioon.”

1917. aastal peeti Rapla õpetajate ühingu asutamiseks eelkoosolekuid. Ühing asutati pidulikult Eesti Vabariigi sünnipäeval, 24. veebruaril 1918. aastal. Juuru õpetajate ühingu asutamise ajaks tuleb lugeda 24. november 1918. aastal, kui Juuru algkooli juhataja Ed. Ausi algatusel Juuru algkoolis Juuru kihelkonna õpetajate ühing asutati. Juhatuses esimeheks valiti Ed. Aus ning Jaan Laane valiti Harju maakoolide õpetajate liidu nõukokku.

Hageri õpetajate ühing registreeriti Haapsalu-Tallinna Rahukogu registreerimise osakonnas 29. septembril 1919. aastal uue nimega, Hageri kihelkonna õpetajate selts. Juuru ja Hageri õpetajate ühenduste tegevust kajastavaid materjale arhiivis ei ole. Märjamaa, Rapla ja Käru õpetajate ühendustest on selles kirjutises natuke pikemalt juttu.

Märjamaa piirkonna õpetajate ühendus

Märjamaa piirkonna õpetajate ühistegevuse uus ajajärk algas 1919. aasta algul. 26. jaanuaril pidasid koolmeistrid Läänemaa kooliõpetajate liidu Märjamaa osakonna asutamiskoosolekut, millest võttis osa 13 õpetajat. Sellel koosolekul lõpetati 19. mail 1917. aastal asutatud Märjamaa kooliõpetajate seltsi tegevus.

Õpetaja Vaarpuu andis ülevaate

Läänemaa õpetajate kongressist, mis oli 3. ja 4. jaanuaril 1919. aastal Haapsalus. J. Vaarmanni arvates oli kongressile tulnud õpetajate ilme tuim ning puudus julge ja iseseisva väljaastumise tahtmine.

1. juunil peetud koosolekul räägiti suvekursustest, mis on õpetajatele väga vajalikud, aga majandusliku olukorra teeb osavõtmise võimatuks. Paljudel õpetajatel pole jalavarjusid ja vajalikku riietust.

Eestseisusele tehti kohustus õpetajate keskliidu poole pöörduda, et see kiirustaks Eesti Vabariigi valitsust õpetajate majanduslikku olukorda parandama.

Nagu igal kokkusaamisel, arutati ka 1920. aastal õpetajate viletsat majanduslikku olukorda. Läänemaa õpetajate liidule saadeti kiri, kus tehti ettepanek, et maakonna õpetajate organisatsioon nõuaks – õpetajate palk saagu iga kuu viimaseks päevaks välja makstud. „Seni on Läänemaa õpetajad palka saanud iga pooleteise ja kahe kuu tagant. Pahameelt sünnitab asjaolu, et ikka veel 1918. aasta novembri ja detsembri ning 1919. aasta esimese poole palk on maakonna valitsuse poolt välja maksmata,” kirjutati ajalehes Vaba Maa.

Koosolekul arutati uute õppeabinõude (õppevahendite) nimekirja koostamise vajadust. Protokolli kirjutati: „Asja läbi arutades jõuti otsusele, et Märjamaa osakonna

ringkonnas asuvatest koolidest (neid on üldse 17, millest 3 kõrgemat algkooli ja 14 vallakooli) mitte üheski miskisuguseid õppeabinõusid ei ole. Need koolid tuleks varustada õppeabinõudega, mis moodsas koolis peavad olema. Paljudes koolides ei ole kodumaa kaartigi, muist asjust, näiteks loodusloos ja füüsikas tarvisminevatest abinõudest hoopis rääkimata. Paluda Läänemaa kooli-õpetajate liidul tarvillistes kohtades samme astuda ja nõuda, et koolid tarvisminevate õppeabinõudega varustatud saaksid.”

Rapla ja Juuru kihelkonna õpetajate seltsid olid kongressi korraldamise eestvedajad

1919. aastal saadeti Harjumaa õpetajate seltsidele kiri, kus teatati, et 2. veebruaril oli Tallinnas Harjumaa kihelkondade õpetajate seltside esindajate nõupidamine, kus otsustati asutada Harju maakoolide õpetajate liit ning korraldada 1. ja 2. märtsil Tallinnas Harjumaa õpetajate kongress. Selle korraldamine jäeti Rapla, Juuru ja Jüri kihelkonna kooliõpetajate seltside hooleks.

Rapla ja Juuru kihelkonna seltsid pidid kongressi korralduslikud ettepanekud tegema ja päevakorra kokku seadma. Kirjas mainiti, et lähemaid teateid kongressi korraldamisest saab Rapla kihelkonna kooliõpetajate seltsist. Kongressi päevakorras oli liidu asutamine, õpetajate aineline, õiguslik, hariduslik seisukord, kooli tervishoid jne. Oli üleskutse, et seltside kõik liikmed osaleksid kongressil, sest seal arutatakse neile olulisi küsimusi ja esinevad Eesti paremad seltskonna- ja koolitegelased.

1919. aasta mais teatas ajaleht Tallinna Teataja, et on asutatud Harju maakoolide õpetajate liit, mille juhatus asukoht on esialgu Rapla alevis. Juuru kihelkonna õpetajate seltsi liige Jaan Laane oli üks agaramaid Harju maakoolide õpetajate liidu asutajaid ja ka esimene liidu juhatuses esimees. Uudises mainiti, et liit on organisatsioon, kuhu kuuluvad Harju maakonna kõik õpetajate seltsid kihelkondade kaupa. Liidu kirjavahetusest nähtub, et 1919. aastal oli olemas Rapla, Juuru ja Hageri kihelkonna õpetajate selts. Need seltsid olid liidu asutajate seas (üldse oli Harjumaal kuus õpetajate seltsi).

Õpetajate liit kui abiorganisatsioon õpetajatele

Maakonna õpetajate liidu juhatus saatis 1919. aastal tööstus- ja kaubandusministeeriumile kirja, kus paluti õpetajatele müüa alandatud hinnaga tarbeasju, nagu ülikonnariiet, pesuriidet, jalatseid jne. Ühest kirjast selgub, et maakonna õpetajate liit sai soodushinnaga saapa tallanahka osta, mida kongressil seltside esindajatele kaasa anti, et nad saadud nahka oma liikmetele müüksid.

1919. aasta oktoobris tegi liidu juhatus pöördumise Harju maakonna koolivalitsusele, küsides, millal kavatses koolivalitsus õpetajatele kättesaamata jäänud palgad välja maksta. Ähvardati, et kui seda ei tehta kõige lähemal ajal, siis liidu

1840. aastail toimus talupoegade üleminek vene õigeusku ning seniste luteriusu koolide kõrvale tekkisid õigeusu kihelkonna- ja abikoolid. Neist esimesed asutati Lõuna-Eestis, kuid 1880. aastast avati neid ka Põhja-Eestis. Sellesse aega kuulub ka apostlikõigeusu kooli rajamine Juuru koguduse juurde. On teada, et seal said õpetust ka tulevane laulja Benno Hansen ning kirjanik ja riigikukutaja Jaan Anvelt. Koolimaja on praegu kasutusel elumajana.

juhatus võtab arutlusele streigi korraldamise küsimuse.

Koolivalitsus vastas, et tal on võimatu nii ruttu kõigile õpetajatele saamata palgad välja maksta, aga lubati novembris ja detsembris avanssi maksta. Seda lubadust silmas pidades otsustas juhatus streigi korraldamise küsimuse edasi lükata.

Kirjavahetusest selgub, et Harju maakonna õpetajate liidu tegevuses oli 1919. aastal probleeme. Näiteks kohalike seltside esindajate mitte ilmunise tõttu jäi mitu koosolekut pidamata. Liit oli majanduslikes raskustes, sest liikmemaksu kättesaamisega oli raskusi (liikmemaks kihelkonna õpetajate seltsi igal liikmel 3 marka).

„Kõik meeldetuletused liikmemaksu maksmisest on jäänud tagajärjeks ja liidu juhatus ei tea, millega väljaminekuid katta. Liidu tegevus sellises olukorras on täiesti võimatu,” kirjutati kihelkonna õpetajate seltsi liikmetele. Sooviti, et õpetajad annetaksid poole päevapalgast liidule. Kurdeti, et kohalike õpetajate seltside tegevuses on hoolimatust ja

lohakust, mis halvab liidu üldist tegevust. Vaatamata raskustele hakkas alates 1919. aasta 1. augustist ilmuma õpetajate häälekandja „Kasvatus” ja Harju maakonna õpetajate liidu juhatus otsustas häälekandjat 1000 margaga toetada.

Rahukogu registreeris Rapla ja Kärü õpetajate seltsi põhikirjad

Riigiarhiivis olevas säilikus ei ole viiteid sellele, et enne 1920. aastat oleks Rapla õpetajate ühingul ja seltsil olnud ametlikult registreeritud põhikirja. Oli lühike üheleheküljeline tekst, kus ühenduse eesmärk ja juhtimine, liikmeks astumine ja liikme kohustused. Alles 13. aprillil 1920. aastal saadeti Tallinna-Haapsalu Rahukohtu osakonnale registreerimiseks Rapla kihelkonna õpetajate seltsi põhikirja, aga seda ei registreeritud, sest põhikirjas oli puudusi. Põhikirjas tehti parandused ja 31. juulil saadeti see uuesti registreerimisele. 23. augustil 1920. aastal registreeriti

põhikirja, sest „see põhjuskirja vastab praegu maksmasolevale registree- rimise seaduse nõuetele”, kirjutati registreeritud põhikirja lõppu.

Põhikirja koosnes 28 punktist. Mõni neist:

„Seltsi eesmärk on oma liikmete ja nende perekondade vaimliste, õigus- liste ja aineliste huvide selgitamine ja kaitsmine ning Eesti koolielu igakülgne edendamine, silmaspidades rahvuskultuuri iseärasusi. Nende eesmärkide kättesaamiseks paneb selts toime kursusi, ettelugemisi, kirjanduslisi ja muusikalisi õhtuid, näitemänge, õppereise ning asutab raamatukogusid, lugemistube, annab välja ja laotab laiali raamatuid, lend- ja ajakirju.

Varalist jõudu saab selts liikme- maksudest, abirahadest, kingitus- test, parandustest, korjandustest ja sissetulekuist, mis näitemüükide, loteriide, näitemängude, kontserti- de, ettelugemiste ja pidude kaudu saadakse ning muudest seaduses lubatud allikatest.

Seltsi liikmeiks võivad olla isikud, kes töötavad Rapla kihelkonnas ja

selle ümbruses asuvates koolides ning koolipõllul töötama soovivad hakata või töötanud on. Iga liige peab oma liikmemaksu, mille suu- ruse pääkoosolek igal aastavahetusel kindlaks määrab, kõige hiljemalt 1. juuliks ära õiendama, vastasel korral loetakse teda liikmeist välja- astunuks.

Seltsi liiget võib seltsi eesmärkide- le vastutöötamise pärast seltsist välja heita, kui 1/3 liikmeist seda nõuavad.

Seltsi juhatus koosneb vähemalt 3 liikmest, kes esimehe, kirjatoometaja ja kassapidaja endi vahel ise ära valivad.”

7. augustil 1920. aastal registree- ris Rakvere-Paide Rahukogu Kärü õpetajate seltsi. Selle põhikirja annab kõige parema ja täpsema ülevaate õpetajate seltside kui kutseühingute tegevuse ülesannetest. Põhikirjast mõned nopped:

„Oma eesmärkide saavutamiseks avaldab selts järgmist tegevust:

Astub samme seltsi liikmete palga- olude parandamiseks; teeb koostööd koolide ülalpidajatega palga ja töötin- gimuste lepingute koostamisel ning valvab sõlmitud lepingute täitmist.

Kaitseb seltskondliste ja valitsuse asutuste ees oma liikmete huvisid.

Võtab oma peale õpetajate elu- kutsesse puutuvate majandusliste, juriidiliste ja eetiliste küsimuste selgitamise ja vastuolude lahenda- mise kui vahetkõhul ning korraldab soovi järele kui juriidiline nõuandja ehk vahemees oma liikmete asju valitsusasutustes.

Asutab oma liikmete tarvis toetus- kassa, mille summadest õpetajaile ja nende perekondadele hädalistel kordadel toetusrahasid antakse ning kutsele vastavaid ja tarvilikuks tunnistanud ettevõtmisi teostatakse.

Püüab oma liikmeile odavate hin- dadega tarbeaineid muretseda.

Arutab koolielu puutuvaid määru- si ja uuendusi ning soovib nendest nõuetele vastavaid ettepanekuid koolielus maksma panna.

Astub õpetajate keskliidu liikmeks ja ühineb tarbekorral teiste kutseühi- sustega.”

Kärü õpetajate seltsi liikmete liikmemaksu suurus oli 1% õpetaja aastasest põhipalgast.

Registreeriti Harju maakoolide õpetajate liit ja selle liikmed said liikmekaardi

Eelpool mainisin, et 1919. aastal asutati Harju maakoolide õpetajate liit. Mingitel põhjustel liidu põhikirja ei registreeritud. See õnnestus 10. mail 1920. aastal. Liit ühendas kõiki õpetajate organisatsioone Harjumaal ning liiduga ühinenud õpetajate seltsid olid oma tegevuses iseseisvad, niipalju kui see ei läinud liidu eesmärkide ja põhikirjaga vastuol- lu. Liidu tegevuse põhieesmärgid olid juhtida Harjumaa õpetajate ühistegevust ning toetada õpetajaid aineliselt ja juriidiliselt, kaitses nende huvisid igakülgselt. Osaleti Harjumaa haridustöö edendamises.

Kirjavahetuses on näha, et 5. juulil 1920. aastal oli liidu juhatuses arutlusel õpetajate kongressi päe- vakord, kuhu sooviti panna teema „Missuguste poliitiliste võitluste vooludega õpetajatel ühineda”.

Liidu liikmetel oli liikmekaart, mille hind oli 1 mark.

Järvakandi ministeeriumikooli tarbeks ehitatud hoones alustati õppetööd 1899. aastal, kuigi maja ise valmis lõplikult alles 1901. aastal. Rapla kihelkonna koolikomisjoni protokollidest leitavate märkmete järgi on kunagine Järvakandi 3-klassiline vallakool üks vanematest tollases Rapla kihelkonnas Harjumaal.

Fotod: register.muinas.ee

Ühistegevuse algus Rapla maakonnas 1.

Karin Ratas, Rait Talvoja,
Ants Tammar, Tõnis Tõnisson

Alljärgnevat võiks nimetada põgusaks visandiks ühistegevuse algusaegadest tänase Rapla maakonna territooriumil. Koduloolane Ants Kruusimägi ja mitmed teisedki on seda juba ka uurinud, kuid nüüd vääraks kõik erinevad teemakäsitlused kokkukorjamist ja üheks raamatuks vormimist. Paaris lehenumbris ilmuva kirjutise autorid endale nii pretensioonikat kohustust võtta ei julgenud.

Nii võiks siin sellesse teksti suhtuda kui meeldetuletusse äärmiselt tegusatest ja põnevatest kultuuri- ning hariduselu algusaastatest ning selle kaudu ka meie oma riigi loomise ja loojate kodanikuks kujunemise eelloost. Ühtlasi olgu see veel üheks viiteks, et varem olnu talletamisega on väga kiire, sest ajal, mida ei ole teadlikult (tekstina, fotona jne) hoiule pandud, on kombeks unustusetolmuks pudeneda. Ja taas kord tuleb kahetsedes tõdeda, et Rapla maakonnal ei ole ikka veel oma mäluasutust...

Algu ei ole kusagil kerge olnud, kuid suur tegutsemistahe on aidanud kõigest raskustest üle saada. Kõigepealt oli muidugi igal pool probleeme ruumidega – polnud ju kuskil veel neid kohti, kus koos käia, koosolekuid pidada, oma harastustega tegeleda ja õpitut ka teistega jagada. Läks aega, enne kui asutatud seltsid ja ühingud nii palju tugevnesid, et võisid ehitamisest unistama hakata.

Aga lisaks sellele tuli ületada ka ühitegevuse vastaliste seatud karisid. Erimeelsusi oli nii kirikuringkondade kui ka mõisnikega, kuid kohest mõistmist ei leitud ju ka rahvuskaslaste hulgas. Enda kehtestamine nõudis aega, kannatust ja tarka meelt.

Üheks esimeseks tõsisemaks seltsielu avalduseks Rapla ümbruskonnas võiks nimetada Eesti Aleksandri abikomitee tegevust Raplas 1876-1879, selle peakomiteesse kuulusid siitkandist Kabala veskipidaja Kūpre, Rapla kooliõpetaja Uustalu ja Rapla kaupmees Gutmann. Aga päris käed rüppes ei istunud ka kohtadel. Sellest põgusalt alljärgnevalt.

Hageri kihelkond Hageri

Hageri haridusselts moodustati 1906. Varem Hageris töötanud karskusselts Loone oli selleks ajaks juba prakti-

selt välja surnud, kuigi ta oli veel siseministeeriumis arvel. Uus selts seadis endale palju laiaulatuslikumad eesmärgid ja koondas enda ümber suure teovõimsa aktiivi. Selts ehitab oma „kulu ja kirjadega” valmis kõigiti kaasaegse koolimaja. 8000 rubla maksuma läinud hoone valmis juba 1909. aastal.

1886. aastal kerkis Hageris mõte asutada oma raamatukogu (Virulane nr. 15, 1889; Oma Maa nr. 7, 1886). Eesti Aleksandri kooli Hageri abikomitee korraldas 1886. aastal loosipeo, mille sissetulek oli määratud raamatukogu asutamiseks. Paraku jõuti selleni alles 20 aastat hiljem.

28. jaanuaril 1907 toimus Hageri köstrimajas haridusseltsi asutamiskoosolek. Selts sai nimeks Hageri Hariduse ja Kooli Selts. 11. märtsil 1907 määras Hageri haridusseltsi koosolek raamatukogu asutamiseks 20 rubla krediiti ja otsustas vastu võtta annetusi raha ning raamatute näol (Sõnumed nr. 64, 1907). Raamatukogu alustas tegevust sama aasta lõpust (Isamaa nr. 54, 1908).

1920. aastal asutati Kelba raamatukogu selts. Seltsi juurde loodi ka laulukoor. Korraldati pidusid. Vanemale põlvkonnale see ei meeldinud ja pidude järel tuli ette ka kakelusi.

Kohila

1893. aastal asutati Kohila mõisase kummekonna töölisega puupapivabrik. Pärast Tallinna-Pärnu raudtee valmimist asutati 1899. a aktiselts ja see ehitab 1907. aastal paberivabriku. Vabriku nimeks sai Koil. 1914. aastal moodustati vabriku juurde vabriku tööstistest vabatahtlik tuletõrje rühm. Mälestuste järgi oli vabriku poolt muretsetud esialgu käsiprits ja muud kaistevahendid (redelid, pootshaagid jne).

1919. aastal asutati Mälvivere külas Lohu koolimajas Lohu Laulu- ja Mänguselts. Seal

Juuru Haridusseltsi segakoor umbes 1913.

Foto: MAHTRA TALURAHVAMUSEUM

korraldati vabahariduslikke loenguid, koosolekuid, piduõhtuid.

Seltsielu alguseks Kohilas võib lugeda 19. sajandi üheksakümnendaid aastaid. Nii tegutses juba 1880-ndatel aastatel Kohila muusikaselts „Maleva”. Kuna Kohilas vastavaid ruume ei olnud, kogunesid noored Salutaguse kooli. Seltsielu hing oli noor koolmeister Johannes Ernesaks, kes oli nii koorijuht kui ka puhkpilliorkestri dirigent. Ametliku seltsi avamiseni jõuti alles 1922. aastal. Eesti Teatri- ja Muusikamuuseumis on säilinud avaldus, millega palutakse seltsi võtta Eesti Lauljate Liidu liikmeks. Kirjas on öeldud, et selts on asutatud 1904. aastal. Seltsil on 28-liikmeline laulukoor, 18-liikmeline pasunakoor ja näiteseltskond. Esimees on Johannes Pintsell. Muusikaseltsi asutajad olid paberivabriku tööline Jüri Liibek, vallasekretäri abi Jakob Jaius ja talupidaja Johannes Treublat.

Oma algusaastail tegutses „Maleva” nime all ainult puhkpilliorkester. Laulukoor kuulus Kohila paberivabrikule. Nii puhkpilliorkestril kui ka laulukooril oli oma lipp, mis pidulike sündmuste puhul avalikkuse ette toodi.

Muusikaseltsist kujunes Kohilas oluline seltskondlik organisatsioon. Mõned nopped seltsi põhikirjast:

- Seltsi liikmeteks võivad olla mõlemast soost isikud 17 eluaastast alates;
- Seltsil on õigus laulu- ja mängukoorisid asutada;
- Muusika-laulu-, kontserdinäitemängu- ja perekonnaõhtuid ning rahva- ja näokat-

tepidusid ilma joovastavate jookideta korraldada ja toime panna.

„Maleva” puhkpilliorkester tegutses 1928. aastani ja läks siis lõplikult paberivabrikusse üle.

Samal ajal alustas Kohilas tegevust haridusselts, mis surus lõpuks „Maleva” oma teelt kõrvale.

Salutaguse

Esimene seltside asutamine periood lõppes sajandi vahetusel. 1900. a asutati Salutaguse mõisavalitseja Laiuse algatusel laulu- ja mänguselts Maleva. Laiuse lahkumise järel hakkasid seltsielu juhtima Joh. Ernesaks ja Gustav Prooso. 1905. a detsembris viis Bezobrazovi karistussalk ära seltsi dokumendid ja kassas olnud sularaha. Pärast rüüstamist lakkas seltsi tegevus kaheks aastaks ja elustus uuesti 1907. aasta lõpuks.

Juuru kihelkond

1883. aastal astus Juuru pastor Karl Hasseblatt teravalt välja seltside asutamise vastu. Ta seletas, et põllumeeste, kirjameeste ja muud ilmalikud seltsid ei ole piibli alusel ja need ei saa kiriku usaldust ära teenida. (Virulane nr. 48, 1884 ja Valgus nr. 21, 1884). Kuid laulukoor leidis tema silmis siiski armu, „...sest piiblis räägitakse laulmisest Issanda kiituseks” (Virulane 10, 1883). On tõsiasi, et juba tol ajal kujunesid Juuru-Kaiu seltsidel välja tihedamad sidemed Kose ja Järvamaale jääva Vahastuga.

Siinkohal tasub teha väike- ne kõrvalepõige ja meenutada, et ka arhiivimaterjalide suh-

tes tuleks säilitada kriitiline meel. Kõik inimesed on ekslikud, eksiti ka vanasti. Näiteks on tuntud kodu-uurija Ants Kruusimägi oma väga tõsiselt võetavas kultuurilugu käsitlevas uurimuses tõestanud, et sealtkandi esimese pasunakoori asutamise kuupäev oli 2. veebruar 1888, mitte 19. jaanuar 1898, nagu ütleb Kaiu Laulu- ja Mänguseltsi protokoll 10. jaanuarist 1898. Ka on kindlalt teada, et 1905. aastal kolis orkester lõplikult Juuru ja kui 1907. aastal asutati Juuru karskusselts, läks orkester Kaiu Laulu- ja Mänguseltsi alt üle karskusseltsi juurde.

Juuru

1886. aastal tuli Kaiu Salutaguse vallakooli uueks õpetajaks Peeter Krieg, kes oli varem töötanud Kose kihelkonnas ja seal pasunakooriga kokku puutunud. Krieg muretses koolile kingitud raha eest väikese komplekti puhkpille ja asutas orkestri.

1869. aastal töötas Juuru laulukoori juhatajana Juuru-Maidla vallakooli õpetaja J. Teder. Koor oli küll väike, kuid tuli toime üsna nõudlike paladega. Oluline on meeles pidada, et Juuru koor oli esimene laulukollektiiv tänase Rapla maakonna piiridest, kes jõudis laulupeole. Koor võttis osa II üldlaulupeost Tartus 1879. aastal. Mitte päris tähtsusetu on seegi teadmine, et üheteistkümmene lauljaga oldi väikseim peol osalenud kollektiividest. Ants Kruusimägi on 1970. aastal väitnud, et Juuru koor on maakonnas ainus, kes on alates 1879. aastast osalenud kõigil laulupidudel.

Kuni 1909. aastani kasutas Juuru haridusselts kohaliku

vene usu kihelkonnakooli ruume, kuid siis keelas kiriku juhtkond selle ära. Päevakorda tuli oma maja ehitamise küsimus. Nigula talu maast omandati sobiv krunt, seltsi esimehe J. Gerberi eestvedamisel koostati projekt, hangiti 16 kohalikult kodanikult laenuks vajalik summa raha ja moodustati üheteistliikmeline ehituskomisjon eesotsas Aleksander Jürgenfeldtiga. 30. jaanuaril 1911 kinnitas seltsi peakoosolek hoone projekti, mille eelarveline maksumus oli 2100 rubla. 12. jaanuaril 1912 peeti vastvalminud hoones esimene pidu, kus kanti ette näidend „Metsamajas”.

Varsti selgus, et ehitamisel oli mööda mindud projektist ja järelvalveorganid ei andnud hoonete kasutamisluba. See tõi endaga kaasa konflikte (Virulane nr. 248 1910 ja Peterburi Teataja nr. 23 1912). Lõpuks sai hoone ikkagi valmis ja 24. juunil 1913 võis selts teist korda korraldada piduliku avaaktuse. Projekti muutmise ja ümberehitamise tõttu läks hoone esialgse 2100 rubla asemel maksma 3000 rubla.

Kaiu

1863. a asutas kooliõpetaja Ants Veinberg laulukoori, mille kuulus ulatus üle koduvalla piiride („Kaiu sõnas ja pildis” 1936 lk.16-17). Kaiu laulukoor töötas veel 1883. aastal ja pühitses talvel oma kahekümnendat aastapäeva (Virulane 08.03.1883). Sama aasta suvel võeti osa suurest kontserdist Juuru kirikus, kus peale kohalike kooride astusid külalistena üles ka Kose laulu- ja mängukoor (Olevik nr. 34, 1883).

1893. a novembris oli Kaiu laulu- ja mänguseltsi asutamise koosolek. Seltsi põhikiri oli Sisemiste Asjade Ministriümi Valitseja senaator Pleve poolt juba 21. augustil 1893 kinnitatud. Ligi paarkümmend aastat oli selts sunnitud sobivamate ruumide puudumisel kasutama Kolgu kõrtsi rehalust, kus sai pidusid korraldada ainult suveperioodil (Kruusimägi). Veel 1910. aastal kirjutas Virulane (nr. 157), et Kaiu laulu- ja mängu seltsil puuduvad ruumid, mille tõttu on tegevus loid.

1899. aasta jaanipäeval korraldati Kaius pidu, kus esinesid Vahastu segakoor ja viiulikvartett. Tõmbenumbriks kujunesid aga Kuimetsa kooliõpetajate demonstratsioonid „udupildid”. Pidulõppes tantsuga. Kirjasaatja on juurde lisanud, et rahvast oli palju, aga kord jättis soovida, sest purjus inimesed kippusid eeskava segama (Olevik nr. 27, 1899).

25. novembril avas uuenenud Raikküla kultuurikeskus oma ukseid ning tähistas ühtlasi 33. tegutsemis-aastat. Olgu siinkohal öeldud, et Raikküla kultuurikeskuse puhul on tegemist ainulaadse kultuurikeskusega, mille tegevust majandab põllumajandus-ettevõtte OÜ Raikküla Farmer eesotsas Tõnu Rahulaga. Keskuse renoveerimise eestvedaja oli maja kultuuri-töötaja ja kogukonna hing Ene Kangur.

Mari Tammar

Renoveerimise käigus uuendati maja fassaad, vahetati aknad, lihviti ja lakiti maja põrand, uuendati siseinterjööri, vahetati valgustid ning remonditi tualettruumid. Maja renoveerimist rahastasid Euroopa Liidu Leaderi programm ja OÜ Raikküla Farmer.

Avamisperioodi tulnuid tervitas kultuurikeskuse fuajees Rapla Pasunakoor Aigar Kostabi juhendamisel. Parasjagu, kui oma mantlit garderoobi sättisin, kõlasid lood “Jää jumalaga, Mann!” ja seejärel “Kauges külas”. Kultuurikeskuse kohvikus oli end sisse seadnud Reelika Kõök & Kook oma ahvatlevate küpsetistega, mida pidurõivais ja soengud pähe sättinud daamid usinalt noolisisid. Kultuurikeskuse saali oli 20 lauakese ümber kogunenud sadakond inimest.

“33 aastat tagasi ehitatud maja on saanud uue kuue,” alustas Ene Kangur pidulikku sündmust. Seejärel tänas ta ehitajat OÜ Häärberit, maja fassaadi uuendustööd teinud Andrus Pajo ning ettevõtmist rahastanud OÜ Raikküla Farmerit ja Raplamaa Partnerluskogu. Samuti tänas Kangur oma usinaid abilisi ning seejärel said sõna õnnitlejad.

Südamega ettevõtte toetab kogukonda oma tulude arvelt

“Meid on täna siia kokku kutsutud kahel väga tähtsal põhjusel,” alustas Rapla vallavanem Piret Minn oma tervitust. “Üks on see, et Raikküla kultuurikeskus on saanud uue kuue. Üks Rapla valla paigake on jälle kenam. See koht on kindlasti kogukonna jaoks väga oluline - koht, kus saadakse kokku. Soovime sellele kohale huvitavaid mõtteid ja põnevaid sündmusi,” ütles Piret Minn.

Ühtlasi andis vallavanem Piret Minn üle tänukirja OÜ Raikküla Farmerile kaasamõtlemise, hoolimise ja panusta-

Raikküla kultuurikeskuse juhataja Ene Kangur kõndimas värskelt lihvitud põrandal.

Fotod: SIIM SOLMAN

Erakordse looga Raikküla kultuurikeskus sai uue kuue

Vastab OÜ Raikküla Farmer juhataja Tõnu Rahula

Miks ettevõtte Raikküla Farmer OÜ peab vajalikuks ja oluliseks kohaliku kultuuri panustada?

Lähtume sellest, et elu on terviklik ja ei koosne mitte ainult tööst ja palgast. Tähtis on ka kultuur, haridus ja kõik muu, mis jääb väljapoole töökohta.

Kui on võimalik, toetame ka seda osa elust. Arvame, et kõige parem oleks kohalikele maaelule võimu-vaimu-raha koostöö. Võim - s.o omavalitsus, vaim - s.o kultuur, raha - s.o ettevõtlus.

Kas maja värskenduskuur tõi ka Raikküla Farmerile min-geid uuendusi?

Ettevõtte jaoks ehk seda, et nüüd märgatakse meid rohkem ka väljaspool põllumajandussektorit. Ehk mõistetakse rohkem ka seda, miks suvel teed tolmavad ja sõnnik põldudele vedades haiseb. Mõistetakse, et ainult tugeva tootmisega põllumajandusettevõtte suudab kultuuri panustada.

mise eest Raikküla piirkonna arendusse. “On väga oluline, et ettevõtte, mis töötab targalt majanduslikus mõttes ja saab hästi hakkama, jätkub südant ja silma ka natuke laiemaks ning ettevõtte juhtkonnal on tugevad põhiväärtused, mis peavad oluliseks ka kohaliku elu toetamist oma edu ja tulu-

de arvelt,” ütles Minn.

Kahjuks ei saanud Raikküla Farmeri juhataja Tõnu Rahula ise sündmusel osaleda.

Kuna maja renoveerimine oli ühtlasi juubeliaasta kingitus Eesti Vabariigile, andis programmi “EV100 igas külas” Raplamaa koordinaator Aare Hindremäe selle märgiks

keskusele üle vastava rooste-vabast terasest tahvli.

“Mul on EV100 perioodi jooksul hea meel ja võimalus käia Raplamaa külates ja anda neile üle vääriline kingitus Eesti Vabariigilt. Aga ainult nendele küladele, kes on teinud endale, oma kogukonnale ja Eesti riigile väärilise kingituse. Mul on siiralt hea meel, et Raikküla rahvas ja kogukond on otsustanud selle renoveeritud kultuurihoone teha omale kingituseks,” ütles Aare Hindremäe tahvli üle andes.

Raplamaa Partnerluskogu tegevjuht Jaak Vitsur läks oma tervitussõnu öeldes meenutustega ajas tagasi. “Kui 33 aastat tagasi Raikkülas uus kultuurikeskus avati, oli see esimene uus kultuurihoone kogu Raplamaal. Vanemad kultuurimajad olid ehitatud kas enne sõda või vahetult pärast sõda kitsastes tingimustes. Selline ehtne uus suur kaasaegne kultuurikeskus oli aga Raikküla oma ja seda sõideti vaatama üle kogu Eesti. See oli niivõrd modernne ja julge arhitektuuriga. Ka tookord rahastas selle maja ehitamist Raikküla majand, see ei tulnud riikliku programmi rahast, vaid inimesed, kes toona töötasid Raikküla

kolhoosis, võtsid ühiselt vastu otsuse, et nad oma isikliku palga arvelt aitavad üles ehitada sellise uhke kultuurikeskuse.

Eks aastate jooksul need kultuurikeskused suurest kasutamisest väsisid ja kuluvad ja seetõttu on eriti tore, et Raikkülas leidis selline ettevõtte nagu OÜ Raikküla Farmer, kellel oli pealehakkamist selle hoone rekonstrueerimiseks. Ene Kangur tegi ära suure töö ja valmistas ette ka Leaderi programmile suure projektitaotluse, mis osaliselt toetas maja renoveerimist. See on hea näide sellest, kuidas üks kohalik ettevõtte, Euroopa Liidu programm ja mittetulundusühing saavad koostööd teha,” rääkis Jaak Vitsur.

Riigi ainus põllumajandusettevõtte-kultuurikeskus

“Terve maja ülalpidamine, kultuuritöötaja ja ringijuhid on Raikküla Farmeri palgal,” rääkis kultuurikeskuse hing Ene Kangur. “Me oleme ainuke põllumajandusettevõtte-kultuurikeskus. Minu arvates ei ole Eestis ühtegi teist sellist,” ütles Ene. “Kui oli aasta 2013, oli kultuurikeskus Raikküla vallal nullrendiga, aga kuna väike vald ei suutnud suurt

maja üleval pidada, katus jooksis läbi ja oli vaja teha remonti, tuli vallalt ettepanek lõpetada leping ja viia kultuuritegevus üle Lipa koolimajja.

Ja ma ütlesin siis, et Kangur Ene ei ole mingi tool ega laud, keda viiakse. Siis ütles Tõnu Rahula (kuna see maja kuulub Raikküla Farmerile), et kui sina, Ene, oled nõus siin kultuuri vedama, siis mina rahastan, ja nii me alustasime,” rääkis Ene sellest, kuidas Raikküla kultuurikeskus valla käest erasektori hoolde jäi.

“Neli seina jäid meil alles, aga 19. oktoobril aastal 2013 oli meil taasavamine. Lauad, toolid, projektorid laes, muusikakeskus, kõik oli olemas. Ainult klaverit esialgu ei olnud, laenasin koolist digiklaveri. Siiri Sisask mängis ja ütles, et oi kuidas ma näeksin siin laval ikka tiibklaverit, ja natukese aja pärast Tõnu ütles, et Ene, sa korralda see asi ära, vaata, kust saab Estonia tiibklaveri ja mis see maksab, ja nüüd on see meil juba mitu-aastat laval ja Siiri käis sisse õnnistamas ka,” jutustas Ene Kangur.

Erilise arhitektuuriga ajastuhõngu täis maja

Teine väga oluline asi, mis Raikküla kultuurikeskuse eriliseks teeb, on tema arhitektuur. See hoone on Eesti tuntud arhitekti Ain Padriku üks silmapaistvamaid töid. “Me lähtusime renoveerimistööd tehes sellest, mida meilt Ain Padrik palus, et mitte muuta värve ja katsuda jätta enam-vähem kõik samaks,” ütles Ene ja kinnitas, et ajastuhõng on selles majas alles.

Ühtlasi rääkis Ene, et maja vastu on tekkinud suur huvi ka väljastpoolt - lähipäevadel on majja tulemas seminarid, konverentsid nii Tartust kui ka Tallinnast ning oodata on ka Nurmijärvi delegatsiooni külas käiku. “Terve detsembrikuul on täis,” ütles Ene. Majas korraldatakse kontserite ja etendusi, tähtsal kohal on ka näitused. Oluliseks traditsiooniks on pühapäeva pärastlõunad, mis lähevad Ene sõnul väga kuumalt rahvale peale. “Meil on enamasti külalisesineja ja kohvilaud ning neil sündmustel on harjunud rahvas käima,” rõõmustas Ene.

Ringidest tegutsevad majas naistantsurühm ja folkloorirühm Ristik. Ene ise juhatab ansamblit ja duetti. Lisaks on ringina kirjas ka vesivõimlemine. See küll ei tähenda, et keskuses oleks basseini. Üheskoos sõidetakse reedeti Valtu ujulasse võimlema. Muuseas, just vesivõimlemist peab Ene võtmeks, mis teda terve ja tegusana hoiab. Kokku on Ene teinud kultuuritööd juba 49 aastat ja jutustab värvikalt sellest, kuidas ta juba lapsena oli sündmuste teadustamist ja dirigeerimist mänginud ja pilli harjutanud. Palju õnne ja jõudu Raikküla kultuurikeskusele!

Vigala Sass sai mälestuspingi ja elulooraamatu

Aleksander Heintalu ehk Vigala Sass oli erakordne inimene, ravitseja, publitsist ja põllumajandusteaduste doktor, kellest on väga paljudel inimestel mälestusi, eriti Vigala kandis.

Helerin Väronen

Osa neist mälestustest sai kuulda ja üksteisega jagada esmaspäeval, 26. novembril Vana-Vigala mõisas, kus avati Sassi mälestuspink ja esitleti Sirje Presnali kirjutatud biograafiat "Ikkagi inimene, Vigala Sassi elu ja surm".

Vigala osavallakogu esimees Meelis Välis sõnas pingi avamisel, et see sündmus annab taas kord võimaluse meenutada Vigala mail tegutsenud erilise inimese, Vigala Sassi töid ja tegemisi ning tänada teda kõige tehtu eest.

Mälestuspink valmis Vana-

Aleksander Heintalu ehk Vigala Sassi mälestuspingi avamine.

Foto: SIIM SOLMAN

Vigala tehnika- ja teeninduskooli õpetajate ja õpilaste koostöös ning asukoht valiti selline, kust avaneks vaade mõisale ja pargile, mis olid

Sassi jaoks kõige olulisemad. Oma avakõne lõpetas Välis sõnadega, millega Ants Ojavee ja Jaan Viska lõpetasid 2015. aastal Vigala Sõnumites il-

munud artikli Sassist: „Vigala rahvale olid Sa samuti Päike, olid kui teerajaja, valgustaja ja suur õpetaja.“

Oma mälestusi Sassist jagas

fotograaf Jüri Vlassov, kes oli Sassile noorest peale naaber ja sõber. Vlassov meenutas näiteks, et Sass oli see, kes nende hulka spordiharrastamise tõi. Pärast seda, kui Sass oli lugenud Yarth Gilmouri raamatut „Jookse terviseks“, hakkas ta seda ala pallimängude ja ujumise kõrvalt väga palju harrastama. Hommikuse ja pärastlõunase jooksmisega kokku tuli tal päevas maratondistantsi ära. Ja ega see teda väsitanud, pärast jooksu jõudis ta veel palli ka mängida.

Sassi erakordsus väljendus teistelgi aladel. Näiteks oli tema jaoks kerge ära õppida saksa ja esperanto keel, kandle- ja klaverimäng. Sassi selgeltnägemisvõimetest Vlassov väga ei rääkinud, kuid meenutas, kuidas nad viisid läbi asjade otsimise katseid ja suuremas osas leidis Sass otsitu üles. Mälestuspingi avasid pidulikult Sassi esimene ämm Õie Heintalu ja esimese naise õde Malle Heintalu-Maranik.

Raamatuesitlusel sõnas kirjastuse Hea Lugu juht Tiina

Kaalep, et igaühel on olemas oma Sass ja oma mälestused temast ning see õhtu on just selleks, et neid mälestusi üksteisega jagada.

Idee kirjutada Vigala Sassi biograafia sündis sellel kevadtalvel ja biograafia kirjutamine ei ole kerge ülesanne, kuna inimesed mäletavad sündmusi sageli väga erinevalt. Sassi biograafia puhul oli aga kirjastuse soov, et ka vastandlikud mälestused peavad selles teoses kajastuma. Kaalepit üllatas see, kuidas Sassist kõnelemine inimestes üha uusi ja uusi mälestusi esile tõi. „Sass elustus meie keskel. Saime aru, kui suur inimene ta oli ja kuidas ta kõiki puudutas,“ sõnas Kaalep.

Biograafia autor Sirje Presnal ise ei tundnud küll Vigala Sassi, kuid raamatu jaoks suvel kaks kuud mööda Eestit intervjuusid tehes sai ta aru, et tegemist oli Suure Teadmamehega, kes vaatamata oma erakordsusele oli ikkagi inimene, oma veidruse ja vigadega.

Juuru lasteaed avas talurahvamuuseumis värvikireva näituse

Juuru lasteaia Sinilill töötajad tegid kingituse Eesti Vabariigi 100. sünnipäevaks. See on fotonäitus „Eestimaa mustrid“.

Helerin Väronen

Eelmisel reedel, 23. novembril Mahtra talurahvamuuseumis avatud näitusel on fotod Eesti neljast aastaajast ja nende mustritest. Kokku on näitusel 100 pilti, kuid kuna tegelikult oli kogunenud pilte rohkem, tuli lasteaias direktor Liie Aav-Läänel teha natuke sohki ja mõnest pildist panna kokku kollaaž. Piltide autorid on peale õpetajate ka lapsed ise, kelle märkamisvõime näha detaile ja looduse märke suurenes pärast pildijahti.

Fotod valmisid 2017/2018. õppeaastal ja mustreid on märgatud, leitud ja moodustatud nii õppetegevuste kui ka mängimise ajal. Kokku osalesid fotojahis kõik lasteaia 40 last ja 10-12-liikmeline personal. Fotojahi üks algatajatest oli muuseumi endine pedagoog Maire Pöder, kuid suurima töö tegi ära Aav-Lääne. Ka näituse väljapanek on peamiselt tema välja mõeldud. Iga aastaaeg on omanäoliselt üles pandud. Aav-Läänel oli küll väike hirm selle ees, kuidas näitus üles

Mahtra talurahvamuuseumis avatud näitusel on fotod Eesti neljast aastaajast ja nende mustritest. Näituse avamisel esinesid Juuru lasteaia lapsed.

Foto: SIIM SOLMAN

panna ja kuidas see pärast välja näeb, kuid lõpptulemusega jäi ta väga rahule.

Näitust ajendas tegema Aav-Lääne sõnul soov jagada teistega oma rõõmu tehtud tööst. „Oleme ajalukku talletanud oma pisikesed jäljed ja väikestest asjadest saavad alguse ju suured,“ sõnas Aav-Lääne näituse avamisel.

Nagu muuseumi peavara hoidja Rait Talvoja sõnas, võib väljas ju hall ja kõle olla, kuid laste näitus on kirev ja

kaunistab muuseumit. Kuigi muuseum ja lasteaed on naaberitena ikka koostööd teinud, on näituse korraldamine esmakordne. Kuna pildidel kajastub lasteaia tegevuskava ja iga aastaaja pildid olid ülevaade ka lasteaias, oli lastel endal palju äratundmisrõõmu ja hea meenutada, kes mida tegi. Aav-Lääne tutvustas mõningate piltide taga olevaid lugusid. Näiteks on sügisefotode hulgas salati valmistamise lugu, kui lapsed lõikusid köögivilju

ja kaunistasid pärast salati-purke. Palju on putukatega seotud pilte ning Maire Põdra palvel on pildidel jäädvustatud ka Juuru hooneid ja tänavaid. Pilte vaadates võib ka avastada, kui palju tegelikult meie aastaegadel ühist on. Näituse vaatamine mõjub justkui vaimne vitamiinipomm kesk halli sügist.

“Eestimaa mustrid” jäävad Mahtra talurahvamuuseumis vaatamiseks üles kuni järgmise aasta märtsini.

Eesti Rahvusraamatukogu 100

Tiiu Luht

Eesti Rahvusraamatukogu Tallinnas Tõnismäel sai sajandivanuseks. Helilooja Pärt Uusberg oli väärika juubeli puhuks loonud muusikateose „Vaata, misuke ilus ilm...” Paul-Eerik Rummo sõnadele.

Sünnipäevalal raamatukogu fuajees laulsid Ellerhein, rahvusraamatukogu naiskoor, kõlasid klarnetid, löökpill, keelpillikvartett, juhatas Ingrid Kõrvits.

Kuulajate üllatuse ja imetluse järgi tundus, et esitatu läks korda, jäädki rahule. Et meil on olemas selline visuaalselt ja kõlaliselt sobiv esinemiskoht, mille arhitektuur sobib suurepäraselt esinemistaustaks. Ei meenu, et fuajeed oleks niimoodi kasutatud.

Pärt Uusbergi esmaste muljete järgi ja ka teksti autori arvates toimis kogu teos aktuseformaadis kenasti: oli piisavalt pikk, et tekitada suurvormi tunnet, ja samas parajalt lühike, et esinejaid vaadata ja aktuse kõned ära kuulata. Helilooja oli kuulajana kohal nii peaproovi kui ka põhiesinemise ajal ning pani tähele akustikas erinevaid nüansse, mis tulenesid publiku arvukusest.

Kui Pärt Uusbergile tehti kaks ja pool aastat tagasi ettepanek kirjutada muusikat rahvusraamatukogu juubeliks, ütles ta ära, kuna tööd oli palju. Hiljem siiski kohtuti ja mitme arutelu tulemusena jõuti kokkuleppele. "Pärast järjekordset kohtumist Paul-Eerik Rummoga pani tema kokku tekstimaterjali, mille põhjal mina asusin muusikat kirjutama. Teose algne pealkiri oli "Vihma maitsest", mis on ühtlasi Rummo luuletuse pealkiri. Hiljem muutsime selle praeguseks nimeks - "Vaata, misuke ilus ilm...", kuna sellel tekstilõigul on teose kulminatsioon ja see tundus igas mõttes sobiv tähistamiseks Eesti Rahvusraamatukogu 100 aasta juubelit."

Helilooja nimetab juubeliks loodud muusikateost igas mõttes koostööprojektiks VAT teatri, P.-E. Rummo ja rahvusraamatukogu esindajatega. "Ühest küljest on muusika inspireeritud Rummo kokku pandud tekstilisest tervikust, teisalt oli algusest peale idee väljendada muusikas rahvusraamatukogu fuajee - nt trepid, rõdud, rõdutagused - võimalusi."

Selliseid tellimusi ei pea Pärt Uusberg enda jaoks lihtsaks, teda inspireerivad pigem klassikalised koosseisud. Samas valdasid teda pärast fuajee kontserti väga positiivsed tunded. Võib-olla oli see praegune tellimus õppetund edaspidises muusikaloomingus.

Kodulugu kui koekiri, mis aja lood lõimeteesse koob

Enne veel, kui sündmus algas, valmistas hämmastust see riiulitais raamatuid, mis oli esitlemiseks valmis seatud. Kuigi pikemalt tutvustati kaheksat, oli lähiaastatel ilmunud raamatuid enamgi. See aga tähendab, et koduloo uurimine on Raplamaal elujõuline ning möödunud aegade talletamine inimestele hingelähedane.

Mari Tammar

22. novembril toimus Rapla keskraamatukogus IX koduloo päev, kus tutvustati kaheksat uut, enamasti 2018. aastal ilmunud Raplamaad puudutatavat koduloo raamatut. Sõna said nende raamatute autorid ja koostajad. Öhtut vedas raamatukoguhoidja Urve Ellandi.

Oma sissejuhatuses tutvustas Urve Ellandi trükisooja kaartide komplekti "Rapla kihelkonna kindakirjad" ning viitas ka vaipade näitusele, mis raamatukogu saali kaunistas. "Rahvapärinus on täna meie ümber ja meie sees," ütles Ellandi.

Lõimelõngad ja laulud

Kui sõna sai Urve Uusberg, et tutvustada Riinimanda reisiraamatut ja Mitte-Riinimanda noortekoori värsket heliplaati "Lapsepõlves lauldud laulud," ütles ta sissejuhatuseks: "See raamat on võib-olla natuke siseasi, aga ka kindakiri on mõnes mõttes siseasi." (Muiste võis kindakiri tõesti olla ka ühe perekonna või piirkonna salakiri, kuhu kooti kaunite värvide ja kujundite sekka kaitsemaagi, mis kandjat hoiaks.)

Plaati tutvustades ütles Urve Uusberg, et suurem osa plaadil laulvatest noortest läksid pärast kooli lõpetamist Raplast kaugemale. "Kõik lähevad oma teed." See olevat ka põhjus, miks ta leiab motivatsiooni plaate salvestada. "See koosseis, kes parasjagu jõuab küpsesse vanusesse, suudab hästi palju anda." Teise põhjusena, miks plaat sündis, tõi Urve välja tõsiasja, et Pärt Uusbergist on saanud helilooja. Ta lasi plaadilt ka Pärdi seatud regilaule ning kõneles, kuidas lood nendeni jõudsid.

Regilaule kuulates hakkasid

Riiulile oli välja pandud muljetavaldav hulk lähiaastatel ilmunud koduloo raamatuid. Kõnelemas Rait Talvoja.

justkui seintel rippuvad mustri- ja tähekirjad kaasa kõlisma. Need olid pindpõimekirjadega vaibad, mille mustri tekitas lõimesse põimitud koelõng. Vaipadel meie koduloo raamatute taustaks oli jõekiri, hargkiri, niienõelakiri, süstikkiri ja tähekirjad ehk kaheksakand. Ehk kunagi sarnaselt tänaste koduloo raamatutega talletasid need vaibadki kodude lugu, kus neid kooti ning ehk on nende lõimetege vahele kuduja oma laulud laulnud, nagu täna lauldakse heliplaadile.

Külade, koolide ja kogukondade lood

Edasi said sõna Heiki Hepner ja Virve Õunapuu, kes tutvustasid Hageri kihelkonna raamatut "Aja lood". "Ma räägiksin ühest peatükist, kus ma üldse ei olnud vallavanem, vaid see, kelleks ma õppinud olen - ma olen õppinud metsamees," rääkis Hepner. "Mulle tehti ettepanek kirjutada Hageri kihelkonna loodusest tervikülevaade. See oli erakordset põnev ülesanne," kinnitas Hepner.

Aare Hindremäe kutsus raamatut "Inglise sõnas ja pildis" tutvustades jäädvustatama Raplamaa külade lugu ning rääkis liigutavalt sellest, kuidas raamat anti välja kogukonna ja kohalike ettevõtjate toel ning kuidas selle väikese kogukonna raamatu esitlusele kogunes ligi 130 inimest.

Raul Aarma ütles raamatut "Autod, mis jahutasid Raplamaad" tutvustades, et selle raamatu tegemine võttis aega kümme aastat ning raamat on lubadus kuuele surnud mehele. Raamat räägib vanadest tuletõrjeautodest ning Aarma ütles korduvalt, et ta ei tea,

mis fenomen see on, et mõni auto jääb alles, teised hävivad kummalistel põhjustel. Kuna raamat käsitleb ka keerulist nõukogudeperioodi, on jäänud palju raamatusse kirja panemata, millest praegu veel avalikult kõnelda ei taheta.

Viio Aitsam rääkis soojalt oma suguvõsalugu, mille ta raamatusse "Vigala Mihklid: raamat 10 mehest, kelle nimi oli Mihkel Aitsam" üles tähendas. "Vigala pärast tabub seda raamatut lugeda," ütles Viio. Samuti rääkis ta, et tema kujutluses pidanuks raamatu kaanel olema viiul, sest Vigalas käinud hull viiulimängimine, ent trükikoja naised siiski arvanud, et kaanel peaks olema üks Mihkel, kellel olla väga ilusad silmad.

Rait Talvoja tutvustas raamatut "Vennastekoguduse usuliikumine Hageri, Juuru ja Rapla kihelkonnas 18.–21. sajandil". Talvoja rääkis, et kui täitus 200 aastat Juuru palvemaja ehitusest, tehti Mahtra muuseumi ja Juuru koguduse koostöös näitus Juuru vennastekoguduse palvemajast. Kuna materjali sai selle tarvis palju kogutud, sündiski otsus teha sellest ka üks raamat.

Märjamaa kooli koduloo lugemikku tutvustades ütles Ants Tammar: "Kool ei tegutse omaette, väljaspool kogukonda. Areng, mis kogukonnas toimub, mõjutab kooli arengukäiku. Kool omakorda ka kogukonna arengut. Kirja pandud ühe kooli lugu on ühtlasi ka paikkonna arengulugu." Ühtlasi nentis Tammar, et on kooliraamatuid tehes õppinud sügavamalt Raplamaad tundma, sest tema on siia Virumaalt tulnud.

Raamatute esitluse lõpetas raamat "Vesiroosi lood", mida olid tutvustama tulnud nii

Raamatukogu seintel rippusid Marge Looritsa kootud pindpõimekirjadega vaibad, mis hakkasid regilauludega kaasa kõlisma. Avasõnu ütleb raamatukogu juhataja Öie Paaslepp.

Fotod: KATRIN GRICHIN

koostaja Krista Mägi kui ka raamatusse põhjaliku kaastöö kirjutanud Jüri Metssalu. Jüri lõpetas oma sõnavõtu ühe kujundiga oma kirjatööst, mis minu arvates sobib kokku

võtma ka koduloo kirjutamise maagi: "Kui eriline on see, et ma võtan lahti oma koolivihiku ja selle servale on tunni ajal midagi sirgeldatud. Kui ma kohtun selle pisikese

joonistusega, siis mul tekib selline tunne, nagu ma oleks selle hetk tagasi sinna teinud. See on ajatus. Nii et ajaloolane tegeleb ajalikuga, ent on koguaeg ühenduses ka ajatuga."

Puhas Maagia

RAAMID kuni 70% või

KÕIK KLAASID – 50%

2019
KOLLEKTSIOONID
JUBA MÜÜGIL

Prillitellijale
nägemisekontroll
TASUTA

EO
Eesti Optik

Optometrismi vastuvõtt: 29. november

Eelregistreerimine telefonil 4855 540

T-R 9-18, L 9-13

Kauplus avatud Rapla Konsumis, Tallinna mnt 16

Täpsemad kampaania reeglid kauplustest! www.optika.ee

Uuest aastast muutub töötajate tervisekontrolli saatmine

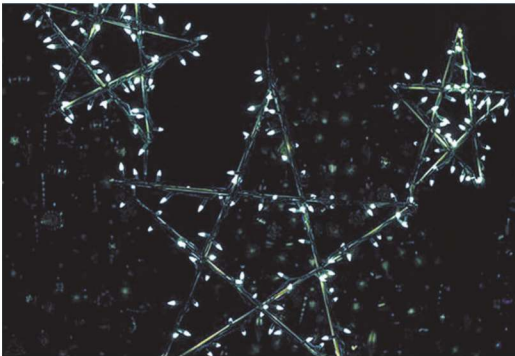
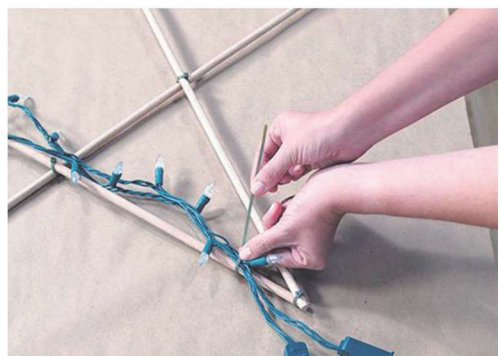
Kuigi seaduse muutmisega muudetakse mõningal määral ka tervisekontrolli korralda-

Ehitusel töötamine jääb ka uuest aastast tööks, kus töötajatele tuleb tervisekontroll korraldada. Ehitajad puutuvad üldjuhul kokku müraga, vibratsiooniga (näiteks käsi-

Ehitajatele tervisekontrolli korraldamisel võiks arvestada, et teatud juhtudel, nt kokkupuutel asbestiga tuleb tervisekontroll korraldada enne ohuteguriga kokkupuudet. Kuigi üldjuhul tuleb tervisekontroll korraldada nelja kuu jooksul tööle asumisest, soovitame ehitusettevõtetele, kes tegelevad vanemate hoonete remontimise või renoveerimisega, korraldada ehitajatele tervisekontroll enne tööle asumist või vahetult pärast tööle asumist. Sellisel juhul on lihtsam tagada, et tervisekontrolli mitteläbinud töötajat ei saadeta ehitusplatsile, kus on asbestiga kokkupuute oht.

Tuledes täht

Kui tahtmist, võib külge riputada ka kuuseheiteid ja muid vidinaid.

Kuum ja vürtsikas šokolaadijook

A festive red mug filled with hot chocolate, topped with three marshmallows decorated as snow globes and cinnamon sticks, surrounded by Christmas lights and pine branches.

Rapla Talupoest võib leida Pajumäe mahetoorpiima, mille 500 ml maksab 65 senti.

	Piim, Farmi, 1 l	Kakao, Vilma, 150 g	Nutella, 350 g	Maapähklivõi, Barneys Best, Creamy, 350 g	Cayanne'i pipar, Santa Maria, 30 g	Vahukommid, Millenium 225 g
Maxima	0.65	1.79	3.09	-	1.29	-
Mini-Rimi	-	1.89	3.09	-	1.25	-
Meie	-	-	3.19	-	1.29	1.59
Toidukaubad						
Konsum	0.53	1.80	2.45*/3.25	3.85	-	1.35*/1.75
Selver	0.59	1.69	3.59	3.99	1.29	-

*soodushind/tavahind
Hinnad on seisuga 27.11.18

VÕIDAME KOOS!

VALI OMA ŠKODA
KAMPAANIA.SKODA.EE

ŠKODA
SIMPLY CLEVER

ŠKODA MOTORSPORT
Neljakordne WRC 2 meister*

2015 2016 2017 2018

* Põhineb FIA ametlike teadaannete tulemustel.

f i SKODAEESTI

**Ametlikult volitatud
ŠKODA edasimüüjad
Eestis on:**

ŠKODA Tallinn · Auto 100 Tallinn AS
Tallinn, Paldiski mnt 73 / Pirni 1, 10621
Telefon: 6808 222 · info@skoda.ee,
auto@skoda.ee · www.skodatallinn.ee

ŠKODA Laagri · SKO Motors OÜ
Pärnu mnt. 543, Laagri 76404
Telefon: 6837 070
auto.laagri@skoda.ee
www.skodalaagri.ee

Moller Auto Pärnu OÜ
Pärnu, Välja tn. 3, 80010
Telefon: 4476 140 · parnu@moller.ee

Moller Auto Viru OÜ · Jõhvi, Narva mnt 143, 41536
Telefon: 6808 200 · viru@moller.ee

ŠKODA Tartu · Aasta Auto AS
Tartu, Sepa 24 A, 51013 · Telefon: 7308 000
info@aastauto.ee · www.aastauto.ee

ŠKODA Kuressaare · Warma Auto OÜ
Kuressaare, Tallinna 82a, 93815
Telefon: 4530 120
info@warmauto.ee
www.warmauto.ee

ŠKODA Viljandi · Folk Auto OÜ
Viljandi, Tallinna 45, 71018
Telefon: 4355 347
info@folkauto.ee

IGERD KANTER: MA TÄNAN, ET OLETE MINUSSE USKUSITE!

Piret Linnamägi

Pühapäeva, 25. novembri õhtul tänas olümpiavõitja ja 12-kordne Eesti meister, maailmameister, aasta meessportlane 2007, 2008 ja 2011 Gerd Kanter Saku Suurhallis pidulikul galaõhtul neid, kes temasse on uskunud ja teda aastate jooksul toetanud.

Sportlasekarjäärile saab mitut meeleolu joone alla tõmmata. Gerd tegi seda väga suurejooneliselt. Ei meenu, et ükski olümpiavõitja oleks oma karjäärile punkti pannes talle olulistele inimestele nii suurejoonelise tänuõhtu korraldanud. Sportlase käekäiku said videomeenutustena näha kõik galale kutsutud ning samuti olid välja pandud kõik Gerdi tiitlivõistluste medalid. Ei ole vist palju neid sportlasi, kel on järjest kõigil aastail (v.a 2010) ette näidata medal, aga meie mehel on see pagas olemas.

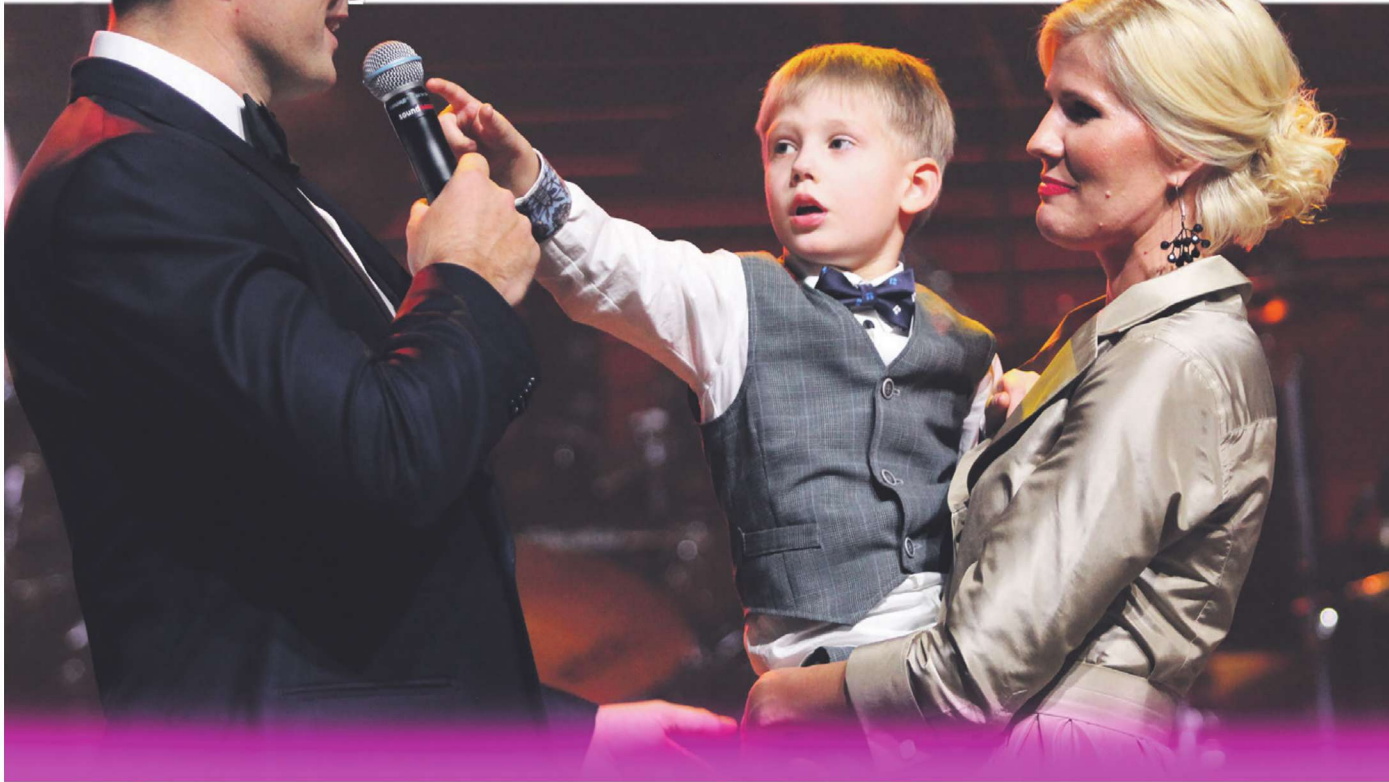
Ukuaru valss

Gerd, kelle isiklik kettaheiterekord on 73,38 m ning kes on teinud 352 võistlusheidet üle 60 m ja 14 korda üle 70 meetri, tegi oma viimase heite Saku Suurhallis just gala kulminatsioonihetkel, tõmmates selga võistlusdressi ning "lennutas ketta 75 meetri kaugusele". Just selline tulemus ilmus pärast heidet tabloole. Osalistel jäi vaid ette kujutada, mis valdas Gerdi hinge viimast avalikku heidet

tehes. Kohalolnud tänasid sportlast aplausiga.

Gerd sai kätt proovida ka korvpalli vabavisetel ja tulem polnud sugugi paha, viiest kaks. "Kõik, kes te olete täna siia kogunenud, olete mu ellu midagi kaasa andnud. Aitäh, et te olete minusse uskunud, aitäh, et olete kaasa elanud mu võistlustele. Ilma teieta ei oleks ma nii kaugele jõudnud," sõnas Gerd oma tänukõnes.

Omamoodi muusikalisele ettekandele tuli "Ukuaru valss", kus Gerdi treener, Raplamaalt pärit Uno Ojand ja Jaan Kirss loo ette kandsid. Heade sõnadega olid Gerdi tänama tulnud nii peaminister Jüri Ratas kui ka EOK president Urmas Sõõrumaa. Vigala mehed Meelis Välis ja Priit Kärnsa andsid aga Gerdile üle muheda puusculptuuri, mille autor on Kullamaalt pärit Merike Salumaa. Nüüdseks on siis skulptor Martti Kalamehe valmistatud suurtaiese, elusuuruse ketast heitva mehe kuju kõrval koha leidnud väiksemas mõõdus

Gerdile on alati toeks olnud abikaasa Liina ja poeg Kristjan.

Foto: PIRET LINNAMÄGI

muhe Gerd.

Oksjon

Ülevaks hetkeks võis pidada olümpiavõitjate Kristina Šmigun-Vähi, Jaan Taltsi, Erki Noole ja Jaak Uudmäe lavaletulekut, mis kulmineerus ühispildi jäädvustamisega. Pöördudes galameeleolus olümpiavõitja Jaak Uudmäe poole, et teada saada, milline mees Kanter tema meelest on,

sain vastuseks: "Gerd on oma pühendumisega kõikide elualade inimestele eeskujuks. Minu tutvusringkonnas on ta ainus inimene, kes elab alkoholivabalt. See on väga tähelepanuväärne nähtus. Ta on mees, kellel tundub olevat väga hea empaatiavõime. Gala näitas, kui palju oli tema ja tema meeskond suutnud endale toetajaid ja abilisi aegade jooksul hankida. Igati

tubli mees ja loodetavasti on tal nüüd rohkem aega pühendada oma perekonnale, lähedastele."

Oma peret, ema Imbit, isa Jaani ja abikaasa Liinat on Gerd alati tähtsaks pidanud ja nii said tänugalal lisaks teistele suurtoetajatele ka nemad lavale kutsutud ning kingitus, suur pilt, kus peal sangar ja kõik tema võidetud

medalite mulaažid, üle antud. Sel õhtul läksid oksjonile Gerd Kanteri viimase heite ketas, erilised Nike'i tossud, mida kellelgi teisel Eestis pole, ja korvitäis Gerdi 21 aastat tagasi, enne ülikooli minekut tehtud küttepuid. Toodete lõpphinnaks kujunes vastavalt 2150, 3500 ja 600 eurot. Saadud tulu läheb noorsportlaste varustuse parandamiseks.

Tarmo Lukk teenis esikoha

Jaan Sulg

Spordiveteranide koondise meistrivõistlused lauamängude mitmevõistluses toimusid Harjumaal Kernus. Meile edukalt võitis keskmises vanuseklassis Tarmo Lukk 33,5 punktiga.

Talle järgnesid Järvamaa mängijad Urmas Virves 24,5 p, Kalju Mägi 24 p ja Mati Suun 19 p. Enn Viitkar kogus 14 punkti. 70+ vanuseklassis võitis Jaan Sulg 15,5 p. Järgnesid Jaan Rohtsalu 13,5 p ja Tõnu Maiste 13 p (mõlemad Järvamaa). Nii olidki edukamad Raplamaa (2+0+0) ja Järvamaa (1+2+3) auhinnakohtadega Tartumaa (1+1+0) ja Harjumaal (1+0+0) ees.

Selle võistlusega tõestas Tarmo Lukk, et ta on kõigi sellel aastal toimunud võistluste põhjal absoluutarvestuses Eestis teisel positsioonil meie esinumbri Valter Viisuti järel. Naiste arvestuses hoiab esinumbri kohta samuti meie esimängija Talvi Ainsar.

Kabetajate sügisturniir

Jaan Sulg

Noorte-naiste tuniiril võidutses nooruke Sille Sillamaa 5 punktiga, olles parim ka neidude arvestuses. Järgnesid Elve Pailk 4 punkti ja Jasper Sildoja 3 punktiga. Meeste turniiri võitis Valter Viisut nelja punktiga Enn Viitkari (2,5 p) ja Aimur Pailki (2 p) ees.

Teda armastasid kõik

Raul Rähni

Paul Keres valiti palju kordi meie parimaks sportlaseks. Või siis, mis on male? Kunst, sport, töö, teadus, ajaviide? Paul Keresel või Geor Otsa puhul tuleb arvesse veel üks mõde ja kõige olulisem: oma isiksuse ja saavutustega aitasid nad oma rahval üle elada okupatsiooni. Meil oli kergem.

Täna, 28. novembril möödub 80 aastat Paul Keresel võib-olla kõige suuremast turniirivõidust Hollandis AVRO suurturniiril. See andis talle õiguse kutsuda välja tiitlimatšile maailmameister, venelane Alehhin. Viimane ei andnud nõusolekut, peale tuli sõda ja nii see jäigi. Keresest ei saanudki maailmameistrit ja ta jäi elu lõpuni teiseks. Alehhin oli Venemaa aadlik, kellele tsaar andis oma suvast suurmeistri tiitli. Revolutsiooni järel töötas nn suurmeister Odessa miilitsa kriminaaljälituses ja põgenes pärast välismaale.

Kuid veel 55 aastat tagasi, 1963. aastal võitis Keres Los Angeleses turniiri ja valis auhinnaks USA aasta auto. Keres oli ka autohuviline. Tuleval aastal 7. jaanuaril on Paul Keresel 103. sünniaastapäev ja loodame, et Raplas toimub tema mälestusele pühendatud 30. mälestusturniir.

Indrek Kajupank ja Rain Veideman kaasati koondisesse

Siim Jõgis

Olybet Eesti-Läti korvpalliliiga läheb nüüd lühikesele pausile, et teha ruumi koondisemängudele. Eesti koondise peatreener Tiit Sokk kutsus kaheteistkümneme mängija sekka ka kaks Avis Utilitas Rapla korvpallurit. Need on Indrek Kajupank ja Rain Veideman.

Endistest Rapla mängijatest on rivistuses Martin Paasoja. Koondist ootab ees kaks kohtumist. Esiteks võõrustatakse

reedel, 30. novembril

Saku Suurhallis Gruusia koondist. Teine mäng toimub esmaspäeval, 3. detsembril Ludwigsburgis ning Eesti koondis püüab revanši võtta Saksamaalt.

Eesti koondisesse kuuluvad järgmised mängijad: Sten Sokk, Kristian Kullamäe, Veideman, Martin Paasoja, Janari Jõesaar, Kaspar Treier, Siim-Sander Vene, Kristjan Kitsing, Kristjan Kangur, Kregor Hermet, Janar Talts ja Indrek Kajupank.

Kodumäng Haapsalus pakkus põnevust täie raha eest

Rapla korvpallikool

Laupäeval, 24. novembril läksid Olybet Eesti-Läti korvpalliliigas sel hooajal esmakordselt vastamisi Avis Utilitas Rapla ja BC Valga-Valka/Maks&Moorits. Mäng toimus taas Rapla asemel Haapsalus, kus varasemal kahel korral on Raplal õnnestunud võidupunktid kirja saada.

Esimene mäng Haapsalus oli just Valga meeskonna vastu ja Raplal õnnestus see napilt kahe punktiga võita. Sel korral maksis Valga valusalt kätte ning suutis ülipõneva mängu lõpu enda kasuks keerata ja mäng võita 83:81.

Avis Utilitas Rapla poolelt alustasid algviisikus Rain Veideman, Hunter Mickelson, Indrek Kajupank, Dominique Hawkins ja Sven Kaldre. Kuigi saal oli sel korral teine, oli tegemist ikkagi kodumänguga ja fännid alustasid meeskonna toetamist esimese korvini seismise ja plaksutamisega. Tuli küll poolteist minutit oodata, kuid Mickelsoni pealtpanek oli seda väärt. Sellele järgnes tasavägine veerandaeg, mille napilt kahe punktiga võitis Rapla korvpallimeeskond 25:23.

Ka teine veerandaeg kulges põnevalt punkt punktis mänguga, kus igale Rapla korvile oli vastastel kohe vastus olemas. Suurima eduseisuna suutis kodumeeskond veidi vähem kui minut enne veerandi lõppu minna juhtima nelja punktiga

44:40, kuid ka sellele vastas Valga kahese ning tabava vabaviskega. Rapla kaotas veerandi ühe punktiga 19:20, kuid oli kohtumist jätkuvalt juhtimas 44:43.

Pärast poolaja vaheaega sai mängu märgatavalt paremini käima Valga meeskond, kes tabas kohe valusa kolmese ning seejärel veel kahese. Rapla korvidele vastasid nüüd vastased mitme järjestikuse korviga ja vahe hakkas kasvama. Kolmanda veerandaja kaotas Rapla 26:16 ning oli nüüd kaotusseisus üheksa punktiga 60:69.

Viimast veerandit alustas Rapla meeskond küll tagaajajana, kuid vahe ei olnud veel nii suur, et oleks saanud alla anda. Igal mängijal ja igal fännil tuli nüüd veelgi kõvemini pingutada. Varemgi pingelistes mängulõppudes head mängu näidanud Hawkinsil õnnestus ka sel korral kaotusseisu vähendamist alustada. Teda toetasid tabavate visetega Mickelson, Veideman, Kajupank ja Kaldre ning juba saadi vahe vaid nelja punkti peale 78:82. Kümme sekundit enne mängu lõppu oli Kaldrel veel võimalus teenida kerged kaks punkti, kuid kahjuks korvi alt vise ei tabanud. Vastased tabasid ühe vabaviske ning mõned sekundid enne mängu lõppu tabas Hawkins veel kolmese.

Mängu võitmiseks sellest aga enam ei piisanud ja vastu tuli võtta valus kahepunktine kaotus 81:83. Rapla resultatiivsemad olid

Dominique Hawkins (16 p, 2 lp, 6 rs), Rain Veideman (15 p, 5 lp, 6 rs) ja Indrek Kajupank (14 p, 5 lp, 1 rs). Nüüd on koondise tõttu mängudes väike paus ning järgmine mäng on alles 8. detsembril, kui võõrsil minnakse vastamisi suure sõbra ja rivaali Pärnu Sadamaga.

Avis Utilitas Rapla peatreeneri Aivar Kuusmaa kommentaar pärast kohtumist basket.ee'le:

“Lasime kolmandal veerandajal mängu käest ära, neljandal üritasime tuld kustutada. Panime otsustavad visked mööda ning ei tea, kuidas oleks mäng lõppenud, kui need sisse oleks läinud. Kaotus on tõsiasi ja seda tuleb analüüsida. Meil polnud aimu uuest mehest (Stephen Brown – toim), kes neil oli. Teadsime, et nad mängivad palju tagameeste peale. Teatud asjad meil ei toimunud ja muutsime neid mängu jooksul.

Mind üllatas see, et me neile vastu ei saanud. Valga hakkab tabelis kindlasti tõusma, kuid teadsin, et nad ei mängi väga head kaitset. Mul on endal üks küsimus lihtsalt: kas mu pikad saavad aru, mida ma neilt ootan ja tahan? Nüüd tuleb koondisepaus ja saan nendega nelja silma all suhelda. Tõsine murelaps on see mu jaoks.”

Ervins Jonats on vigastusest täielikult paranenud ja tagasi Rapla meeskonnas ja Haapsalus andis lätlane juba maksimumi.

Foto: SIIM SOLMAN

Võistkond	M	V	K	PNK	%	PTS+	PTS-	+/-
1. BC Kalev/Cramo	11	10	1	21	90,9	984	783	201
2. BK Ventspils	11	10	1	21	90,9	1011	838	173
3. VEF Riga	9	8	1	17	88,9	842	638	204
4. BK Ogre	11	8	3	19	72,7	1008	867	141
5. Tallinna Kalev/TLÜ	11	7	4	18	63,6	850	808	42
6. Betsafe Jurmala	12	7	5	19	58,3	938	909	29
7. TALTECH	11	6	5	17	54,5	883	879	4
8. Tartu Ülikool	10	5	5	15	50	809	805	4
9. Pärnu Sadam	12	5	7	17	41,7	882	949	-67
10. AVIS UTILITAS Rapla	11	4	7	15	36,4	842	903	-61
11. Valmiera Glass Via	10	3	7	13	30	863	952	-89
12. Latvijas Universitate	8	2	6	10	25	526	612	-86
13. BC Valga-Valka/Maks&Moorits	10	2	8	12	20	711	827	-116
14. BK Liepaja	11	2	9	13	18,2	771	986	-215
15. Jekabpils/SMScredit.lv	10	0	10	10	0	696	860	-164

Korvpallivõistlused Sadolini spordihoones

Laine Rökk

Koolinoorte korvpallivõistlused toimusid 19. ja 26. novembril Sadolini spordihoones. 5.-7. klasside arvestuses osales 7 kooli 51 koolinoorega. 10.-12. klasside arvestuses osales kaks kooli kolmest 12 koolinoorega.

5.-7. klassid

KOOLID (õpilaste arvuga üle 300)
Tüdrukud, 26. november

1. Rapla KK (Berit Täpsi, Ketlin Kõiv, Majandra Liis Pitkanen, Triinu-Liisu Taal, Angela Muddi, Katri Rütson, esindaja Lisete Vetesina)

2. Rapla VK (Gerte Visnu, Leandra

Reingold, Emma Lisette Kadarpi, Henriete Olonen, Emma-Mia Küttis, Britta Peterson, esindaja Ingrid Lenk)

Poisid, 19. november

1. Rapla VK (Hendrik Niklus, Markus Kaljund, Rico Robin Rikk, Rasmus Jakk, Günther Erik Nisu, Paul-Eerik Pihlakas, Tristan Lumiste, õp Risto Ütsmüts)

2. Rapla KK (Karmo Kilik, Rasmus Estaal, Karl-Joonas Romulus, Mairo Onno, Joonatan Ringmäe, Andre Asker Arro, esindaja Tiit Kosk)

3. Märjamaa G (Matthias Gubinski, Kristofer Alex Jeanty, Robin Visnu, Marten Kägo, Jarmo Vunk, Ralf Krausberg, õp Andres

Elmik)

KOOLID (õpilaste arvuga alla 300 õpilase), 26. november

Poisid (alla 80 õpilasega koolidel võib võistkonnas osaleda ka 1 tütarlaps)

1. Juuru E.Vilde K (Janre Jõgi, Kennet Vaarma, Janar Jaani, Ihan Jalukse, Endrico Järvesaar, Kaspar Liiv, Tõnis Talvoja, Rannar Kiviste, õp Jüri Pritšin)

2. Valgu PK (Märten Saaliste, Madis Mölder, Sven Erik Maripuu, Asko Talinurm, Johannes Kikajon, Madis Lepasalu, Martin Jair, Kristo Errit, õp Bruno Born)

3. Kaiu PK (Fredy Vahi, Laur Liira, Bert Joosep Panker, Cristian Sarjas, Kait Rosenberg, Joonas Aun, esindaja Elmo Hunt)

10.-12. klassid, 19. november

Noormehed

1. Rapla G (Carl Gregory Rohtla, Jan Märten Ratass, Deran Eric Aalde, Taniel Alumets, Drevor Andris Rudnevs, Risto Valge, õpetaja Kustas Põldoja)

2. Märjamaa G (Timmo Tampöld, Marcus Reinhold Salumäe, Rauno Miller, Raul Krausberg, Kairo Raidmets, Marten Pohla, õp Andres Elmik)

KOOLISPORT

1. detsembril 11-13.30 Raplamaal - Alu Spordihoones

**Soodne laomüük -
Uued riided Soomest**
Aasta viimane müük Raplamaal

Tere tulemast!

**Lastele ja täiskasvanutele
hooajariided**

VILJO!

UUEL AASTAL UUE HOOGA
KORDUVAD KÕIK SAMAD VEAD,
KES ON OLNUD VÄIKSED PÕRSAD
NENDEST SAAVAD SUURED SEAD!

ÕNNITLEME! SÕBRAD

VABAD TÖÖKOHAD

Raplamaal seisuga 21.11.2018

Tööpakkumise nimetus	Asukoht	Tööandja	Kandid tähtaeg
Klienditeenindaja	Rapla linn	Incassor OÜ	21.12.2018
Baaridaam-ettekandja	Rapla linn	Meie Pubi OÜ	09.12.2018
Rapla Valla Avatud Noortekeskuse juhataja	Rapla linn	Rapla Vallavalitsus	21.12.2018
Töstukijuht-tootmistööline	Rapla linn	Leigoter Puit OÜ	14.12.2018
Eripedagoog	Rapla linn	Rapla Vallavalitsus	12.12.2018
Õõpäevaringne hooldustöötaja	Rapla linn	Rapla Hooldekeskus	03.12.2018
Kokk	Rapla linn	Rapla Tarbijate Ühistu	16.12.2018
Müüja-klienditeenindaja	Rapla linn	Rapla Tarbijate Ühistu	30.11.2018
Elektrik	Rapla linn	Connecto Eesti AS	19.12.2018
Müüja-kassapidaja	Rapla linn	Maxima Eesti OÜ	09.12.2018
Joonestaja	Juuru alevik	Arca Nova Element OÜ	21.12.2018
Ehituspüüsup	Juuru alevik	Arca Nova Element OÜ	21.12.2018
Puhastusteenindaja	Jaluse küla	Kendra Haldus OÜ	17.12.2018
Metallitööline	Alu alevik	Rapla Metall OÜ	30.11.2018
Puhastusteenindaja, koristaja	Tolli küla	Kuuda Hooldekodu OÜ	03.12.2018
Tootekontrollija/liinitööline	Märjamaa alev	Joutsen OÜ	10.12.2018
Poolautomaatsete õmblusmasinate operaator	Märjamaa alev	Joutsen OÜ	10.12.2018
Masinõmbleja	Märjamaa alev	Lemmikukauplus OÜ	05.12.2018
Müüja-klienditeenindaja	Märjamaa alev	Rapla Tarbijate Ühistu	30.11.2018
Müüja-transporditööline	Märjamaa alev	Rapla Hoone Grupp OÜ	21.12.2018
Klienditeenindaja käsipesulas	Kohila alev	Kohila Gümnaasium	30.11.2018
Puhastusteenindaja, koristaja	Kohila alev	Kohila Vineer OÜ	30.11.2018
Tehnik	Kohila alev	Kohila Vineer OÜ	30.11.2018
Töstukijuht	Kohila alev	Kohila Vineer OÜ	30.11.2018
Operaator	Kohila alev	Kohila Vineer OÜ	30.11.2018
Klienditeenindaja	Hageri küla	Neolund OÜ	30.11.2018
Lüpsja	Kehtna alevik	Kehtna Möisa OÜ	30.11.2018
Juhatuselge	Kehtna alevik	Kehtna Elamu OÜ	30.11.2018
Koristaja	Kehtna alevik	Vindor OÜ	16.12.2018
Hooldaja	Kalbu küla	Elupuu MTÜ	30.11.2018
Hooldusjuht	Kalbu küla	Elupuu MTÜ	30.11.2018
Teenindaja	Järvakandi alev	OG Elektra OÜ	09.12.2018
Müüja	Järvakandi alev	Rapla Tarbijate Ühistu	30.11.2018
Õöklubi klienditeenindaja	Järvakandi alev	Tulihein OÜ	30.11.2018
Käsisorteerija	Järvakandi alev	Krynicky Glass Recycling OÜ	30.11.2018
Päevahooldaja	Järvakandi alev	Järvakandi Hooldekodu	01.12.2018
Müüja-klienditeenindaja	Järvakandi alev	RRLeht AS	30.11.2018
Kokk	Järvakandi alev	Tulihein OÜ	30.11.2018
Klienditeenindaja	Järvakandi alev	Tulihein OÜ	30.11.2018
Katusepaigaldaja	Rapla maakond	TK Katused OÜ	21.12.2018

www.tootukassa.ee. Töötukassa Raplamaa osakond Tallinna mnt 14, 79513 Rapla.
Tel: 483 0140, rapla@tootukassa.ee

TEENUS

Soojuspumpade ja konditsioneeride müük, paigaldus, remont, hooldus ja sõiduki kliimaseadmete kontroll ning täitmine.
Tel 5330 1720 www.kulmaline.ee

13-kohalise invatööstukiga bussirent. Tel 5452 1836.
Täiendav info meelistegevusentu.ee

Bussiteenus 8 kuni 82 kohta.
Helista tel 5330 7447, siva-auto2007@gmail.com

KAARDID ENNUSTAVAD 24 H. Tel 900 1727, h. 1,09 €/min

Raamatupidamine, aruanded.
Tel 505 9669, info@holopoint.ee

Ohtlike puude langetamine.
Tel 5663 2968 või 5340 2068

Ohtlike ja suurte puude langetamine. Tel 517 5783

Rehivahetus Rapla linnas
Järna tn 2. Hinnad väga soodsad. Aeg broneeri tel 5818 8986 Hinnakiri www.rauspets.ee

Veo- ja kolimisteenused. Tel 5688 1227. www.vedaja.ee
Facebook: Veoteenus Raplamaal

Lamekatuste ehitus (rullmaterjalidega katmine), eterniitkatuste vahetus (eramajad, kortermajad jne), tel 5629 8738, info@palmergrupp.ee

Osutame vihmaveesüsteemidega seotud teenuseid. Valtsimismasinaga valmis-tamine rennid otse Teie objektile, puuduvad liitekohad. Tel 527 1059, info@vihmaveerennid.ee, www.vihmaveerennid.ee

Hoonete soojustamine puistevillaga. Konsultatsioon objektile tasuta. Tel 501 6689, ken@puistemees.ee, www.puistemees.ee

Ohtlike puude langetamine ja õunapuude lõikus. Tel 521 0334

Kaevetööd 3,2 t ekskavaatoriga ja kallurveod (6 t kandevõime ja kolme külge kallutav). Tel 5610 3200, mikser21@hotmail.ee, Facebook: Svenser OÜ

Pakume lumekoristusteenust Raplas ja lähikümbruses. Küsi julgelt pakkumist. Tel 525 2297

Mis maakonnas uudist?

Mida pakutakse lõunasöögiks?

Kuhu minna?

Vastused saad meie kodulehelt www.sonumid.ee

6.6 Rapla 13.11.2018 Logi sisse / lüü Info Reklaam Teenused Tellimine Saada vihje Saada kuulutus Kontakt

Sõnumid Telli nüüd Sõnumid

Uudised Galerii Kuulutused Tasutud kuulutused TV Kava Transpordi kava Üritused Ostukorv HEAD ISU

KÕIGE POPULAARSEMAD Kehtna vald sai üheaastaseks

UUDISED
Rapla keskväljak võtab kuju
6. nov. 2018

ARTIKKEL
Ühe ratastoolis mehe teekond hooldekodust sotsiaalmajja ja tagasi

UUDISED
Vesiroosi õpilased pääsivad pudruprogrammi finaali

PERSON
Loomaärst Rika Molder teeb oma tööd naerulool

SPORT
Ronald Delph naudib mängimist Eestis, ent unistab kõrgemast tennist

VIIMASED UUDISED

Uudised
Kaitseliitlane tõi Austraaliast kaks medalit
12. nov. 2018

Uudised
Sadolin spordihoones algas U14 tüdrukute Euroopa noorte liiga etapp
9. nov. 2018

Uudised
Valgu põhikoolis tutvustati Pihkva sanditamiskombeid
9. nov. 2018

Uudised
Oma annet avastati oskuste õol
9. nov. 2018

Uudised
Nüüdsest saab paroolikaardi teha päevas maksimaalselt 50 euro ulatuses
8. nov. 2018

Võitmatute mängude maailma kuklapoolelt jõudsid tagasi koju Eesti esindanud kaitseväelased. Kokku

MÜÜAKSE

3-toaline 58,3 m² keskküttega korter Märjamaa alevs. Tel 5341 9057

2-toaline korter. Toad eraldi. Tel 5394 2636

1-toaline korter Raplas. Tel 5682 5993

Rapla Kütteäris turbabriketti, puidubriketti, pelleteid, kaminaid kotis. Vedu tasuta. Tel 5563 6856

lõhutud toores lehtpuu, hind al 35 €; metsakuiv okaspuu al 38 €. Laotud puude tarne 10 ja 15 m autoga. Tel 502 4895

Lõhutud ja saetud lepa küttepuid nii lahtiselt kui võrkkotis. Müüme ka puitbriketti. Vedu. Tel 516 6305

ehituslikku saematerjali, servamata lauda, lepalauda, terrassi-, voodri- ja põrandalauda. Pikkused 3 - 6 m. Laudade värvimine. Vedu tasuta. Tel 528 2268

kuivad küttepuid, lahtiselt ja võrgus. Tel 503 6941

saunaahjusid, kaminaid, pliite. Soodsalt. Tel 505 4355

suitsuvorsti ja maasinki väikehulgi, kohaletoomisega. Info tel 5196 2628 või 5351 7414

soodsa hinnaga talusealiha. Vajadusel tükeldame. Info tel 5196 2628, 5354 3002

Tapamaja müüb emise lihakehasid kohaletoomisega. Info tel 5351 7414

toidukartulit. Tel 5645 3717

otse tootjalt pakitud kandiline kase puitbrikett, pellet 6 ja 8 mm, pakitud turbabrikett, pakitud kivisüsi 25 kg kotis, kütteklotid võrgus. Vedu. Tel 520 2190

Samm krüptomaailma. Tel 5625 6330

30,3 m² korter Järvakandis Rahu tn 13-3 (köök, tuba, WC, dušš, 1. korrus) 4000 €. Tel 5568 4450

1-toaline korter Raplas. Tel 5682 5993

SOOVIN ÜÜRIDA

Noor pere kahe lapse ja kas-siga otsib detsembri lõpuks 2-3-toalist korterit Raplas või selle lähiumbruses. Tel 5345 5498

ANNAN ÜÜRILE

3-toalise korteri Mahlamäel. Tel 5656 7983

MITMESUGUST

Kutsume Teid hispaania keele kursustele Raplas. Tunnid esmaspäeviti Loomeruumis (Tallinna mnt 5, Rapla). Info ja registreerimine a.s.wesman@gmail.com

TÖÖPAKKUMISED

Juuru Eduard Vilde Kooli Huvikool võtab tööle **KLAVERIÕPETAJA**. Tööle asumine 7.01.2019. Info tel 501 2325 (direktor) kalle@valgemaja.ee

Rapla Hambakliinik pakub tööd **HAMBAARSTI ASSISTENDILE**. Tel 564 4530. Kontakt: silverk64@hotmail.ee

Rapla kohtutäitur Õnne Pajur ootab oma kollektiivi ajutiselt äraolevate töötajate asendamise ajaks: **TEHNILIST SEKRETÄRI** - vajalik vähemalt keskharidus **KOHTUTÄITURI ASSISTENTI** - vajalik vähemalt rakenduslik kõrgharidus õigus- või sotsiaalteaduses.

Sobivuse korral on võimalik tööle asuda kohe. Info telefonil 489 4435 CV saata: onne.pajur@taitur.just.ee

Korteriühistu Rapla linnas võtab tööle **MAJAHOIDJA**. Helista 514 7122. Marju

Kehtna Elamu OÜ kuulutas välja konkursi **JUHATAJA** leidmiseks. Kandideerimise tingimused on avaldatud CV-Online portaalis: www.cv.ee ja kodulehel www.kehtnaelamu.ee Kandideerimise tähtaeg 29.11.2018

OSTETAKSE

teie kasutatud sõiduauto. Tel 558 8856

teie vana auto. Võib pakkuda igas seisukorras. Nii korras kui ka remontivajavaid, kaua seisnud, ilma ülevaatuseta, roostes. Tel 5693 2564

Vanametalli kokkuost Raplas Jürna 2. E-R 9-17, L 10-14. Tel 5818 8986 www.rauaspets.ee

Vanametalli kokkuost Agrovaru territooriumil E-R 9-17, L 9-14. Tel 5860 7877, www.feralmet.ee

metsakinnistuid ja kasvavat metsa. Tel 502 4895; info@pajakapuit.ee

OÜ ETEST PR ostab põllu- ja metsamaad. Tel 504 5215, 514 5215, info@est-land.ee

vanu jalg- ja mootorrattaid, võrre ning nende varuosi. Võivad olla ka mittekomp-lektsed. Samuti pakuvad huvi erinevad vanaaegsed esemed. Tel 508 6947

Timberstock OÜ ostab lehtpuuenamusega metsakinnistuid ja raieõiguseid. Küsi pakkumist tel 507 1150 timber@timberstock.ee

kõiki marke igas seisukorras sõiduaautosid ja kaubikuid, ka remonti vajavaid. Tel 5365 4085 skampus@online.ee

Kallis Velve!
Avaldame kaastunnet kalli

TÖNU

surma puhul.

Tiiu ja Arvo

Kurbusega teatame, et lahkus meie kallis isa, vanaisa

AGU SISASK
22. X 1931 – 26. XI 2018

Omaksed

Lahkunu urni ärasaatmine 4. detsembril kell 11 Rapla kirikus

Avaldame kaastunnet
Veera Nõmmsalule venna

KALEVI

kaotuse puhul.

Evi ja Ene perega

*Tuul nii tasa
puude ladvus liigub,
linnud unelaulu
laulavad...*

Vana-Vigala Tehnika- ja Teeninduskool avaldab sügavat kaastunnet

KALJU LEINBERGI

perekonnale ja lähedastele.

Mälestame

TÖNU STEINFELDI.

Avaldame kaastunnet elukaaslasele Veltele, vend Jaanusele ja õde Annele perega.

Ilme, Aino, Evi Kruus
ja Evi Soots

IGA HETK
ON OLULINETOETA VASTSÜNDINUTE
INTENSIIVRAVI PEREPALATITE LOOMIST

Iga perega koos viibitud hetk on vastsündinule eluliselt tähtis. Et ka enneaegselt sündinud lapsed saaksid olla oma perega, on vaja spetsiaalseid perepalatiteid.

900 7705 – 5 €

900 7710 – 10 €

900 7715 – 25 €

www.toetusfond.ee

Südamlik kaastunne
Sirjele

POJA

kaotuse puhul.

Teise vahetuse
võileivaosakond

Südamlikud tänud
kõigile sugulastele,
sõpradele, tuttavatele,
kes meile leinas kaasa
tundsids ja

ELJE JORŠI

ärasaatmisele tulid
ning ta kirstu lilledega
kaunistasid.

Leinavad Leonhard,
Aldur ja Morris
peredega

Avaldame kaastunnet
Milvi Vahtmäele

VENNA

kaotuse puhul.

Merve, Helen, Äli

KINO

MÄRJAMAA HELK
„Maadeavastaja Pulkson” (Norra, eesti keeles)
28. november kl 15.30
„Replikandid” (USA)
28. november kl 17
„Keegi varitseb sind” (USA, alla 14aastastele keelatud)
28. november kl 19, 21
„Elliot, kõige väiksem põhjapöder” (USA joonisfilm, eesti keeles)
29. november kl 17
„Keegi varitseb sind” (USA, alla 14aastastele keelatud)
29. november kl 19, 21
„Grinch” (USA, 3D joonisfilm, eesti keeles)
30. november kl 15, 17
2. detsember kl 15, 17
4. detsember kl 15, 17
„Robin Hood” (USA)
30. november kl 19, 21.15
5. detsember kl 17, 19.15
„Lesed” (USA, alla 14aastastele keelatud)
2. detsember kl 19, 21.20
5. detsember kl 21.30
„Metsik elu” (USA, alla 12aastastele keelatud)
4. detsember kl 19. 21
"Grinch" on lisa seanss 3. detsember kl 16.30
"Bohemian Rhapsody" (USA)
3. detsember kl 18.30, 21

MUUSEUM

JÄRVAKANDI KLAASIMUUSEUM
Näitus “Tarbeklaasi kunstniku Pilvi Ojamaa klaastooteid aastaist 1965-1992”
Püsiväljapanek “136 aastat Järvakandi klaasitööstust”
“Tindipotid ja -pudelid Järvakandi klaasimuuseumi kogudest”
Muuseum avatud K, N, R 11-18, L 11-15,
tel 518 2610 ja 5390 4677

MAHTRA TALURAHVAMUUSEUM
EV100. Lasteaia Siniliil Juuru rühmade näitus „Eestimaa mustrid”
Püsinäitus “Eesti talupoja elu 19. sajandil ja Mahtra sõda”
Muuseum avatud T-L kl 11-16

SILLAOTSA TALUMUUSEUM
Näitus “Sammudes Eesti Vabariiki” (näitusesaalis)
Näitus „Sangarlik Saalistete suguvõsa”
Püsinäitus “Märjamaa ja Vigala kihelkonna inimeste ning aja lugu”
Avatud E-R kl 10-17, L-P tellimisel

HAGERI MUUSEUM
Püsinäitused “Maa-apteek”, “Kihelkonnakeskus Hageri” (fotonäitus)
Avatud T, K, N kl 11-16, muul ajal kokkuleppel
tel 5648 3828

TEATER

Teatriõhtu Margus Tabori ja Mamma lugudega
Juuru rahvamaja, 29. november kl 19

„Hotell California”. Komöödiateater
Märjamaa rahvamaja, 30. november kl 20

"Mikumärdi". Valtu külateater Anderaasuke
Raikküla kultuurikeskus, 2. detsember kl 14

KONTSERT

Kontsertõhtusöök Peeter Kaljumäega
Lokuta puhkekeskus, 1. detsember kl 18.30

XI tule- ja tantsuetendus
Rapla kultuurikeskus, 1. detsember kl 19

Orthodox Singersi jõuluootuse kontsert
„Helisev ajalugu. Vaimulik pärand”
Rapla kirik, 2. detsember kl 18

Muusikakooli talvekontsert
Märjamaa rahvamaja, 4. detsember kl 17

Põhjamaade rahvamuusika ja jõululaulud.
Pärnu Käsikellastuudio ja viiuliansambel
Pärnu Spelmanslag
Märjamaa rahvamaja, 5. detsember kl 19

KOOLITUS/ LOENG

Toortoidu valmistamise õpituba „Toidame teadlikult oma tervist”
Varbola rahvamaja, 30. november kl 19

Jõulutoidud toortatrast
Leibre, Tõrvaaugu Mahe Talu, 2. detsember kl 11

Inglite valmistamise õpituba
Varbola rahvamaja, 2. detsember kl 13

MITMESUGUST

Kohila valla mälumäng
Hageri rahvamaja, 28. november kl 19

Kohila OTT (otse tootjalt tarbijale) talukauba müügiõhtu
Kohila, R-kioski kõrval, 30. november kl 17

Päkapikudisko
Haimre rahvamaja, 1. detsember kl 18

Märjamaa kooride advendikontsert ja adventitule süütamine
Märjamaa rahvamaja, 2. detsember kl 16

I adventiküünla süütamine
Kuimetsa rahvamaja, 2. detsember kl 16

I advendi väljakuulutamine
Kaui, 2. detsember kl 17

Advendiküünla süütamine
Kohila mälestussamba plats, 2. detsember kl 17

Naiskodukaitse külalisõhtu
Kohila raamatukogu, 3. detsember kl 18

Mälumänguklubi
Märjamaa rahvamaja, 4. detsember kl 19

NÄITUS

Minu käsitöö (ehete autor Oksana Kurvits) Eesti mündid läbi aegade (kollektsioon erakogust)
Kehtna raamatukogu

Kohila gümnaasiumi 7. klassi õpilase Triinu-Liis Urgardi näitus „Fantaasiamängud” (kuni 29. november)
Vivian Schotowsky hõbeehete näitus (kuni 3. detsember)
Kunst raamatukokku: Marta Malsubi näitus „Näost näkku” (avamine 28. november kl 8.40)
Kohila raamatukogu

Aive Küünarpuu tekstiilide näitus “Laisale lambaid, virgale villa”
Kohila Tornigalerii (Kohila, Viljandi mnt 1). Näitus avatud kiriku lahtioleku aegadel, muul ajal helistada 5623 0741

Peeter Langovitsi fotonäitus “Tagasivaade. Muutuste aeg”
Kohila vallamaja

„Maret” ja „Taluperenaine” juhistega jõulupühadeks (kodulootuba)
Märjamaa muusika- ja kunstikooli eelkooli näitus „Lennukad maalid” (lastekogu)
Märjamaa valla raamatukogu

Tekstiilikunstnik Marge Looritsa põimevaipade näitus “Ühe mustri mitu mina” (saalis)
Sander Ollema joonistuste näitus “Grotesk” (fuajees)
Raplamaa Perenaiste Seltsi Pauliine näitus “Kindakirju Rapla kihelkonnast” (vitriinis)
Näitus "Vanad jõuluehted Piret Keskra kogust" (fuajee vitriinis, alates 1. detsembrist)
Rapla keskraamatukogu

Ülo Sarapuu isikunäitus „Ülendavad vaikuse laulud”
Rapla kultuurikeskuse Rütmani galerii

Kunstnik Mathura ja fotograaf Kaari Saarma näitus „Mina olen aednik” (kuni 2. detsember)
Raplamaa Kaasaegse Kunsti Keskus, avatud T-N 15-18

Kohtumine Vladislav Koržetsiga
Kehtna raamatukogu, 29. november kl 17

Muinasjutuõhtu
Rapla keskraamatukogu, 4. detsember kl 17.30

Ennetusüritus "Turvaline kodukant"
Raikküla kultuurikeskus, 4. detsember kl 19

Lugejatega kohtub Rein Veidemann
Alu raamatukogu, 5. detsember kl 16

SPORT

TV 10 Olümpiastarti I etapp
Kohila spordikompleks, 28. november kl 12

TU14-klassi karikas korvpallis: Rapla Korvpallikool vs Audentese SK
Rapla, Sadolini spordihoone, 28. november kl 17.30

Saalihoki naiste meistriliiga kohtumine: Kaitseliidu Rapla malev vs SK Link/S
Rapla, Sadolini spordihoone, 29. november kl 20

Koolinoorte kabe individuaalne MV, T+P
Alu spordihoone, 30. november kl 11

PU16-klassi Eesti MV korvpallis: Rapla Korvpallikool vs TTÜ Korvpallikool
Rapla, Sadolini spordihoone, 1. detsember kl 11

Sulgpalliklubi Valge Hani võistlused
Rapla, Sadolini spordihoone, 1. detsember kl 13

Saalijalgpalli esiliiga: JK Kohila vs Rummu Dünamo
Kohila spordihoone, 1. detsember kl 18

Rapla maakonna MV saalihokis
Rapla, Sadolini spordihoone, 2. detsember kl 10

PU14-klassi Eesti MV korvpallis: Rapla Korvpallikool vs Tartu Ülikooli Korvpallikool
Rapla korvpallikool, 2. detsember kl 12

Eesti naiste MV võrkpallis: Kohila VK/E-Service vs TÜ/Bigpank
Kohila spordikompleks, 5. detsember kl 19

KIRIKUTEATED

EELK RAPLA MAARJA-MAGDALEENA KIRIK
Advendiaja alguse palvus. Kihelkondliku jõulurahu kuulutab välja Kehtna vallavanem Indrek Kullam, laulab Kehtna lastekoor Ea Hargi juhatusel. Järgneb tulede süütamine Rapla linna jõulupuul kiriku pargis ning adventitule jagamine kõigile soovijaile (oma latern kaasa võtta)
1. detsember kl 18
I advendi armulauaga jumalateenistus, mängib Rapla pasunakoor Aigar Kostabi juhatusel
2. detsember kl 12
Piparkookide valmistamise talgud
Pastoraadi inglisaal, 5. detsember kl 12

JÄRVAKANDI PAULUSE KIRIK
I advendi armulauaga jumalateenistus
2. detsember kl 15

Ootame teateid sündmuste kohta iga nädala reedeks meiliaadressil kuulutused@sonumid.ee. Tel 489 2130. Järgmine "KUHU MINNA" ilmub 5. detsembri lehes.

Harakapesa kohviku teisel korrusel avati mängupesa

Siim Jõgis

Alates novembri algusest on Kohilas Harakapesa kohviku teisel korrusel avatud mängupesa. Raplamaa Sõnumitel avanes võimalus seda uudistada kolmapäeval, 21. novembril. Harakapesa omanik Eero Linamägi rääkis, et see on mõeldud laste sünnipäevade ning teiste sündmuste pidamiseks. Huvi on Linamägi sõnul tuntud selle vastu kaugemaltki kui ainult Rapla maakonnast.

Kuigi reklaami ei ole sellele palju tehtud, on huvi tuntud juba ka Keilast. Mängupesas on lastele mõeldud teiste atraksioonide kõrval ka näiteks ronimislinnak koos pallimerega, õhuhoki lauamäng, kahekorruseline mängumaja ning televiisor. Küll aga ütles Linamägi, et ta loobus Xboxi või Playstationi toomisest mängupessa, sest seda saavad lapsed mängida kodus. Siiski on olemas telekas multifilmide vaatamiseks.

Linamägi ei osanud täpselt öelda, kui palju lapsi võib mängupessa korraga mahtuda, ent lisas, et ühel peol oli kokku üle 35 lapse ja täiskasvanu. Kasutada saab seda ainult brooneeringu alusel ning tavalistele Harakapesa kohviku klientidele see avatud ei ole. Põhjus on Linamägi sõnul selles, et siis oleks vaja, et keegi valvaks lapsi pidevalt. Varem seisid Harakapea teisel korrusel asuvad ruumid tühjana.

Foto: SIIM SOLMAN

NELJAPÄEV 29.11	REEDE 30.11	LAUPÄEV 1.12	PÜHAPÄEV 2.12	ESMASPÄEV 3.12	TEISIPÄEV 4.12	KOLMAPÄEV 5.12
ETV 06.55 Terevisioon 09.10 Naiskonstaabel. Suured teesk-lejad 10.00 Terevisioon* 12.10 Downton Abbey (Inglise 2012) 13.00 Pealtnägija* 13.55 Suud puhtaks* 14.55 Ajavaod. Teaduse mehed. Ludvig Puusepp* 15.20 Kuidas elad. Rein Veidemann (ETV 2017) 15.35 Reisisari Reisile minuga. Taimaa lõbus-tused (Eesti 2018) 16.00 Reisisari ehk, uhhuduur. Viimane osa (Eesti 2007) 16.30 Eesti mäng (Eesti 2013) 17.00 Aktuaalne kaamera 17.05 Önne 13 (Eesti 2001) 17.35 Elu lugu. Tõnu Tammaru (ETV 2015) 17.40 Draamasari Naiskons-taabel. Elaja loomus 18.30 Aktuaalne kaamera 19.00 Ringvaade 20.00 OP+ 21.00 Aktuaalne kaamera. Ilm 21.30 Sport 21.40 Esimene stuudio 22.05 PANK 23.00 Miks mit-te?! 23.35 Ringvaade* 00.35 Draamasari Downton Abbey 01.24 ERR.ee uudised	06.55 Terevisioon 09.10 Draamasari Naiskonstaabel. Elaja loomus (WPC ‘56, Inglise 2013)* 10.00 Terevisioon* 12.10 Draamasari Downton Abbey (Inglise 2012) 13.00 Mängufilm Oliver! (Inglise/USA 1968) 15.20 Trumpi müüri ra-dadel 15.50 Autoportree. Aet Maatee* 16.15 Kuidas elad. Jüri Kuuskemaa (ETV 2017) 16.30 Reisisari ehk, uhhuduur (Eesti 2011) 17.00 Aktuaal-ne kaamera 17.05 Önne 13 (Eesti 2002) 17.30 Lauuluugu. Chuck Berry (ETV 2017) 17.40 Draamasari Naiskonstaabel. Kadunud väike pois 18.30 Aktuaalne kaamera 19.00 Ring-vaade 20.00 Reis ümber Eesti 21.00 Aktuaalne kaamera. Ilm 21.30 Sport 21.40 Krimireede Midsomeri mõrvad. Liblikate surm 23.15 Pealtnägija* 00.05 Ringvaade* 01.05 Draamasari Downton Abbey 01.55 ERR.ee uudised	07.30 Ringvaade* 08.30 Reis ümber Eesti 09.30 Draamasari Önne 13 10.00 Loomaarrstid 10.30 Tareq Taylori Põhja-maade kokakunst. Falkenberg 11.00 Trumpi müüri radadel 11.30 Miks mitte?! 12.00 Pealtnägija (S)* 12.55 Krimi-naalsari Midsomeri mõrvad. Liblikate surm 14.30 OP+* 15.25 Draamasari Forsyte’ide saaga 16.45 Draamasari Pulss. Ohtlik patsient (Syke, Soome 2016)* 17.35 Loodusdokk Mehhiko - loodus ja inimesed. Kuumad kõrbed 18.30 Aktuaalne kaamera 18.45 Eesti Laul 2019. Start 19.30 Trumpi müüri radadel 20.00 Auto-portree. Maarja Kangro 20.30 Draamasari Önne 13 21.00 Aktuaalne kaamera. Ilm 21.30 Sport. Sport 21.35 Koduigat-sus. Pilved hajuvad 22.25 Mängufilm Dalida (Prantsu-se 2017) 00.30 Kriminaalsari Süütu 01.18 ERR.ee uudised	07.30 Osoon 07.55 Maahom-miku lood. Indrek Vainu. Soo-maa uusasunik 08.10 Mehhiko - loodus ja inimesed. Kuumad kõrbed 09.00 Tähendamisi 09.05 Prillitoos 10.00 Hom-mik Anuga 11.15 Tööriõbikud 11.45 Eesti Laul 2019. Start 12.30 Jaanid 12.50 Laskesuu-satamise MK etapp Pokljukas. Paarissegateatesõit 13.50 Viiest viis. Laskesuusatamise uus hooaeg 14.20 Koduigat-sus. Pilved hajuvad 15.20 Las-kesuusatamise MK etapp Pokl-jukas. Segateatesõit 17.00 Esi-mese advendi oikumeeniline jumalateenistus Tallinna Mähe baptistikoguduses 18.00 Loo-maarrstid 18.30 AK 18.45 Aja-vaod. Teodor Lippmaa 19.15 Tareq Taylori Põhjamaade kokakunst 19.45 Forsyte’ide saaga 21.00 AK. Ilm. Nädal 21.40 Sport. Sport 22.00 Süü-tu 22.45 PANK 23.45 Langus 00.46 ERR.ee uudised	06.55 Terevisioon 09.10 Draa-masari Naiskonstaabel. Kadu-nud väike pois 10.00 Terevi-sioon* 12.10 Draamasari Down-ton Abbey 13.00 Mängufilm Dalida (Prantsuse 2017)* 15.00 Loomaarrstid 15.30 Doksari Teadmiste otsingul. Haruldased muldmetallid - kõrgtehnoloogia tulevik 16.00 Reisisari ehk, uh-huduur (Eesti 2011) 16.30 Eesti mäng (Eesti 2013) 17.00 Ak-tuaalne kaamera 17.05 Önne 13 (Eesti 2002) 17.35 Lauuluugu. Linda (ETV 2013) 17.40 Draama-sari Naiskonstaabel. Nuta, nuta, nuta 18.30 Aktuaalne kaamera 19.00 Ringvaade 20.00 Miks mitte?! 20.30 Osoon (S) 21.00 Aktuaalne kaamera. Ilm 21.30 Sport 21.40 Välisilm 22.15 Jus-tin Trudeau: teistsugune Amee-rika (Prantsusmaa 2018) 23.15 Tööriõbikud* 23.45 Ringvaa-de* 00.45 Draamasari Downton Abbey (Inglise 2012) 01.35 ERR.ee uudised	06.55 Terevisioon 09.10 Nais-konstaabel. Nuta, nuta, nuta 10.00 Terevisioon* 12.10 Downton Abbey (Inglise 2012) 13.00 Hommik Anuga (S)* 14.15 Reis ümber Eesti 15.15 Osoon (S)* 15.40 Maahommi-ku lood. Kolotsi kitsetalu (Eesti 2018) 16.00 Reisisari ehk, uhhuduur (Eesti 2011) 16.30 Eesti mäng. I poolfinaalmäng. Liina Tennossaar ja Kelli Uus-tani 17.00 Aktuaalne kaamera 17.05 Önne 13 17.35 Mina ka. Muusika 17.40 Draamasari Naiskonstaabel. Surnud mehe tants 18.30 Aktuaalne kaa-mera 19.00 Ringvaade 20.00 Suud puhtaks 21.00 Aktuaal-ne kaamera. Ilm 21.30 Sport 21.40 Esimene stuudio 22.05 Draamasari Pulss. Prioritee-did (Syke, Soome 2016) 22.55 Plekktrumm* 23.40 Ringvaa-de* 00.40 Draamasari Downton Abbey (Inglise 2012)* 01.29 ERR.ee uudised	06.55 Terevisioon 09.10 Draamasari Naiskonstaabel. Surnud mehe tants (WPC ‘56, Suurbritannia 2014)* 10.00 Terevisioon* 12.10 Draamasari Downton Abbey (Inglise 2012) 13.00 Riigiko-gu infotund 14.00 Tähen-damisi* 14.05 Prillitoos (S)* 15.00 Laskesuusatamise MK etapp. Pokljukas. Meeste 20 km 17.00 Aktuaalne kaame-ra 17.05 Draamasari Önne 13 (Eesti 2002) 17.30 Elu lugu. Hobusekasvataja Son-ja-Hilli Torn (ETV 2013) 17.40 Draamasari Naiskonstaabel. Tormisilm 18.30 Aktuaalne kaamera 19.00 Ringvaade 20.00 Pealtnägija 21.00 Ak-tuaalne kaamera. Ilm 21.30 Sport 21.40 Esimene stuudio 22.40 Hotellide varjatud maailm. Seks (Suurbritannia 2012) 23.25 Ongi Koik 23.55 Ringvaade* 00.55 Downton Abbey 01.48 ERR.ee uudised

ETV 2 07.00 Lastesaated 08.55 Kar-bist välja! 09.00 Ringvaade* 10.00 Eesti mäng 10.30 Kõögikodanikud 10.55 Esimene stuudio* 11.25 ERR.ee uudi-seid 14.55 Muusika! 15.30 Kohtume Pariisis 15.55 Muu-sika! 16.30 Sammalhammas, kus sa oled? 16.40 Animasar-jad 17.05 Geronimo Stiltoni lood 17.30 Piraaditar ja Capitano 17.50 Põrsas Peppa 17.55 Päikesejänkud 18.00 Lastetuba 18.15 Väike printsess 18.30 Lammass Shaun 18.35 Kui ma oleksin loom 18.40 Kati ja Mimmu 18.50 Wissper 19.00 Lunnisaar 19.05 Siimuke 19.15 AK (viipek) 19.20 Kul-tuuriuudised 19.30 4x4 20.00 AegRuum 20.50 Kõögikoda-nikud 21.20 PÕFFi kaheksa ja pool 21.30 Peaky Blinders 23.25 4x4 23.55 dokkaader Mägi 01.10 PÕFFi kaheksa ja pool 01.24 ERR.ee uudised	07.00 Lastesaated 09.00 Ringvaade* 10.00 Eesti mäng 10.30 Kõögikodanikud 11.00 Esimene stuudio 11.26 ERR.ee uudised 14.55 Muusika! 15.30 Kohtume Pariisis 15.55 Muu-sika! 16.30 Sammalhammas, kus sa oled? 16.40 Džungliäs-sad 16.55 Robin Hood 17.05 Geronimo Stiltoni lood 17.30 Animasarjad 17.50 Põrsas Pep-pa 17.55 Päikesejänkud 18.00 Lastetuba 18.15 Väike print-sess 18.30 Maša ja karu 18.35 Kui ma oleksin loom 18.40 Kati ja Mimmu 18.50 Wissper 19.00 Lammass Shaun 19.05 Flippie kokaraamat 19.15 AK (vk) 19.20 Kultuuriuudised 19.15 Eesti lipp ümber Al-baania 20.00 Tšivilisatsioonid 20.50 Kõögikodanikud 21.20 PÕFFi kaheksa ja pool 21.30 Mf Arminägu 00.15 Ongi Koik 00.45 Isand 01.00 Lõpp 01.10 PÕFFi kaheksa ja pool 01.24 ERR.ee uudised	07.30 Animasarjad 08.15 Lunnisaar 08.25 Jõulutaadi suured saladused 08.30 Põr-sas Peppa 08.35 Soovide aeg 09.00 Operatsioon Ai 09.25 Lammass Shaun 09.35 Vik-erkaare Rubiin 09.45 Flippie kokaraamat 09.50 Suvelö-pukontsert Pärnumaal 10.20 Piraatide aarde saladus 10.35 Uus Tase 11.00 Põhja-Amee-rika 11.45 AegRuum 12.35 Balti hinged. Kunst, legendid ja maastikud 13.30 Kohtume Pariisis 14.55 Teisel pool vett 15.45 Ring ümber Ruja 16.35 Maahommiku lood. Vabadus-sõda 17.00 Imeline võlumaa 18.30 Piraatide aarde saladus 18.45 Jõulutaadi suured sa-ladused 18.50 Soovide aeg 19.15 AK (viipek) 19.30 Elu allpool nulli 20.15 Retrokraan 21.30 4x4. Aafrika 22.00 Ongi Koik 22.30 Tšivilisatsioonid 23.20 Kinoklassika Arminägu 02.12 ERR.ee uudised	07.30 Animasarjad 08.30 Jõulutaadi suured saladused 08.35 Soovide aeg 09.00 Ime-line võlumaa 10.25 Piraatide aarde saladus 10.40 Uus Tase 11.00 La Chana 12.00 Jalg-palli EM 2020. Valikgruppide loosimine 12.45 Plekktrumm* 13.30 Maarja Kangro* 14.00 Jüri Reinvere 14.30 Kohtume Pariisis 15.25 Porgand! 15.35 Fantoompoiss 17.00 Operat-sioon Ai 17.25 Lammass Shaun 17.35 Päkapiikula 17.55 Jõulu-taadi suured saladused 18.00 Vikerkaare Rubiin 18.10 Hei, kelgule! 18.20 Pipi, Pupu ja Rosmary 18.30 Piraatide aarde saladus 18.40 Väike kummi-tus Laban 18.50 Soovide aeg 19.15 AK (viipekeeles) 19.30 PÕFFi kaheksa ja pool 20.00 Teemaõhtu. Meenutades Ur-mas Kibuspuud. Lennud 20.55 Tähe valgus 21.50 Pisuhand 23.20 Musta katuse all 00.53 ERR.ee uudised	07.00 Lastesaated 09.00 Ringvaade* 10.00 Retrokraan 10.55 Kõögikodanikud 11.20 Laskesuusatamise uus hoo-aeg* 11.50 Eesti TOP 7* 12.45 ERR.ee uudised 14.55 Muusi-kal 15.30 Soovide aeg 15.55 Muusika! 16.30 Sammalhammas 16.40 Džungliässad 16.55 Robin Hood 17.05 Geronimo Stiltoni lõbusad lood 17.30 Susapusa Okidos 17.40 Piraatide aarde saladus 17.55 Flippie kokaraamat 18.00 Lastetuba 18.15 Väike printsess 18.25 Lammass Shaun 18.35 Jõulutaadi suured saladused 18.40 Kati ja Mimmu 18.50 Soovide aeg 19.15 AK (viipekeeles) 19.20 Kultuuriuudised 19.30 4x4 20.00 Elu allpool nulli 20.45 15 noort noortest 21.00 Kõögikodanikud 21.30 Plekktrumm 22.15 Ongi Koik 22.45 4x4. Aafrika 23.15 4x4. T. T. U 23.40 Peaky Blinders 01.44 ERR.ee uudised	07.00 Lastesaated 08.30 Piraatide aarde saladus 08.40 Lam-mass Shaun 09.00 Ringvaade* 10.00 Eesti mäng 10.30 Kõögikodanikud. La Bottega 11.00 Välisilm* 11.36 ERR.ee uudised 14.55 Muusika! 15.30 Soovide aeg 15.55 Muusika! 16.30 Sammalhammas, kus sa oled? 16.40 Džungliässad 16.55 Robin Hood 17.05 Geronimo Stiltoni lõbusad lood 17.30 Susapusa Okidos 17.40 Piraatide aarde saladus 17.55 Flippie kokaraamat 18.00 Lastetuba 18.15 Väike printsess 18.25 Lammass Shaun 18.35 Jõulutaadi suured saladused 18.40 Kati ja Mimmu 18.50 Soovide aeg 19.15 AK (viipekeeles) 19.20 Kultuuriuudised 19.30 4x4 20.00 Põhja-Ameerika 20.45 Sanktuaarium 21.00 Kõögikodanikud 21.30 OP+* 22.30 dokkaader Mida mehed kannavad 23.20 4x4 23.50 Eesti TOP 7 00.45 ERR.ee uudised	07.00 Lastesaated 08.30 Pi-raatide aarde saladus 08.45 Lammass Shaun 08.50 Flippie kokaraamat 09.00 Ringvaa-de* 10.00 Eesti mäng 10.30 Kõögikodanikud 11.00 Esi-mene stuudio* 11.27 ERR.ee uudised 14.55 Muusika! 15.30 Soovide aeg 15.55 Muusika! 16.30 Sammalhammas, kus sa oled? 16.40 Džungliässad 16.55 Robin Hood 17.05 Geronimo Stiltoni lõbusad lood 17.30 Susa-pusa Okidos 17.40 Piraatide aarde saladus 17.55 Flippie kokaraamat 18.00 Lastesaat-ed 18.35 Jõulutaadi suured saladused 18.40 Kati ja Mim-mu 18.50 Soovide aeg 19.15 AK (viipekeeles) 19.20 Kul-tuuriuudised 19.30 4x4 20.00 Macroni teekond Elysée paleesse 21.00 Kõögikoda-nikud. Moon 21.30 Mf Tom of Finland 23.20 4x4 23.50 PANK 00.52 ERR.ee uudised
--	---	---	---	--	--	--

KANAL 2 06.10 Kass Oggy ja kurjad prussakad 06.20 Pöörased jä-nesed 06.45 Hommik! 08.15 Kass Oggy ja kurjad prussakad 08.30 Hommik! 10.30 Stileto vendeta 11.30 Kodus ja võõrsil. Colby päästmine 12.00 Suur lotokolmapäev. Rooside sõda 13.00 Pilvede all. Gunnarist pole endiselt uudiseid. Mam-mu ja Liisa lepidav ära. Albert on Pireti käitumisest nõrдинud 14.00 Tüdruk nimega Elif 15.00 Ettevaatust inglisa 16.00 Stile-to vendeta 17.00 Hingesugula-sed 18.30 Reporter 20.00 Pöörased nullindad 21.00 Alo. Aususe päev 21.30 Mängufilm Linnaluba 23.40 NCIS Los Angeles. Tähtaeg 00.35 Dok Pö-genemine Colditzi kindlusest 01.30 Rizzoli ja Isles. Surmav kandam 02.15 Chicago tule-tõrje 03.00 Reporter 04.15 Hingesugulased 05.25 NCIS Los Angeles. Tähtaeg	06.10 Kass Oggy ja kurjad prussakad 06.20 Pöörased jä-nesed 06.45 Hommik! 08.15 Kass Oggy ja kurjad prussakad 08.30 Hommik! 10.30 Stileto vendeta 11.30 Kodus ja võõrsil. Pulmaeelsed peod võtavad ootamatu pöörde. Willow ja Dean visatakse haagisepar-gist välja. Ziggy hakkab abielumises kahtlema. Hunter ja Olivia kaotavad kiresööstus pea 12.00 Pöörased nullindad 13.00 100 erilist eestlast 13.30 Alo. Aususe päev 14.00 Tüdruk nimega Elif 15.00 Ettevaatust inglisa 16.00 Stileto vendeta 17.00 Hingesugulased 18.30 Reporter 19.55 Kuldvillak 20.30 Roaldi nädal. Enneaeg-sed lapsed 21.30 Nädalalõpp Kanal 2ga 23.00 Mf Surmarelv 01.15 Mf Linnaluba 03.00 100 erilist eestlast 03.25 Reporter 04.35 Hingesugulased 05.45 Alo. Aususe päev	06.15 Rosamunde Pilcher. Argentiina tango 08.00 Top Shop 08.15 Tommy ja Jer-ry põngerjad 08.40 Super 4 09.10 Tuhat tervist 09.40 Lemmikute lemmik 10.10 Mis?Moodi 10.40 Hooaeg 11.30 Rooli võim 12.00 Roal-di nädal. Enneaegsed lapsed 13.00 Radar 14.00 Kodu-tunne 15.00 Pilvede all. Sirje on Indias. Mammu ja Liisa lepidav ära. 16.00 Ameerika talent 19.00 Reporter+ 19.35 Animafilm Tinno. Sa pole iial üksi 21.30 Suur mängude õhtu 23.00 Mf Minu liba-abi-kaasa. Hittkomöödia ilukirurg Dannyt, kes sukeldub nii hoogsalt armuseiklustesse, et vajab pääsemiseks oma as-sistendi abi 01.20 Mängufilm Hommikune seksisõkk 02.55 Mängufilm Surmarelv 04.45 Armastuse saar 05.45 Repor-ter+	06.05 Rooli võim 06.30 Roal-di nädal. Enneaegsed lapsed 07.15 Pöörased jänesed 07.40 Preili Moon 07.55 Lustakad karud 08.10 Animafilm Tinno. Sa pole iial üksi 10.00 Hommiku-te Hommik! 11.00 Nädalalõpp Kanal 2ga 12.30 Suur lotokol-mapäev. Rooside sõda 13.30 Kuldvillak 14.00 Pöörased nul-lindad 15.00 Teine võimalus. Kristi loodab, et ta saab öelda Gert Kuldnokale "ei" 16.00 Naabriplika. Kõik jõuavad koju 17.00 Alo. Aususe päev 17.30 Suur mängude õhtu. Elina Pur-de diivanil on mängimas Ne-le-Liis Vaiksoo, Lauri Liiv, Kalle Sepp 19.00 Reporter+ 19.35 Mürka: viimane lahing 20.05 Mf Kiirtee: kontrolli alt väljas 22.05 Mf Pearahakütt 00.20 Mf Valemaandumine 02.05 Mf Minu liba-abikaasa 04.00 Ameerika talent 05.45 Repor-ter+	06.10 Kass Oggy ja kurjad prussakad 06.20 Pöörased jä-nesed 06.45 Hommik! 08.15 Kass Oggy 08.30 Hommik! 10.30 Stileto vendeta 11.30 Kodus ja võõrsil. Hunter ja Oli-via räägivad oma tulevikust. Maggie’t tabab haigushoog 12.00 Kuldvillak 12.30 Näda-lalõpp Kanal 2ga 14.00 Tüdruk nimega Elif 15.00 Ettevaatust inglisa 16.00 Stileto vendeta 17.00 Hingesugulased 18.30 Reporter 20.00 Kodutun-ne 21.00 100 erilist eestlast 21.30 Mf Imeline Ämblikmees 00.05 NCIS Los Angeles. Tun-tud narkokartellile kuuluvasse pandimajja korraldatud reid paljastab seose Mehhiko nar-kokaubitsejate ja Al-Qaeda ter-roristide vahel 01.00 Mf Pöö-rane seiklus Mehhikos 02.35 Mf Kiirtee: kontrolli alt väljas 04.05 Reporter 05.20 Pööra-sed nullindad	06.10 Kass Oggy ja kurjad prussakad 06.20 Pöörased jä-nesed 06.45 Hommik! 08.15 Kass Oggy ja kurjad prussa-kad 08.30 Hommik! 10.30 Stileto vendeta 11.30 Kodus ja võõrsil. Pulmareis võtab ootamatu pöörde. Maggie tervis halvaneb 12.00 Kodutunne 13.00 Vapustavate paikade atlas 14.00 Tüdruk nimega Elif 15.00 Ettevaatust inglisa 16.00 Stileto vendeta 17.00 Hingesugulased 18.30 Repor-ter 20.00 Radar 21.00 Krimi 21.30 Teine võimalus 22.30 MfTundmatu naise lahkamine 00.25 NCIS Los Angeles. Üksik hunt. Endise luureohvitseri mõrva uurijad avastavad, et juba mõnda aega topeteltu elanud naine oli osaline intriigis, mis ähvardab riiklikku julgeolekut 01.20 Mf Imeline Ämblikmees 03.30 Reporter 04.45 Hingesugulased	06.10 Kass Oggy ja kurjad prussakad 06.20 Pöörased jä-nesed 06.45 Hommik! 08.15 Kass Oggy ja kurjad prussakad 08.30 Hommik! 10.30 Stileto vendeta 11.30 Kodus ja võõrsil. Palmerite pere mõraneb. Tyl on raske sõpradega ühist keelt leida 12.00 Radar 13.00 Teine võimalus 14.00 Tüdruk nimega Elif 15.00 Ettevaatust inglisa 16.00 Stileto vendeta 17.00 Hingesugulased 18.30 Reporter 20.00 Suur lotokol-mapäev. Rooside sõda 21.00 Rita Rätsepa pörsapöli 21.30 Pilvede all. Siiri on Erikust vai-mustuses, kuid Kertus tekitab see kahtlusi. Riina esitab Ind-rekule ultimatumini 22.30 Riz-zoli ja Isles 23.30 Chicago tule-tõrje 00.30 NCIS Los Angeles. Au ja uhkus 01.25 Mf Piiri peal 03.05 Reporter 04.20 Hinge-sugulased 05.30 Vapustavate paikade atlas
--	---	--	--	---	---	--

TV3 06.15 Lasteka hommik. Jänku Juss 08.10 Minu köök on pa-rim 09.30 Kirgedes torm 10.55 Vaprad ja ilusad 11.25 Isabel 12.25 Võimalik vaid Venemaal 14.00 Kaalul on rohkem kui elu. Eero 15.00 Isabel 16.00 Vaprad ja ilusad. Sally väidab, et ta lavastatakse süüdi. Zoe ajab Emmale jääteed peale, aga neiu ei näe selles midagi kahtlast 16.30 Kirgedes torm 17.35 Minu köök on parim 19.00 Seitsmesed. Uudised 19.30 Seitsmesed 20.00 Mf Üksinda kodus 22.10 Mf Tüdr-uk ja koletis 00.35 Mf Miks just tema? 03.00 Saatanlikud koduabilised. Paha tüdruk. Marisol kuuleb midagi üllata-vat Jesse kohta. Rosie palub Migueli kasvatamisel Spence’i abi 04.10 Võimalik vaid Vene-maal* 04.35 Seitsmesed. Uu-dised 05.05 Seitsmesed 05.25 Kirgedes torm	06.15 Lasteka hommik 08.10 Minu köök on parim 09.30 Kirgedes torm 10.55 Vaprad ja ilusad 11.25 Isabel 12.25 Võimalik vaid Venemaal 12.55 Papad Mammad 15.00 Isabel 16.00 Vaprad ja ilusad 16.30 Kirgedes torm 17.35 Minu köök on parim 19.00 Seitsmesed. Uudised 19.30 Seitsmesed 20.00 Mf Nur-jatud noored 00.55 Hawaii 5-0. Hoia hinge kinni. Grover sõidab Chicagosse, et saada Maxwelli ülestunnistus tema naise tapmise kohta. Kaks tapjat ähvardavad Chini ja Ko-noti relvadega 01.50 Tunnen sind läbi ja lõhki 03.05 Papad Mammad 04.05 Võimalik vaid Venemaal 04.50 Seitsmesed. Uudised 05.25 Kirgedes torm	06.30 Simpsonid 07.25 Lasteka hommik 09.00 Simpso-nid 10.00 Hommiku maitsed 10.30 Naudime elu 11.00 Nurgakivi 11.30 Buduaar 12.00 Mf Üksinda kodus 14.10 Selgelnägijad. Väge-vate võitlus 15.50 Midsomeri mõrvad. Detektiiv Nelson saa-bub Midsomerisse ja tal tuleb kohe hakata mõrva uurima, kui meest torgatakse mõö-gaga 17.55 Papad Mammad 19.00 Seitsmesed. Uudised 19.30 Mf Jäaaeg 21.15 Mf Kuidas 10 päevaga kutist lahti saada 23.45 Mf Lahked spon-sorid. Seltskond noori naisi naudib elu rahakate häärs-meeste seltsis. Glamurne elu saab ootamatu lõpu, kui üks tüdrukutest kadunuks jääb 01.40 Midsomeri mõrvad 03.40 Papad Mammad 04.25 Hommiku maitsed
--	---	--

MTÜ Väärt Raplamaa Toode kutsub ENDA TEHTUD KINGITUS ON PARIM KINGITUS!

Töötad kohalike väikeettevõtjate juhendamisel

1. detsembril kell 15.00
jõulupostkaardid ja
külmkapimagnetid

6. detsembril kell 17.30
mesilasvahast
huulepalsam

13. detsembril kell 17.30
sokisäärest
rahakassa

20. detsembril kell 17.30
kingituste
pakkimise töötuba

osalustasu 2 eurot

Töötad toimuvad poes Väärt Raplamaa Toode aadressil Tallinna mnt 23 Kohtade arv on piiratud.
Palun anna oma tulekust meile teada raplamaatoode@gmail.com

Rohkem infot ja kontakt: www.raplamaatoode.ee
f VaartRaplamaaToode

Projekti toetab: Rapla Vallavalitsus

RAPLA LOOMAKLIINIK VETAR

UUED TEENUSED:

- IDEXX BIOKEEMIA VEREUURING
- RÖNTGENUURINGUD
- ULTRAHELIUURINGUD
- EKL PÕLVEUURING

Tel 485 7163,
5656 7989
Tallinna mnt 15,
Rapla

E-R 9-18
L 9-15

OSTAB

- metsakinnistuid
- hüpoteegiga ja läbiraiutud kinnistuid

Tel 511 0415, 517
9866, 489 4055.
www.landeker.ee

OÜ Priimo Mets ostab:

metsakinnistuid,
kasvatat metsa, kasepakku,
okaspuu palki, paberipuitu,
küttepuid, võsa hakkeks.

Pakub:
saematerjali,
metsaveoteenust.
kase küttepindu ja kase
kütteklotse bigbag kottides

Tel. 506 9966; 489 0696E-post
priimo.mets@priimo.ee

RAPLA KÜTTEKONTOR

MÜÜB LÖHUTUD LEPA KÜTTEPUID (25-60 cm).

MÜÜME KA PUITBRIKETTI.

Tel 516 6305

Hea METSAOMANIK!

OSTAME: kasvavat metsa,
metsamaad, palki ja paberipuitu,
küttepuitu ja raidmeid.

Metsä

Metsä Forest Eesti AS

Tel: 501 9257, 503 8777
e-mail: eesti@mitsagroup.com

1. detsembril
Karmani Kaubamaja
parklas

JÕULULAAT

Info tel 5373 7566

tre Raadio

RAPLA
HOMMIKUPROGRAMM

E-R 7:00 - 10:00

igal pooltunnil kohalikud uudised,
raplamaal toimuvad sündmused,
põnevad saatekülalised,
ilm, horoskoop,
muusikat retropärlitest
- tänapäeva hittideni

91,3
MHZ

www.treraadio.ee

- Ostame METSAKINNISTUID,
- ka raiutud ja hüpoteegiga
- Ostame PÖLLUMAAD
- Küsi hinda! Teeme pakkumise

PärnuTel 447 7900, 528 5263

• Faks 447 7903, metsagrupp@hot.ee

RAPLA REHVIKESKUS

Soone, Uusküla küla Rapla vald
Raplamaa 79530

Rehvitööd 489 4166, 522 5556
Rehvid 509 0443
Autoremont 5199 9606
Tehnoülevaatuspunkt 5300 1400

- REHVIDE MÜÜK JA PAIGALDUS (veoautod, traktorid, eritehnika, sõiduautod)
- Veoautorehvidele lamellide löikamine
- Eritehnikarehvide soolveega täitmine
- TEHNOÜLEVAATUS (sõiduautod, haagised, mootorrattad, traktorid)
- Sõiduautode ja väikekaubikute REMONT

www.rehvikeskus.com
rehvikeskus@rehvikeskus.com

www.metsaamet.ee

Teenused erametsaomanikule:

- Metsakinnistute ost
- Raieõiguse ost
- Metsa ülestöötamine ja vedu
- Maapinna mineraliseerimine koos külvi
- Metsamajandamise kavade koostamine

Teave e-post: info@metsaamet.ee Tel. 5615 0680, Karl Lister

TEL: 56868171

FIE RIKKA MÖLDER

RAPLA, VILJANDI MNT 72A

LOOMAKLIINIK

KESKKONNAAMET

MUKRI MAASTIKUKAITSEALA KAITSEKORRA MUUTMINE

Keskkonnaamet on koostanud Mukri looduskaitseala moodustamise väljatöötamise kavatsuse, kus selgitatakse kaitseala välispiiri ja kaitsekorra planeeritavaid muudatusi.

Väljatöötamise kavatsusega saab tutvuda Keskkonnaameti Rapla (Tallinna mnt 14) ja Harju kontoris (Viljandi mnt 16) või Keskkonnaameti veebilehel www.keskkonnaamet.ee.

Ootame väljatöötamise kavatsuse kohta parandusettepanekuid või vastuväiteid kirjalikult hiljemalt 10.12.2018 (info@keskkonnaamet.ee või Viljandi mnt 16, 11216 Tallinn). Väljatöötamise kavatsust puudutav arutelu toimub 17.12.2018 kell 15 Eida-pere kultuurikeskuses (Tallinna mnt 23a, Eida-pere). Pärast tutvustamisperioodi lõppu esitatakse väljatöötamise kavatsus keskkonnaministrile määruse eelnõu menetluse algatamiseks.

Lisainfo: Sander Laherand, 5692 7990,
sander.laherand@keskkonnaamet.ee.

Kõige enam müüdi erinevaid küpsetisi ja suupisteid - kooke, pirukaid, vahvleid.

Kaupa jätkus küll igale maitsele ja soovile.

Kadrilaat annab lastele aimu ettevõtlusest

Alu kooli õpilaste üks oodatuid päevi on novembris toimuv kadrilaat, mille tähistamine on kooli aastatepikkune traditsioon.

Helerin Värönen

Ettevalmistused 23. novembri kadrilaadaks algasid meie peres juba septembris, kui laps võrdlemisi tihti hakkas meelde tuletama, et kadrilaat tuleb ja ta tahab kindlasti osa võtta. Nii et vaimne valmisolek oli juba paar kuud varem olemas. Füüsiliselt hakkasin aga valmistuma paar nädalat enne laata ja viimased asjad valmisid laada eelõhtul. Lapse soov oli, et teeksin neid asju, mida muidu ikka teen, ehk karpe, märkmikke, kaarte, magneteid ja mänguasju. Tavaliselt müüakse kadrilaadal küpsetisi, suupisteid, mänguasju, lauamänge, raamatuid ja käsitöid.

Kadrilaat algas laste jaoks hommikul saalis, kuhu kogunes terve koolipere. Kadripäeva kommetest ja tavadest rääkis Kadriema, kelleks oli end kehanud õpetaja Pille Laos. Kolmeks Kadriks olid end riietanud õpetajad Kai Kuusemets (kitarriga), Anu Luus (mähitud tite ja vitsakimbuga) ja Tiina Kaffer (kadrihanega). Kadrid laulsid kitarriga saatel ja rääkisid, milleks neil hani, vits ja titt kaasas on. Kadrid kontrollisid õpilaste teadmisi, esitades neile mõistatusi ja lastes neil demonstreerida oma lugemisoskust. Kadrid lahkusid vitsutades õnne ja tervist soovides ning ei jäänud veepudelidest pritsimata ka „titepiss“, mis juttude järgi pidavat erilist õnne tooma. Pärast seda suundusid lapsed laulu saatel teisele korrusele, et laadal kaubelda ja osta.

Kauplemine käis tervel teisel korrusel, nii koridoris kui ka klassides. Alu kooli direktori Ülle Riisalu sõnul oli seekord müüjaks rohkem õpilasi kui varem. Kaupa jätkus küll igale maitsele ja soovile. Kõige enam müüdi erinevaid küpsetisi ja suupisteid - kooke, muffineid, popkorni. Teiseks enimmüüdud kaubaartiklikuks olid laste mänguasjad, eriti just väikesed asjad. Müüdi ka ehteid, helkureid, laste enda tehtud pilte ja meisterdusi ning lauamänge. Enamasti aitavad lapsevanemad lapsi laadaks valmistamisel, lastega koos müümas käiakse aga harva.

Ühel hetkel tulid ostma ka lasteaiad lapsed, kellel ei olnud küll lubatud väga palju raha kaasa võtta, aga nemadki said endale maiustusi ja väikeseid mänguasju osta, käsitöid käidi imetlemas, kuid selle peale nende rahakott ei hakanud.

Enamik lapsi oli end sel päeval riietanud väga toredateks kadradeks, valged kleidid, sallid ja kübarad olid selle päeva kohustuslik riietumismood. Ka õpetajad on kadrilapäeval alati vastavas riietuses.

Selline laat koolis võimaldab lastel õppida suhtlemis- ja arvutamisoskust ning annab esimesed teadmised ettevõtlusest. Tore oli näha, et müüjad suhtlesid klientidega ja aitasid vajadusel pisemaid õige raha leidmisel. Nii mõnigi müüja oli kaval ja otsustanud teha väikest kampaniat, ehk ostes ühe asemel kolm, tuli tükihind odavam.

Riisalu sõnul on lapsed aastatega julgemaks muutunud ja tahavad meelsasti kaubelda. Enne jõule tuleb Alu koolis ka jõulukohvik, kus 4. klassi lapsed teistele oma kaupade pakuvad.

Kadrilaat algas kadripäeva kommete tutvustamisega. Kadrid laulsid kitarriga saatel ja rääkisid, milleks neil hani, vits ja titt kaasas on.

Kadriemaks kehanud õpetaja Pille Laos.